

Васильєв С. В.

**ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ:
АЛГОРИТМ
ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ
(адміністративна
юрисдикція)**

Навчальний посібник

Київ • Алерта • 2021

УДК 347.92(477)(075.8)
В19

Рецензенти:

Притика Ю. Д. – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного процесу Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Заслужений юрист України;

Смокович М. І. – доктор юридичних наук, доцент, голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, Заслужений юрист України.

Васильєв С. В.

В19 Звернення до суду: алгоритм процесуальних дій (адміністративна юрисдикція) : навчальний посібник. Київ: Алерта, 2021. *** с.

ISBN ***

Посібник пропонує алгоритм процесуальних дій із звернення до суду по найбільш актуальним справам адміністративної юрисдикції. У роботі використана судова практика та правові позиції судів адміністративної юрисдикції, даються рекомендації із застосування норм матеріального і процесуального права.

Вказана робота може бути використана у якості посібника для студентів-юристів, а також як довідник для практикуючих юристів.

УДК 347.92(477)(075.8)

ISBN ***

© Васильєв С. В., 2021

© Видавництво «Алерта», 2021

Список основних скорочень

- ВП ВС** – Велика Палата Верховного Суду
ВРП – Вища рада правосуддя
ВС – Верховний Суд
ВСУ – Верховний Суд України
ВССУ – Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ
ГК – Господарський кодекс України
ГПК – Господарський процесуальний кодекс України
ДМС – Державна міграційна служба України
ДФС – Державна фіскальна служба України
ЗК – Земельний кодекс України
КАС – Кодекс адміністративного судочинства України
КЗпП – Кодекс законів України про працю
КК – Кримінальний кодекс України
КПК – Кримінально-процесуальний кодекс України
КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення
МК – Митний кодекс України
МОЗ – Міністерство охорони здоров'я України
ПК – Податковий кодекс України
ПФУ – Пенсійний фонд України
ЦВК – Центральна виборча комісія України
ЦК – Цивільний кодекс України
ЦПК – Цивільний процесуальний кодекс України

ВІД АВТОРА

Запровадження в Україні адміністративного судочинства й утворення адміністративних судів своєю метою має гарантування права кожного оскаржувати в суді рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб, що, в свою чергу, повинно забезпечити реалізацію конституційного принципу відповідальності держави за свою діяльність перед людиною.¹

В науковій юридичній літературі адміністративне судочинство визначається як форма позивного здійснення правосуддя, яка полягає у всебічному, повному, об'єктивному розгляді та вирішенні адміністративними судами в стадійному порядку, визначеному нормами КАС України, адміністративно-правових спорів, що виникають між фізичними та юридичними особами, з одного боку, та суб'єктом владних повноважень (органом державної влади, органом місцевого самоврядування, їх посадовими і службовими особами) – з іншого, з метою захисту прав та свобод фізичних осіб, прав і законних інтересів юридичних осіб, здійснення контролю у сфері публічно-правових відносин.²

Отже, в адміністративному судочинстві захищаються більшість політичних, соціальних прав і свобод громадян України, а також чимале коло економічних, особистих й духовних суб'єктивних правових можливостей людини, визначених нормативно-правовими актами України, реалізація яких відбувається у відносинах з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, або які зазнають обмежень (порушень) у роботі останньої чи її посадових чи службових осіб.³

Адміністративне судочинство здійснюється виключно у порядку позивного провадження, яке передбачає встановлення уні-

---

¹ Хворостянкіна А. В. Європейські стандарти адміністративного процесу. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_6738 (дата звернення 28.11.2020)

² Руденко А. В. Адміністративне судочинство: становлення та розвиток: дисер. канд. юрид. наук: 12.00.07. Х., 2006. С. 28.

³ Константий О. В. Види прав і свобод фізичних осіб, які захищаються в національній системі судового контролю за публічною адміністрацією. Вісник Вищої ради юстиції. 2012. № 3 (11). С. 161.

версальних правил з'ясування: (1) чи мали місце обставини, якими обґрунтовувалися вимоги адміністративного позову та заперечення проти нього, і якими доказами вони підтверджуються; (2) чи є інші фактичні дані, які мають значення для вирішення справи, та докази на їх підтвердження; (3) яку правову норму належить застосувати до спірних правовідносин; (4) чи підлягають задоволенню позовні вимоги; (5) як розподілити між сторонами судові витрати; (6) чи є підстави для негайного виконання постанови суду; (7) чи є підстави для скасування заходів забезпечення адміністративного позову тощо.

Враховуючи, що адміністративне судочинство здійснюється у порядку позовного провадження, то можна з впевненістю стверджувати, що йому в повному обсязі притаманні вже опрацьовані багаторічною практикою процесуальні правила особливостей звернення до суду у цивільному судочинстві, яке є первісним видом судочинства по відношенню до адміністративного. Тому, слід запропонувати використання фахівцями-правниками розроблену автором загальну процесуальну формулу (алгоритм), що можна використовувати при зверненні до суду з відповідною адміністративною справою.

Запропонована процесуальна формула (алгоритм), що базується на співвідношенні матеріального і процесуального права, складається з наступних елементів: (1) правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справи; (2) підсудність справи; (3) розмір ставки судового збору; (3) особи, які беруть участь у справі; (4) предмет доказування; (5) приблизний перелік необхідних доказів.

Вказана процесуальна формула (алгоритм) дозволяє охарактеризувати з правової точки зору конкретну адміністративну справу, віднести її до відповідної групи справ, виявити її процесуальні особливості, а враховуючи правові позиції Верховного Суду, що додаються до кожної процесуальної формули, побачити формальну перспективу розгляду адміністративної справи по суті.

Розділ І.

Характеристика окремих процесуальних інститутів адміністративного судочинства

1.1. Предметна юрисдикція

Адміністративна предметна юрисдикція – це компетенція судів щодо розгляду та вирішення публічно-правових спорів за правилами адміністративного судочинства.

Загальновизнано, що в основу предметної юрисдикції адміністративних судів з розгляду публічно-правових спорів покладено: (1) предмет спору; (2) суб'єктний склад спірних правовідносин; (3) характер спору.

Предметом спору є об'єкт спірних правовідносин, благо, щодо якого виникає спір між позивачем та відповідачем.

Предмет спору є достатньо простим для визначення (з'ясування) та станом на момент виникнення спору є таким, що фактично існує та не може бути заперечений сторонами. Відсутність предмета спору унеможливило б вирішення справи по суті, незалежно від обґрунтованості позову, а відповідно і здійснення ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів осіб. Прикладами відсутності предмета спору можуть бути дії сторін, чи настання обставин, якщо між сторонами у зв'язку з цим не залишилося неврегульованих питань або самими сторонами врегульовано спірні питання (*постанова ВС, справа № 404/251/17 від 03.05.2018*).

Судова практика дає нам приклади визначеного предмету спору у різних категоріях адміністративних справ:

– предметом спору у справі є рішення конкурсної комісії, яке є обов'язковим для органу місцевого самоврядування, у спірних відносинах наявний публічний інтерес відповідної територіальної громади, у спільній власності якої перебуває визначений заклад охорони здоров'я. Такий публічний інтерес має визначальне значення при розгляді даного спору, а подальші трудові відносини призначеного керівника комунального закладу охорони здоров'я – мають похідний, другорядний характер. Тому такий спір повинен вирішуватися за правилами адміністративного судочинства (*постанова ВП ВС, справа № 817/1678/18 від 05.06.2019*);

– предметом спору є стягнення збитків у вигляді неотриманої частини заробітної плати та щомісячного грошового утримання, які мали бути нараховані позивачу, коли він працював суддею, тобто перебував на публічній службі, а також стягнення компенсації у зв'язку з несвоєчасною виплатою (*постанова ВП ВС, справа № 686/23445/17 від 05.06.2019*);

– предметом спору є дії, бездіяльність та рішення (індивідуальні акти) відповідачів – Управління соцзахисту та Центру зайнятості як суб'єктів владних повноважень щодонепризначення позивачці тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям, соціальних виплат, які фінансуються за рахунок державного бюджету у встановленому законом порядку (*постанова ВП ВС, справа № 521/12963/18 від 05.06.2019*);

– предметом розгляду в справі є дії адміністрації як суб'єкта владних повноважень і перевірка результату дій такого органу під час реалізації покладених на нього управлінських функцій, а також відповідність приписам чинного законодавства договору, укладеного сторонами за результатами таких дій, що в цілому свідчить про публічно-правовий характер спірних правовідносин (*постанова ВП ВС, справа № 910/2175/18 від 12.06.2019*);

– предметом спору є зобов'язання відповідача, який діє як суб'єкт владних повноважень, вчинити дії з продовження надання позивачу субсидій, які призначаються у встановленому законом порядку (*постанова ВП ВС, справа № 645/212/18 від 12.06.2019*).

Суб'єктний склад спірних правовідносин – це сукупність осіб, які беруть участь в даних правовідносинах.

В теорії процесуального права під суб'єктом адміністративного процесуального права розуміти індивідуальну або колективну особу, яка за своїми особливостями фактично є носієм суб'єктивних юридичних прав та обов'язків в силу юридичних норм, а також потенційно здатна сама або через своїх представників брати участь у правовідносинах, якій адміністративно-правовими нормами наказано діяти певним чином або утриматися від конкретних дій, або здійснювати їх на користь уповноваженої особи, що відповідає меті й завданням публічної адміністративної діяльності.

Пропонується така класифікація суб'єктів адміністративного процесу: індивідуальні суб'єкти; колективні суб'єкти. До індивідуальних суб'єктів адміністративного процесу належать громадяни України, іноземні громадяни, особи без громадянства. До колективних суб'єктів адміністративного процесу доцільно віднести: органи виконавчої влади центрального та місцевого рівня; інші органи державної влади; виконавчі органи місцевого самоврядування; підприємства і установи різних форм власності; громадські об'єднання.¹

Слід зазначити, що участь суб'єкта владних повноважень є обов'язковою ознакою для того, щоб класифікувати спір як публічно-правовий. Проте сама по собі участь у спорі суб'єкта владних повноважень не дає підстав ототожнювати спір із публічно-правовим та відносити його до справ адміністративної юрисдикції (*постанова КАС ВС, справа № 260/214/19 від 23.01.2020*). Отже, сама по собі участь органу місцевого самоврядування у спірних правовідносинах не дає підстав для віднесення такого спору до категорії публічно-правових, оскільки визначальною ознакою для встановлення юрисдикції, до якої має бути віднесено спір, є суть права та/або інтересу, за захистом якого звернулася особа (*постанова ВП ВС, справа № 808/703/18 від 23.01.2019*).

При визначенні *характеру спору* в першу чергу необхідно керуватися вимогами законодавства, що передбачає застосування адміністративного судочинства. Зокрема, необхідно звернутися до КАС України, який встановлює предмет регулювання і сферу дії цього закону. Так, частина перша ст. 2 КАС України закріплює, що завданням адміністративного судочинства є справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом *спорів у сфері публічно-право-*

¹ Лячишин Н. В. Характеристика суб'єктів у правовідносинах адміністративного судочинства: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Хмельницький, 2019. С. 4,5.

вих відносин з метою ефективного захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб від порушень з боку суб'єктів владних повноважень.

Публічно-правовий спір – спір, у якому: хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, в тому числі на виконання делегованих повноважень, і спір виник у зв'язку із виконанням або невиконанням такою стороною зазначених функцій; або хоча б одна сторона надає адміністративні послуги на підставі законодавства, яке уповноважує або зобов'язує надавати такі послуги виключно суб'єкта владних повноважень, і спір виник у зв'язку із наданням або ненаданням такою стороною зазначених послуг; або хоча б одна сторона є суб'єктом виборчого процесу або процесу референдуму і спір виник у зв'язку із порушенням її прав у такому процесі з боку суб'єкта владних повноважень або іншої особи (пункту 2 частини першої ст. 4 КАС України).

Таким чином, **публічно-правовими спорами** слід визнавати юридичні конфлікти, що виникають у сфері реалізації публічної влади, одним з учасників яких є суб'єкт, що наділений публічно-владними повноваженнями¹.

Верховний Суд зазначає, що під час визначення предметної юрисдикції справ суди повинні виходити із суті права та/або інтересу, за захистом якого звернулася особа, заявлених вимог, характеру спірних правовідносин, змісту та юридичної природи обставин у справі. Визначальною ознакою справи адміністративної юрисдикції є суть (зміст, характер) спору. Публічно-правовий спір, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів, є спором між учасниками публічно-правових відносин і стосується саме цих відносин (*постанова КАС ВС, справа № 260/214/19 від 23.01.2020*).

Конституційний Суд України у рішенні від 14 грудня 2011 року № 19-рп/2011 зазначив, що відносини, які виникають між фізичною чи юридичною особою і представниками органів влади під час здійснення ними владних повноважень, є публічно-правовими і поділяються, зокрема, на правовідносини у сфері управлінської діяльності та правовідносини у сфері охорони прав і свобод людини і громадянина, а також суспільства від злочинних посягань. КАС України регламентує порядок розгляду не всіх публічно-правових

---

¹ Хлібороб Н. С. Публічно-правовий спір як предмет юрисдикційної діяльності адміністративного суду: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2012. С. 14.

спорів, а лише тих, які виникають у результаті здійснення суб'єктом владних повноважень управлінських функцій і розгляд яких безпосередньо не віднесено до підсудності інших судів.

Отже, публічно-правовий спір є видом правового спору, для якого характерні такі ознаки: (1) спір виникає з публічно-правових відносин; (2) сторонами спору є суб'єкти публічно-правових відносин, серед яких особливим правовим статусом наділені органи публічної адміністрації; (3) сфера виникнення спору зумовлена реалізацією публічного інтересу; (4) предметом спору є рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів публічно-правових відносин, які порушують або можуть порушити права, свободи та інтереси інших суб'єктів¹; (5) підставою виникнення спору є порушення суб'єктом владних повноважень прав, свобод чи охоронюваних законом інтересів іншого (інших) учасників правовідносин, а також невиконання ним обов'язків, встановлених законодавством, або втручання в компетенцію іншого суб'єкта – носія публічної влади; (6) таке порушення (втручання) має бути вчинене саме в процесі реалізації названим суб'єктом своїх публічно-владних повноважень.²

Відповідно до частини першої ст. 19 КАС України юрисдикція адміністративних судів поширюється на справи у публічно-правових спорах, зокрема:

(1) спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень (нормативно-правових актів чи індивідуальних актів), дій чи бездіяльності, крім випадків, коли для розгляду таких спорів законом встановлено інший порядок судового провадження;

Верховний Суд зазначає, що за правовою природою рішень суб'єктів владних повноважень виділяють два їх види: нормативно-правові акти і індивідуальні акти. *Нормативно-правові акти* – це правові акти управління, які встановлюють, змінюють, припиняють (скасовують) правові норми. Нормативно-правові акти містять адміністративно-правові норми, які встановлюють загальні правила регулювання однотипних відносин у сфері виконавчої влади, розраховані на тривале застосування. Вони встановлюють загальні правила поведінки, норми права, регламентують однотип-

¹ Квак В. В. Поняття «публічно-правовий спір» та «адміністративно-правовий спір» в законодавчій термінології. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. 2011. Вип. 7. С. 125.

² Тимошенко К. О. Публічно-правовий спір як предмет юрисдикції адміністративних судів: автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2012. С.13, 14.

ні суспільні відносини у певних галузях і, як правило, розраховані на довгострокове та багаторазове їх застосування. *Індивідуальні акти* стосуються конкретних осіб та їхніх відносин. Загальною рисою, яка відрізняє індивідуальні акти управління, є їх виражений правозастосовний характер. Головною рисою таких актів є їхня конкретність, а саме: чітке формулювання конкретних юридичних волевиявлень суб'єктами адміністративного права, які видають такі акти; розв'язання за їх допомогою конкретних, а саме індивідуальних, справ або питань, що виникають у сфері державного управління; чітка визначеність адресата – конкретної особи або осіб; виникнення конкретних адміністративно-правових відносин, обумовлених цими актами. З'ясування цієї оставини має істотне значення для правильного вирішення справи, оскільки нормативно-правові акти можуть бути оскаржені широким колом осіб (фізичних та юридичних), яких вони стосуються. Індивідуальні ж акти можуть бути оскаржені лише особами, безпосередні права, свободи чи охоронювані законом інтереси яких такими актами порушені (*постанова КАС ВС, справа № 497/1838/16-а від 22.04.2020*);

(2) спорах з приводу прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби.

– при наданні спору статусу публічно-правового з приводу прийняття громадян на публічну службу, проходження, звільнення з публічної служби, необхідно встановити наявність таких підстав: (1) чи проходила особа конкурс на заняття вакантної посади; (2) чи складала така особа присягу посадової особи; (3) чи присвоювався їй ранг у межах відповідної категорії посад. Спори з приводу прийняття громадянина на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби охоплюють весь спектр спорів, що виникають у відносинах публічної служби. Разом з цим, до цієї категорії не належать трудові спори: (а) керівників та інших працівників державних і комунальних підприємств, установ та організацій; (б) працівників, які працюють за трудовим договором у державних органах і органах місцевого самоврядування; (в) працівників бюджетних установ та інше. При цьому, слід мати на увазі, що навіть якщо стороною спору є орган державної влади або орган місцевого самоврядування проте такий орган у спірних правовідносинах виступає не як суб'єкт владних повноважень, а як роботодавець у трудових відносинах, то такий спір підсудний загальним судам та вирішується за правилами цивільного судочинства (*постанова ВП ВС, справа № 815/6096/17 від 27.02.2019*);

– ВП ВС дійшла висновку, що спори, пов'язані з питаннями реалізації правового статусу особи, яка перебуває на посаді публічної служби, від моменту її прийняття на посаду і до звільнення з пу-

блічної служби, зокрема й оскарження акта про нещасний випадок під час проходження публічної служби, підлягають вирішенню в порядку адміністративного судочинства. (*постанова ВП ВС, справа № 1640/3010/18 від 26.06.2019*);

(3) спорах між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень.

Спир у відносинах виконання позивачем делегованих йому органом місцевого самоврядування владних повноважень з демонтажу належної іншій особі рекламної конструкції є публічно-правовим і підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства (*постанова ВП ВС, № 916/1738/19 від 29.09.2020*);

(4) спорах, що виникають з приводу укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів;

«оскільки сфера функціонування адміністративного договору – це відповідна система державного управління на будь-якому ієрархічному рівні, то метою адміністративних договорів є реалізація функцій держави, а більш конкретно – реалізація повноважень того чи іншого органу. У свою чергу мета цивільно-правових договорів – це задоволення потреб суб'єктів цивільно-правових відносин, отримання прибутку та відповідних (майнових чи немайнових) матеріальних благ – об'єктів цивільного обороту. Мета укладення договору про розрахунки за надані послуги по перевезенню позбавлена ознак, що притаманні меті цивільно-правових угод. Натомість зазначений договір було укладено Міністерством для виконання покладених на нього повноважень у сфері захисту та підтримки молоді, що навчається. Вступаючи у договірні правовідносини, що є предметом розгляду даної адміністративної справи, відповідач не мав за мету набуття майнового блага, а сторони не були вільні у визначенні умов договору». Відповідно до наведеного, Верховний суд України визнав вказаний договір адміністративним (*постанова Судовій палати в адміністративних справах ВС, справа № 09/209 від 13.10.2009*);

(5) за зверненням суб'єкта владних повноважень у випадках, коли право звернення до суду для вирішення публічно-правового спору надано такому суб'єкту законом;

(6) спорах щодо правовідносин, пов'язаних з виборчим процесом чи процесом референдуму.

Під виборчим процесом необхідно розуміти здійснення суб'єктами виборчого процесу виборчих процедур щодо підготовки та проведення відповідних виборів у строки, передбачені законодавством, які починаються у законодавчо визначений термін та закінчуються офіційним оприлюдненням результатів виборів. Пов'язаність правовідносин з виборчим процесом полягає в тому, щоб ці правовідносини виникли в межах виборчого процесу й стосувалися підготовки та проведення виборів. Спори, які виникли поза межами виборчого процесу або не стосуються виборчого процесу (проведення та підготовки виборів), не належать до виборчих спорів у розумінні КАС України, а тому визначення судової юрисдикції таких спорів та їх розгляд здійснюється в загальному порядку (*постанова КАС ВС, справа № 855/30/20 від 14.09.2020*);

(7) спорах фізичних чи юридичних осіб із розпорядником публічної інформації щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності у частині доступу до публічної інформації;

(8) спорах щодо вилучення або примусового відчуження майна для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності;

(9) спорах щодо оскарження рішень атестаційних, конкурсних, медико-соціальних експертних комісій та інших подібних органів, рішення яких є обов'язковими для органів державної влади, органів місцевого самоврядування, інших осіб.

Медико-соціальна експертна комісія є суб'єктом владних повноважень лише у вертикальних відносинах з особами, стосовно яких прийнято відповідне рішення. Міністерство оборони України не наділене правом на оскарження рішення військово-лікарської комісії та медико-соціальної експертної комісії, якими встановлено, що отримані третьою особою поранення (захворювання) пов'язані з виконанням обов'язків військової служби в країнах, де велися бойові дії (*постанова ВП ВС, справа № 821/1524/17 від 16.09.2020*)

(10) спорах щодо формування складу державних органів, органів місцевого самоврядування, обрання, призначення, звільнення їх посадових осіб;

(11) спорах фізичних чи юридичних осіб щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності державного замовника у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України «Про оборонні закупівлі», крім спорів, пов'язаних із укладенням державного контракту (договору) про закупівлю з переможцем спрощених торгів із застосуванням електронної системи закупівель та спрощеного відбору

без застосування електронної системи закупівель, а також зміною, розірванням і виконанням державних контрактів (договорів) про закупівлю;

(12) спорах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів охорони державного кордону у справах про правопорушення, передбачені Законом України «Про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень»;

(13) спорах щодо оскарження рішень Національної комісії з реабілітації у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років»;

(14) спорах із суб'єктами владних повноважень з приводу проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства.

Звернення до суду з позовом позивач обгрунтував порушенням міською радою порядку дострокового розірвання раніше укладеного договору концесії, наголошуючи при цьому на тому, що належним чином виконував умови укладеного з міською радою концесійного договору. Однак, спірні правовідносини у цій справі в першу чергу виникли у зв'язку з укладанням та виконанням господарського зобов'язання, а саме концесійного договору, взаємні права та обов'язки між учасниками справи носять договірний характер і не пов'язані з виконанням владних управлінських функцій, а тому такий спір не є публічно-правовим та не належить до юрисдикції адміністративних судів (*постанова КАС ВС, справа № 688/1737/15-а від 13.05.2020*);

(15) спорах, що виникають у зв'язку з оголошенням, проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу.

Юрисдикція адміністративних судів не поширюється на справи:

(1) що віднесені до юрисдикції Конституційного Суду України;

(2) що мають вирішуватися в порядку кримінального судочинства;

(3) про накладення адміністративних стягнень, крім випадків, визначених КАС України;

(4) щодо відносин, які відповідно до закону, статуту (положення) громадського об'єднання, саморегулівної організації віднесені до його (її) внутрішньої діяльності або виключної компетенції, крім

справ у спорах, визначених пунктами 9, 10 частини першої ст. 19 КАС України.

Велика Палата Верховного Суду зазначає, що поняття «спір, який не підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства» слід тлумачити в більш широкому значенні, тобто як поняття, що стосується тих спорів, які не підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства, і тих, які взагалі не підлягають судовому розгляду. А тому суд першої інстанції правильно не зазначив суду, до юрисдикції якого мав би належати розгляд цієї справи (*постанова ВП ВС, справа № 9901/56/19 від 29.08.2019*)

Адміністративні суди не розглядають позовні вимоги, які є похідними від вимог у приватно-правовому спорі і заявлені разом з ними, якщо цей спір підлягає розгляду в порядку іншого, ніж адміністративне, судочинства і знаходиться на розгляді відповідного суду

Спір має приватноправовий характер, якщо він обумовлений порушенням або загрозою порушення приватного права чи інтересу, як правило, майнового, конкретного суб'єкта, що підлягає захисту в спосіб, передбачений законодавством для сфери приватно-правових відносин. Спір є приватноправовим також у тому випадку, якщо до порушення приватного права чи інтересу призвели управлінські дії суб'єктів владних повноважень (*постанова КАС ВС, справа № 0544/12995/2012 від 27.02.2020*)

За змістом наведених норм до адміністративного суду за зверненням суб'єкта владних повноважень може бути подано позов лише у випадку спору між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень, а також коли право звернення до суду з позовом до іншого суб'єкта владних повноважень надано такому суб'єкту законом.

Таким чином, за загальним правилом один орган державної влади (його посадова чи службова особа) не може звертатися з позовом до іншого органу (її посадової особи), бо це означатиме позов держави до неї самої.

Великою Палатою Верховного Суду сформульовано правову позицію згідно якої, поведінка органів, через які діє держава у цивільних або адміністративних відносинах, розглядається як поведінка держави у цивільних або адміністративних відносинах. Отже,

як у цивільних, так і в адміністративних відносинах органи, через які діє держава, не мають власних прав і обов'язків, але наділені повноваженнями (компетенцією) представляти державу у відповідних відносинах. Держава в особі відповідних органів може брати участь в судових процесах, в тому числі в якості позивача, за правилами цивільного, господарського або адміністративного судочинства, виходячи, в першу чергу, із суті правовідносин та з урахуванням, зокрема, суб'єктного складу сторін та інших чинників, які можуть впливати на визначення юрисдикції судів. Отже, за загальним правилом один орган державної влади не може звертатися з позовом до іншого органу, бо це означатиме позов держави до неї самої.

Винятком є *компетенційний спір*. Втім, хоча формально цей спір вирішується у позовному провадженні, по суті це не є спором про право. Натомість у такому судовому процесі суд дає тлумачення законодавства, роз'яснюючи межі компетенції органів. При цьому під компетенційним спором слід розуміти спір між суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їхньої компетенції у сфері управління (публічної адміністрації), у тому числі – делегованих повноважень. Особливість судового розгляду компетенційних спорів зумовлена необхідністю вирішення питання про те, чи належним чином реалізована компетенція відповідача та чи не порушена при реалізації повноважень відповідача компетенція позивача (*постанова ВП ВС, справа № 915/478/18від26.02.2019*).

1.2. Інстанційна юрисдикція

Підсудність – це розмежування компетенції між окремими ланками судової системи і між адміністративними судами однієї ланки щодо розгляду і вирішення справ, які належать до адміністративної юрисдикції.

Визначення компетентного суду для розгляду адміністративної справи провадиться, серед іншого, залежно від предмета публічно-правового спору або його суб'єктного складу, територіальних меж юрисдикції певного суду, функцій при розгляді справи, які виконує певний суд судової системи.

Правила підсудності у своїй сукупності певним чином встановлюють алгоритм обрання компетентного адміністративного суду для розгляду і вирішення конкретної справи. Правильне визначення компетентного суду для розгляду і вирішення адміністративної справи має значення для ухвалення законного і обґрунтованого судового рішення в адміністративній справі (*постанова КАС ВС, справа № 855/29/20 від 14.09.2020*).

Інстанційна підсудність – це розмежування компетенції адміністративних судів за функцією, яку вони виконують в адміністративному процесі.

За цією підсудністю розрізняють:

(1) **суди першої інстанції**. Місцеві адміністративні суди (місцеві загальні суди як адміністративні суди та окружні адміністративні суди) вирішують адміністративні справи як суди першої інстанції, крім випадків, визначених у КАС України.

Апеляційному адміністративному суду в апеляційному окрузі, що включає місто Київ, як суду першої інстанції підсудні справи щодо оскарження рішень, дій та бездіяльності Центральної виборчої комісії (окрім визначених ч. 4 ст. 22 КАС), дій кандидатів на пост Президента України, їх довірених осіб.

Апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції підсудні справи за позовами про примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені.

Апеляційним адміністративним судам як судам першої інстанції підсудні справи за позовами про примусове відчуження з мотивів суспільної необхідності земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, а також спори за участю суб'єктів владних повноважень з приводу проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства та спори, що виникають у зв'язку з проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу.

Верховному Суду як суду першої інстанції підсудні справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму, справи за позовом про дострокове припинення повноважень народного депутата України, а також справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Вер-

ховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (ст. 22 КАС).

...до підсудності Верховного Суду як суду першої інстанції відносяться лише справи про оскарження рішень, дій або бездіяльності Центральної виборчої комісії щодо встановлення нею результатів виборів або всеукраїнського референдуму. Відтак, для визначення підсудності цієї справи необхідно встановити, що позивач звернувся лише з позовною вимогою щодо оскарження рішення про встановлення результатів виборів. Зі змісту позовної заяви вбачається, що позивач звернувся до суду з двома вимогами, а саме: оскаржує результати голосування виборів Президента України (одна позовна вимога) та просить визнати незаконними та нікчемними офіційні результати цих виборів за підсумками повторного голосування та зафіксовані ЦВК у Протоколі (друга позовна вимога). Однак, позовна вимога щодо оскарження результатів голосування виборів Президента України не є встановленням результату цих виборів, а тому ця вимога не відноситься до підсудності Верховного Суду як суду першої інстанції (*ухвала КАС ВС, справа № П/9901/236/19 від 07.05.2019*);

(2) *суди апеляційної (другої) інстанції*. Апеляційні адміністративні суди переглядають судові рішення місцевих адміністративних судів (місцевих загальних судів як адміністративних судів та окружних адміністративних судів), які знаходяться у межах їхньої територіальної юрисдикції, в апеляційному порядку як суди апеляційної інстанції.

У випадках, визначених КАС України, Верховний Суд переглядає в апеляційному порядку як суд апеляційної інстанції судові рішення апеляційного адміністративного суду.

У випадках, визначених КАС України, Велика Палата Верховного Суду переглядає в апеляційному порядку як суд апеляційної інстанції судові рішення у справах, розглянутих Верховним Судом як судом першої інстанції (ст. 23 КАС України).

(3) *суд касаційної (третьої) інстанції*. Верховний Суд переглядає судові рішення місцевих та апеляційних адміністративних судів у касаційному порядку як суд касаційної інстанції (ст. 24 КАС України).

1.3. Територіальна юрисдикція (підсудність)

Територіальна підсудність покликана розмежувати компетенцію по розгляду адміністративних справ між однорідними судами залежно від території, на яку поширюється їх діяльність.

Виділяють такі види територіальної підсудності:

(1) **підсудність справ за вибором позивача.** Адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.

Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача.

У разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача (ст. 25 КАС України);

(2) **підсудність справ за місцем проживання або місцезнаходженням відповідача.** Позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС України.

Позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено КАС України;

(3) **виключна підсудність.** Адміністративні справи з приводу оскарження нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, міністерства чи іншого центрального органу виконавчої влади, Національного банку України чи іншого суб'єкта владних повноважень, повноваження якого поширюються на всю територію України, крім випадків, визначених КАС України, адміністративні

справи з приводу оскарження рішень Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері публічних закупівель та рішень у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, адміністративні справи за позовом Антимонопольного комітету України у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, адміністративні справи, відповідачем у яких є дипломатичне представництво чи консульська установа України, їх посадова чи службова особа, а також адміністративні справи про оскарження актів, дій чи бездіяльності органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів, та про анулювання реєстраційного свідоцтва політичної партії, про заборону (примусовий розпуск, ліквідацію) політичної партії вирішуються окружним адміністративним судом, територіальна юрисдикція якого поширюється на місто Київ.

Позовні вимоги до Голови Верховної Ради України про визнання протиправними дій та зобов'язання вчинити певні дії підсудні адміністративному суду міста Києва як суду першої інстанції. Відповідно до частини першої ст. 172 КАС в одній позовній заяві може бути об'єднано декілька вимог, пов'язаних між собою підставою виникнення або поданими доказами, основні та похідні позовні вимоги. Однак відповідно до частини п'ятої цієї статті не допускається об'єднання в одне провадження кількох вимог, щодо яких законом визначена виключна підсудність різним судам. Системний аналіз наведених норм дає підстави для висновку щодо неможливості об'єднання в одне провадження позовних вимог, які належить розглядати за правилами різної підсудності. Роз'єднання позовних вимог з їх подальшим розглядом адміністративним судом за таких обставин є неможливим (*постанова ВП ВС, справа N9901/3/17 від 28.02.2018*).

Адміністративні справи з приводу оскарження рішень суб'єктів владних повноважень, прийнятих на контрольних пунктах в'їзду (виїзду) на тимчасово окуповану територію, їхніх дій або бездіяльності вирішуються адміністративним судом за місцезнаходженням відповідного контрольного пункту.

Підсудність окремих категорій адміністративних справ визначається КАС України (ст. 27 КАС України).

Так, Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» звертає увагу, що у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя

судами Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на тимчасово окупованих територіях, змінити територіальну підсудність судових справ, підсудних розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя судам, та забезпечити розгляд адміністративних справ, підсудних місцевим загальним судам як адміністративним судам, розташованим на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, – місцевими загальними судами міста Києва, що визначаються Київським апеляційним адміністративним судом (ст. 12 Закону);

(4) підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя. Підсудність справи, у якій однією із сторін є суд або суддя суду, до підсудності якого віднесена ця справа за загальними правилами, визначається ухвалою суду вищої інстанції, постановленою без повідомлення сторін.

Підсудність справ, у яких однією із сторін є Верховний Суд або суддя цього суду, визначається за загальними правилами підсудності (ст. 28 КАС України).

Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого. Суд передає адміністративну справу на розгляд іншого адміністративного суду, якщо: (1) до початку розгляду справи по суті задоволено клопотання відповідача, зареєстроване у встановленому законом порядку, місце проживання (перебування) якого раніше не було відоме, про передачу справи за місцем його проживання (перебування); (2) при відкритті провадження у справі суд встановить, що справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду; (3) після відкриття провадження у справі суд встановить, що справа належить до територіальної юрисдикції (підсудності) іншого суду; (4) після задоволення відводів (самовідводів) чи в інших випадках неможливо утворити новий склад суду для розгляду справи; (5) ліквідовано або з визначених законом підстав припинено роботу адміністративного суду, який розглядав справу; (6) однією із сторін у справі є суд, в якому розглядається справа, або суддя цього суду; (7) справа підлягає розгляду як зразкова у порядку, визначеному ст. 290 КАС України.

Суд передає адміністративну справу на розгляд іншому адміністративному суду, що найбільш територіально наближений до цього суду, у випадку, визначеному КАС України (після задоволення відводів (самовідводів) чи в інших випадках неможливо утворити

новий склад суду для розгляду справи; однією із сторін у справі є суд, в якому розглядається справа, або суддя цього суду).

У разі ліквідації або припинення роботи адміністративного суду справи, що перебували у його провадженні, невідкладно передаються до суду, визначеного відповідним законом або рішенням про припинення роботи адміністративного суду, а якщо такий суд не визначено – до суду, що найбільш територіально наближений до суду, який ліквідовано або роботу якого припинено (частини 1–3 ст. 29 КАС України).

Передача адміністративної справи з одного суду до іншого на підставі відповідної ухвали, яка підлягає оскарженню, здійснюється не пізніше наступного дня після закінчення строку на оскарження такої ухвали, а в разі подання апеляційної скарги – після залишення її без задоволення.

Передача адміністративної справи з одного суду до іншого в інших випадках здійснюється не пізніше наступного дня після видання відповідного розпорядження голови суду або постановлення відповідної ухвали, яка не підлягає оскарженню (частини 8, 9 ст. 29 КАС України).

Спори між адміністративними судами щодо підсудності не допускаються. Адміністративна справа, передана з одного адміністративного суду до іншого в порядку, встановленому КАС України, повинна бути прийнята до провадження адміністративним судом, до якого вона надіслана. справа, прийнята адміністративним судом до свого провадження з додержанням правил підсудності, повинна бути ним розглянута і в тому випадку, коли в процесі розгляду справи вона стала підсудною іншому адміністративному суду (ст. 30 КАС України).

Отож, якщо суд першої інстанції помилково чи неправильно направив до суду тієї самої інстанції справу, яка за предметом спору, суб'єктивним складом учасників, характером спірних правовідносин відноситься до його підсудності, а суд, якому була направлена справа (позовна заява), повернув її назад як направлену внаслідок порушення правил підсудності, то рішення суду, який повернув справу адресанту, не може розцінюватися як ознака спору щодо підсудності чи порушення заборони про передавання справ, встановленої ст. 30 КАС. Таке рішення суду свідчить про виконання вимог процесуального закону щодо забезпечення дієвості і обов'язково-

сті положень інституту підсудності адміністративних справ і є реалізацією гарантії кожного на розгляд справи судом, встановленим законом. Таке рішення є виконанням вимог закону (*постанова ВП ВС, справі № 855/364/19 від 26.09.2019*).

1.4. Склад учасників справи

Учасниками справи є сторони, треті особи. У справах можуть також брати участь органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб (ст. 42 КАС України).

Сторонами в адміністративному процесі є позивач та відповідач.

Допомогою у правильному визначенні сторін по справі виступають норми спеціальних законів, правила постанов уряду, а інколи вказівки та рекомендації, що містяться в матеріалах судової практики.

Позивачем в адміністративній справі можуть бути громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, підприємства, установи, організації (юридичні особи), суб'єкти владних повноважень (ч. 2 ст. 46 КАС України).

Так, наприклад:

— позивачем в адміністративній справі щодо спорів, що виникають у зв'язку з проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу можуть бути лише претенденти та/або учасники такого конкурсу (ч. 3 ст. 46 КАС України);

— позивачем у справі є Держаудитслужба як суб'єкт владних повноважень у розумінні положень КАС України, правовий статус якої визначено Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», згідно з яким їй надано право звертатись до суду з відповідним позовом про відшкодування збитків. Отже, здійснення органом державного фінансового контролю своїх повноважень (владних управлінських функцій) обумовлює виникнення правовідносин з підконтрольною установою, які мають публічно-правовий характер (*постанова ВП ВС, справа № 826/9672/17 від 12.03.2018*);

– позивачами у справах про оскаржені дій Відділу державної реєстрації актів цивільного стану щодо відмови у внесенні змін до актового запису цивільного стану, відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» можуть бути: особи, щодо якої складено актовий запис; одним з батьків, опікунів, піклувальників дитини; опікун недієздатної особи; спадкоємці померлого; представники органу опіки та піклування під час здійснення повноважень з опіки та піклування стосовно особи, яка має право на подання такої заяви;

– виборчий спір може виникнути між суб'єктами (учасниками) виборчого процесу, які не є суб'єктами владних повноважень у розумінні КАС України (пункт 7 частини першої статті 4КАС України) (*п. 3.1 постанови пленуму ВАСУ «Про узагальнення практики щодо особливостей провадження у справах за адміністративними позовами, пов'язаними з підкупом виборців» від 05.02.2016 № 5*);

– в адмінпроцесі прокурор набуває статусу позивача у разі, якщо певними діями, рішеннями чи бездіяльністю порушено інтерес держави у публічних правовідносинах, а орган, який уповноважений реалізовувати або захищати такий інтерес, відсутній або в силу закону не наділений повноваженнями самостійно звертатися до суду (*постанова ВП ВС, справа № 815/6347/17 від 30.09.2020*).

– навіть за відсутності в процесуальному законодавстві у громадських об'єднань без статусу юридичної особи адміністративної процесуальної правоздатності та адміністративної процесуальної дієздатності, такі громадські об'єднання можуть визнаватися позивачами на підставі ст. 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод при зверненні до суду за захистом безпосередньо власних прав чи інтересів. В разі звернення до суду Громадської організації в інтересах інших осіб, така Громадська організація є в розумінні Закону України «Про судовий збір» платником судового збору, тобто наявність чи відсутність підстав для сплати судового збору пов'язана не зі статусом громадської організації, яка діє в інтересах певної особи, а безпосередньо з цією особою – позивачем. Таким чином, з'ясуванню підлягають обставини наявності у такої особи обов'язку сплачувати судовий збір чи наявності підстав для звільнення, відстрочення чи розстрочення його сплати (*постанова КАС ВС, у справі від 07.11.2018 р. N804/6859/16*)

Відповідачем в адміністративній справі є суб'єкт владних повноважень, якщо інше не встановлено КАС України.

Наприклад: (1) відповідачем є Пенсійний фонд України – суб'єкт владних повноважень, який здійснює владні управлінські функції на основі законодавства, тобто уповноважений здійснювати нарахування і виплату пенсії позивачу; тобто за вказаною позовною вимогою між сторонами виник публічно-правовий спір, пов'язаний зі здійсненням суб'єктом владних повноважень владних управлінських функцій з приводу нарахування та виплати пенсії позивачу (*постанова ВП ВС, справа № 757/63985/16 від 04.03.2020*); (2) Належним відповідачем у справах про скасування постанов про накладення адмінстягнення є орган, який таке стягнення застосував, а не конкретна посадова особа вказаного органу (*постанова КАС ВС, справа № 742/2298/17 від 17.09.2020*).

Громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, громадські об'єднання, юридичні особи, які не є суб'єктами владних повноважень, можуть бути відповідачами лише за адміністративним позовом суб'єкта владних повноважень: (1) про тимчасову заборону (зупинення) окремих видів або всієї діяльності громадського об'єднання; (2) про примусовий розпуск (ліквідацію) громадського об'єднання; (3) про затримання іноземця або особи без громадянства чи примусове видворення за межі території України; (4) про встановлення обмежень щодо реалізації права на свободу мирних зібрань (збори, мітинги, походи, демонстрації тощо); (5) в інших випадках, коли право звернення до суду надано суб'єкту владних повноважень законом (ч. 5 ст. 46 КАС України).

Позивач не завжди спроможний правильно визначити відповідача. Звертаючись до суду з адміністративним позовом, позивач зазначає відповідачем особу, яка, на його думку, повинна відповісти за позовом, проте під час розгляду справи він може заявити клопотання про заміну неналежного відповідача належним. Заміна відповідача може відбутися за клопотанням не лише позивача, а й будь-якої іншої особи, яка бере участь у справі, у тому числі й за клопотанням самого відповідача, або навіть за ініціативою суду (*постанова КАС ВС, справа № 808/594/17 від 29.01.2020*).

Участь у справі прокурора. У визначених законом випадках прокурор звертається до суду з позовною заявою, бере участь у розгляді справ за його позовами, вступає за своєю ініціативою у спра-

ву, провадження у якій відкрито за позовом іншої особи, до початку розгляду справи по суті, подає апеляційну, касаційну скаргу, заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами.

Прокурор, який звертається до суду в інтересах держави, в позовній чи іншій заяві, скарзі обґрунтовує, в чому полягає порушення інтересів держави, необхідність їх захисту, визначені законом підстави для звернення до суду прокурора, а також зазначає орган, уповноважений державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах.

Для представництва у суді інтересів держави прокурор за законом має визначити й описати не просто передумови спору, який потребує судового вирішення, а виокремити ті ознаки, за якими його можна віднести до виняткового випадку, повинен зазначити, що відбулося порушення або існує загроза порушень економічних, політичних та інших державних інтересів внаслідок протиправних дій (бездіяльності) фізичних або юридичних осіб, що вчиняються у відносинах між ними або з державою. У зв'язку з наведеним, треба зазначити, що закон не передбачає право прокурора на представництво інтересів суспільства загалом, у цілому. Водночас прокурор зобов'язаний попередньо, до звернення до суду, повідомити про це громадянина та його законного представника або відповідного суб'єкта владних повноважень. У разі підтвердження судом наявності підстав для представництва прокурор користується процесуальними повноваженнями відповідної сторони процесу. Наявність підстав для представництва може бути оскаржена громадянином чи її законним представником або суб'єктом владних повноважень. Суд звертає увагу, що перевірка права прокурора на звернення до адміністративного суду передує розгляду питання щодо правомірності дій відповідача щодо надання дозволу, що оскаржується (розгляду справи по суті). Встановлення обставин, що свідчать про відсутність у прокурора підстав для представництва інтересів держави, а отже і права на звернення до суду, є перешкодою для розгляду справи по суті. Правомірність надання оскаржуваного дозволу, зокрема і з мотивів, наведених прокурором, може бути перевірена за позовом належного позивача (*постанова КАС ВС, справа № 826/15794/17 від 18.07.2019*).

У разі відкриття провадження за позовною заявою, поданою прокурором в інтересах держави в особі органу, уповноваженого здійснювати функції держави у спірних правовідносинах, зазначений орган набуває статусу позивача. У разі відсутності такого ор-

гану або відсутності у нього повноважень щодо звернення до суду прокурор зазначає про це в позовній заяві і в такому разі прокурор набуває статусу позивача (частини 3–5 ст. 53 КАС України).

Колегія суддів Верховного Суду зазначає, що позови прокурора до органу місцевого самоврядування, за загальним правилом, подаються з такої підстави, як відсутність суб'єкта, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження. У такій категорії справ орган прокуратури повинен лише довести, що оскаржуваним рішенням, дією або бездіяльністю суб'єкта владних повноважень завдано шкоду інтересам держави. При цьому інтереси держави, у тому числі охоплюють інтереси мешканців територіальної громади, зокрема, у таких сферах, як охорона здоров'я, благоустрій населених пунктів, оскільки відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Такий підхід відповідає положенням статей 5, 7 Конституції України, згідно з якими носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ; народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування; в Україні визнається і гарантується місцеве самоврядування (*постанова КАС ВС, справа № 810/3894/17 від 15.10.2019*).

Отже, прокурор не може вважатися альтернативним суб'єктом звернення до суду і замінювати належного суб'єкта владних повноважень, який може і бажає захищати інтереси держави. Відповідно до частини четвертої статті 23 Закону України «Про прокуратуру» наявність підстав для представництва має бути обґрунтована прокурором у суді. Прокурор може підтвердити наявність підстав для представництва інтересів держави в суді шляхом надання належного обґрунтування, підтвердженого достатніми доказами, зокрема, але не виключно, повідомленням прокурора на адресу відповідного суб'єкта владних повноважень про звернення до суду, запитами, а також копіями документів, отриманих від суб'єкта владних повноважень, що свідчать про наявність підстав для відповідного представництва. Відповідно до усталеної практики Європейського суду з прав людини сторонами судового розгляду є позивач і відповідач, які мають рівні права, включаючи право на юридичну допомогу. Підтримка прокуратурою однієї зі сторін може бути виправдана за певних умов, наприклад, з метою захисту вразливих осіб,

які вважаються не здатними захистити свої інтереси самостійно, або в разі, якщо правопорушення зачіпає велику кількість людей, або якщо вимагають захисту реальні державні інтереси або майно. Європейський Суд з прав людини неодноразово звертав увагу на участь прокурора в суді на боці однієї зі сторін як обставину, що може впливати на дотримання принципу рівності сторін. Оскільки прокурор або посадова особа з аналогічними функціями, пропонуючи задовольнити або відхилити скаргу, стає противником або союзником сторін у справі, його участь може викликати в однієї зі сторін відчуття нерівності (*постанова КАС ВС, справа № 822/1169/17 від 19.07.2018*).

Участь у справі представника. Сторона, третя особа в адміністративній справі, а також особа, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, може брати участь у судовому процесі особисто (самопредставництво) та (або) через представника. Особиста участь у справі особи не позбавляє її права мати в цій справі представника.

Юридична особа незалежно від порядку її створення, суб'єкт владних повноважень, який не є юридичною особою, беруть участь у справі через свого керівника, члена виконавчого органу, іншу особу, уповноважену діяти від її (його) імені відповідно до закону, статуту, положення, трудового договору (контракту) (самопредставництво юридичної особи, суб'єкта владних повноважень), або через представника (частини 1–3 ст. 55 КАС України).

Повноваження представників сторін та інших учасників справи мають бути підтверджені такими документами:

- (1) довіреністю фізичної або юридичної особи;

На думку Великої Палати Верховного Суду, слід вважати підтвердженими повноваження представника юридичної особи на підставі завіреної ним копії довіреності, якщо право цього представника засвідчувати своїм підписом копії документів впливає зі змісту виданої йому довіреності та за відсутності у ній відповідного застереження на вчинення певної дії. Суд наголошує на тому, що під час вирішення питання відповідності копії документа, що підтверджує повноваження представника юридичної особи, вимогам ст. 59 КАС, зокрема при визнанні копії довіреності такою, що є засвідченою у визначеному законом порядку, слід уникати зайвого формалізму, як-от констатація відсутності в матеріалах заяви (скарги) копії посадової інструкції особи, яка засвідчила копію відповідного докумен-

та, відсутність у довіреності вказівки на повноваження представника на засвідчення копії довіреності тощо (*постанова КАС ВС, справа № 826/5500/18 від 04.12.2019*).

(2) свідцтвом про народження дитини або рішенням про призначення опікуном, піклувальником чи охоронцем спадкового майна (ч. 1 ст. 59 КАС України).

Повноваження адвоката як представника підтверджуються довіреністю або ордером, виданим відповідно до Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» (ч. 4 ст. 59 КАС України).

Згідно з вимогами п. 3 частини четвертої ст. 169 КАС позовна заява повертається позивачеві, якщо позов подано особою, яка не має адміністративної процесуальної дієздатності, не підписано або підписано особою, яка не має права її підписувати, або особою, посадове становище якої не вказано. Оскільки адвокат як представник особи не надав належного ордера на підтвердження своїх повноважень, а саме: всупереч вимогам законодавства до суду подав ордер, у якому не зазначено конкретної назви органу (суду), в якому надається правова допомога, суд першої інстанції, повертаючи позовну заяву на підставі п. 3 частини четвертої ст. 169 КАС, не допустив порушень норм процесуального права (*постанова КАС ВС, справа № 9901/847/18 від 05.06.2019*).

1.5. Докази та доказування

Доказами в адміністративному судочинстві є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

Ці дані встановлюються такими засобами: (1) письмовими, речовими і електронними доказами; (2) висновками експертів; (3) показаннями свідків (ст. 72 КАС України).

Крім того, докази повинні бути належними, допустимими, достовірними та достатніми.

Обов'язковою умовою для визнання документів доказом у адміністративній справі відповідно до вимог ст. 75 КАС Украї-

ни є їх достовірність. Якщо документи складені від імені суб'єкта підприємницької діяльності (юридичної особи), створеного з метою фіктивного підприємництва, вони не можуть бути підставою бухгалтерського та/чи податкового обліку, оскільки статус нелегального підприємства несумісний з легальною підприємницькою діяльністю. Відповідно, вчинені під час здійснення нелегальної діяльності операції не можуть бути легалізовані, а їх відображення у бухгалтерському та податковому обліках не може надавати встановлені законом податкові вигоди (*постанова КАС ВС, справа № 640/4687/19 від 06.05.2020*)

. **Письмовими доказами** є документи (крім електронних документів), які містять дані про обставини, що мають значення для правильного вирішення спору (ч. 1 ст. 94 КАС України).

Так, наприклад, у справі за позовом до Управління Пенсійного фонду України про визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії, суд, усуваючи недоліки позовної заяви, вказав позивачу на необхідність надати до суду належним чином засвідчені копії всіх наявних в нього доказів, що підтверджують обставини, на яких ґрунтуються позовні вимоги, а саме: (1) письмові докази перебування позивача на обліку в управлінні ПФУ; (2) письмові докази припинення виплати пенсії; (3) письмові докази про звернення позивача до управління ПФУ з вимогою щодо поновлення виплати пенсії та виплати заборгованості з пенсії за визначений період; (4) письмові докази відмови позивачу у поновленні виплати пенсії та виплаті заборгованості пенсії за визначений період (*ухвала Харківського окружного адміністративного суду, справа № 520/9794/19 від 23.09.2019*).

У справі міської ради до районної ради та районна державна адміністрація про визнання протиправним та скасування рішення, суд вважає за необхідне з власної ініціативи витребувати письмові докази, що мають значення для справи: (1) пояснення письмове із посиланням на Закони, нормативно правові акти, письмові докази щодо правомірності прийнятого оскаржуваних рішень; (2) матеріали, які стали підставою для прийняття визначеного рішення районної ради; (3) протокол засідання районної ради; (4) протокол поіменного голосування при прийнятті рішення; (5) докази оприлюднення на офіційному веб-порталі районної ради проєкта рішення; (6) персональний склад депутатів районної ради; (7) проєкт порядку денного засідання районної ради; (8) довідку по суті питання

при прийнятті рішення районної ради; (9) інформацію про відповідальну особу за підготовку проєкту рішення районної ради; (10) докази погодження проєкту рішення районної ради; (11) юридична експертиза, документальна експертиза рішення районної ради; (12) Регламент районної ради (*ухвала Чернівецького окружного адміністративного суду, справа № 600/863/20-а від 30.06.2020*).

Судова практика сприяє вирішенню питань, що виникають під час судочинства, щодо яких немає чіткого нормативного регулювання або таке регулювання відсутнє.

Наприклад, Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не наводить форму та вимоги до **документа, що підтверджує оплату гонорару (винагороди) адвокату**. Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» не визначає порядок здійснення розрахунків адвокатом зі своїм клієнтом за готівку, оскільки не поширюються на осіб, що здійснюють незалежну професійну діяльність. Тобто, аналіз спеціального законодавства, щодо діяльності адвоката, дає право зробити висновок, про те, що законодавством України не встановлено відповідних вимог до розрахункового документа який повинен надати адвокат при сплаті клієнтом послуг, а також не встановлено форму такого документа. Враховуючи наведене та той факт, що відкриття власного рахунку не є обов'язком адвоката, ВС доходить висновку, що адвокат може видати клієнту на його вимогу складений в довільній формі документ (квитанція, довідка, тощо) який буде підтверджувати факт отримання коштів від клієнта. Також колегія суддів ВС зазначає, що ст. 134 КАС України не визначено конкретної форми документу, що надається до суду для підтвердження здійснення оплати витрат на оплату послуг адвоката (*постанова КАС ВС, від 16.04.2020 р. у справі N727/4597/19*).

Інша ситуація, суб'єкт владних повноважень при поданні адміністративного позову зобов'язаний додати до позовної заяви **доказ надіслання рекомендованим листом з повідомленням про вручення іншим учасникам справи**, які не мають офіційної електронної адреси, копії позовної заяви та доданих до неї документів (ч. 2 ст. 161 КАС України). Враховуючи, що з описом вкладення можуть бути лише листи з оголошеною цінністю, ВС робить висновок про невідповідність приписам чинного законодавства рішень судів

щодо витребування у позивача опису вкладення з підписом працівника поштового зв'язку, оскільки цього не вимагає КАС України. Також Суд зазначив, що належним доказом надіслання суб'єктом владних повноважень позовної заяви з додатками відповідачу та третім особам є квитанція або касовий чек, в якому зазначено найменування оператора та об'єкта поштового зв'язку, які надають послуги, дата та вид послуги, її вартість (*постанова КАС ВС, справа № 820/1186/17 від 20.06.2018*).

Речовими доказами є предмети матеріального світу, які своїм існуванням, своїми якостями, властивостями, місцезнаходженням, іншими ознаками дають змогу встановити обставини, що мають значення для справи (ст. 96 КАС України).

Речові докази, як засоби доказування в адміністративному судочинстві, мають розглядатися всебічно, а саме як: (1) предмети матеріального світу та матеріальні сліди, які відображають інформацію, що підлягає судовому дослідженню; (2) річ та її властивості; (3) повідомлення та джерело його інформації; (4) магнітні, електронні та інші носії інформації, що містять аудіовізуальну інформацію про обставини, що мають значення для справи. Відображення на предметі відбувається у зміні властивостей предмета, його зовнішнього вигляду, слідів, відбитків, які несуть доказову інформацію про обставини, які мають значення для вирішення справи. Тільки застосування такого комплексного підходу до розуміння речових доказів з боку суду та інших учасників провадження має забезпечити всебічний, повний, об'єктивний розгляд справи, дотримання загальних та процесуальних засад адміністративного судочинства¹.

Як правило, речові докази є побічними доказами, оскільки встановлюють не сам факт події, а іншу обставину, яка має значення для вирішення справи. Втім, у деяких випадках, прямо передбачених законом, речові докази визнаються прямими доказом у справі. Наприклад, у ст. 85–1 КУпАП речовими доказами є заборонені знаряддя добування об'єктів тваринного або рослинного світу. В якості речових доказів можуть бути також показання технічних приладів, технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, які використовуються при нагляді за використанням

¹ Калмикова Я. С. Речові докази як засоби доказування в адміністративному судочинстві. Часопис Київського університету права. 2012. № 2. С. 123.

правил, норм, стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху (ст. 251 КУпАП).

Електронними доказами є інформація в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет) (ч. 1 ст. 99 КАС України).

Зазначимо, що можливість використання електронних документів та організаційно-правові засади електронного документообігу також передбачені Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг».

Відповідно до ст. 8 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через те, що він має електронну форму. Допустимість електронного документа як доказу не може заперечуватися виключно на підставі того, що він має електронну форму.

Згідно з частинами третьою та четвертою ст. 18 Закону України «Про електронні довірчі послуги» електронний підпис чи печатка не можуть бути визнані недійсними та позбавлені можливості розглядатися як доказ у судових справах виключно на тій підставі, що вони мають електронний вигляд або не відповідають вимогам до кваліфікованого електронного підпису чи печатки.

Слід звернути увагу, що письмові, речові і електронні докази, які не можна доставити до суду, **оглядаються за їх місцезнаходженням.**

У визначеному законом порядку, суд за заявою учасника справи чи з власної ініціативи може оглянути веб-сайт (сторінку), інші місця збереження даних в мережі Інтернет з метою встановлення та фіксування їх змісту. У разі необхідності для проведення такого огляду суд може залучити спеціаліста.

Суд може призначити експертизу для встановлення та фіксування змісту веб-сайту (сторінки), інших місць збереження даних

в мережі Інтернет за умови, якщо це потребує спеціальних знань і не може бути здійснено судом самостійно або із залученням спеціаліста (частини 7, 8 ст. 81 КАС України)

Як свідчить судова практика, огляд доказів за їх місцезнаходженням може застосовуватися щодо об'єктів нерухомого майна (наприклад, штучної ділянки пляжу, офіс арбітражного керуючого), огляду відповідної веб-сторінки.

Висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень, зроблені у результаті них висновки та обґрунтовані відповіді на питання, поставлені перед експертом, складений у порядку, визначеному законодавством (ч. 1 ст. 101 КАС України).

В адміністративному судочинстві проводиться безліч різновидів судових експертиз, можна з яких має свої особливості. Питання визначення виду експертизи та правила її проведення знаходяться за межами адміністративного судочинства і регулюється спеціальним законодавством.

Так, у справі за позовом приватного підприємства до міської ради про визнання протиправним і скасування рішення, суд задовольнив клопотання позивача про призначення **судової будівельно-технічної експертизи**. На вирішення судової будівельно-технічної експертизи поставлено наступні питання: (1) чи є необхідною умовою для прийняття рішення про встановлення (перенесення) зупинки громадського транспорту та її облаштування виготовлення графічних матеріалів, технічної документації та технічних характеристик ділянки, на якій планується розміщувати зупинку громадського транспорту; (2) яка проектно-технічна документація та які вихідні дані є необхідними для розміщення за визначеною адресою зупинки громадського транспорту; (3) чи буде відповідати державним будівельним нормам та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва (містобудівним, протипожежним, санітарно-гігієнічним тощо) розміщення зупинки громадського транспорту за визначеною адресою, враховуючи розміщення інших існуючих об'єктів за цією адресою на даний час (*ухвала Львівського окружного адміністративного суду, справа № 1.380.2019.004039 від 14.08.2020*).

У справі за позовом про стягнення податкового боргу суд задовольнив клопотання відповідача про призначення **судово-економічної експертизи**, на вирішення якої поставив питання: (1) Чи підтверджується документально та нормативно правомірність Го-

ловного управління ДПС області включення у податковий борг зі сплати ПДВ сум які були відображені в податкових деклараціях на зменшення суми боргу по ПДВ та списані з реєстраційного ліміту?; (2) Який розмір штрафних санкцій мав бути застосований Головним управлінням ДПС області до відповідача при списанні з реєстраційного ліміту податкового боргу зі сплати ПДВ?; (3) Чи є наявний податковий борг відповідача зі сплати ПДВ з урахуванням інформації, що міститься у Витязі з Єдиного реєстру податкових накладних на запит (*ухвала Хмельницького окружного адміністративного суду, справа № 560/2858/20 від 02.11.2020*).

Ухвалою суду по справі між фізичною особою та Головним управлінням Національної поліції в області про зобов'язання змінити висновок про призначення членам родини, які перебували на утриманні загиблого, одноразової грошової допомоги, призначено **технічну експертизу документів**. Перед судовими експертами поставити наступні питання: (1) яка давність написання рукописного тексту в заявах (рапортах) про виплату одноразової грошової допомоги; (2) чи відповідає давність написання рукописного тексту в заявах (рапортах) про виплату одноразової грошової допомоги датам зазначеним у вказаних документах (*ухвала Донецького окружного адміністративного суду, справа № 200/10642/19-а від 16.12.2019*).

У справі за позовом фізичної особи-підприємця до митниці про визнання протиправними дій, стягнення збитків було призначено **судово-біологічну експертизу**. На вирішення експертизи поставлені запитання: (1) який стан якості пиломатеріалів породи вільха, які знаходяться у митниці на підставі адміністративного протоколу про порушення митних правил; (2) чи відповідає стан якості пиломатеріалів породи вільха, які знаходяться у митниці вимогам контракту, укладеного між фізичною особою-підприємцем та фірмою «К» (*ухвала Львівського окружного адміністративного суду, справа № 813/978/18 від 07.10.2020*).

По справі про визнання протиправним та скасування наказу, визнання протиправним та скасування акту перевірки, визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень, рішення про застосування штрафних санкцій, призначено **судову почеркознавчу експертизу**, на вирішення якої поставлені питання: «Чи виконані підписи особи в Книзі для запису рекомендованих

поштових відправлень і повідомлень із зазначеною у верхній частині датою «09.07.2019» та пронумеровано сторінкою 14, підписи «розписка в одержанні (прізвище одержувача)», в стрічці із записом прізвища «Особа» від імені відповідної особи безпосередньо ним, чи іншою особою?» (ухвала Одеського окружного адміністративного суду, справа № 420/133/20 від 06.10.2020).

У справі за адміністративним позовом Головного управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій до Товариства з додатковою відповідальністю про застосування заходів реагування, призначено *судову пожежно-технічну експертизу*. Проведення судової пожежно-технічної експертизи доручено Київському науково-дослідному інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. Поставити на розгляд судової пожежно-технічної експертизи наступні питання: (1) Чи підтверджується наявність у будівлі за визначеною адресою зазначених в Акті перевірки порушень, а саме: порушення п. 2.23 Глави 2 Розділу III Правил пожежної безпеки в Україні – з коридорів без природного освітлення не передбачено видалення диму; порушення п. 2.23 Глави 2 Розділу III Правил пожежної безпеки в Україні – на всіх поверхах, довжина яких перевищує 48 м, не передбачено влаштування світлових розширень (карманів); порушення абз. 2 п. 2.23 Глави 2 Розділу III Правил пожежної безпеки в Україні – ліфтові холи не відокремлені протипожежними перегородками 1-го типу; (2) Якщо наявність зазначених в Акті перевірки порушень підтверджується, то чи створюють вони загрозу життю та здоров'ю людей? (ухвала Шостого апеляційного адміністративного суду, справа № 640/20539/19 від 10.09.2020).

Показаннями свідка є повідомлення про відомі йому обставини, які мають значення для справи (ч. 1 ст. 91 КАС України).

Показання свідка є джерелом доказів, тобто фактичними даними, на підставі яких суд встановлює обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Показання свідка – це один із найважливіших засобів доказування в адміністративному процесі, з якого суд отримує відомості про обставини справи.

Показання свідка є належним доказом по справі, оскільки згідно цих свідчень саме особі, як секретарю, було вручено рішення ДПІ у районі про результати розгляду скарги позивача на спірне податкове повідомлення-рішення і нею був здійснений відповідний

запис щодо дати надходження цього рішення на завод в книзі реєстрації вхідної кореспонденції. Суд першої інстанції дав правильну оцінку запису в книзі реєстрації вручення платникам податків вихідної кореспонденції, наданій ДПІ, про вручення представнику позивача вказаного рішення як такому, що не підтверджує зазначеного факту, з огляду на відсутність в цій книзі вказівки стосовно особи (посади, прізвища), якій було вручено це рішення (*ухвала ВАСУ, справа № 11/366а/18 від 19.11.2009*).

Слід пам'ятати, що жодні докази не мають для суду наперед встановленої сили.

Суд оцінює належність, допустимість, достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності.

Суд надає оцінку як зібраним у справі доказам в цілому, так і кожному доказу (групі однотипних доказів), що міститься у справі, мотивує відхилення або врахування кожного доказу (групи доказів) (ст. 90 КАС України).

Верховний Суд наголошує, що принцип офіційного з'ясування всіх обставин у справі полягає насамперед у активній ролі суду при розгляді справи. В адміністративному процесі, на відміну від суто змагального процесу, де суд оперує виключно тим, на що посилаються сторони, мають бути повністю встановлені обставини справи з метою ухвалення справедливого та об'єктивного рішення. Принцип офіційності, зокрема, виявляється у тому, що суд визначає обставини, які необхідно встановити для вирішення спору; з'ясовує якими доказами сторони можуть обґрунтовувати свої доводи чи заперечення щодо цих обставин; а у разі необхідності суд повинен запропонувати особам, які беруть участь у справі, доповнити чи пояснити певні обставини, а також надати суду додаткові докази (*постанова КАС ВС, справа № 804/4165/16 від 24.06.2020*).

1.6. Судові витрати

Судові витрати складаються із судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи (ч. 1 ст. 132 КАС України).

Судовий збір – збір, що справляється на всій території України за подання заяв, скарг до суду, за видачу судами документів, а та-

кож у разі ухвалення окремих судових рішень, передбачених Законом (ч. 1 ст. 1 Закону України «Про судовий збір»).

Ставки судового збору встановлюються у таких розмірах: за подання до адміністративного суду:

(1) адміністративного позову *майнового характеру*, який подано: *суб'єктом владних повноважень, юридичною особою* – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; *фізичною особою або фізичною особою – підприємцем* – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);

(2) адміністративного позову *немайнового характеру*, який подано: *суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою* – підприємцем – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; *фізичною особою* – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»).

В деяких випадках, враховуючи складнощі, що виникають під час розгляду окремих категорій адміністративних справ, судова практика надає нам рекомендації щодо правильного нарахування судового збору.

Так, сама по собі визначена у рішенні контролюючого органу митна вартість товару безпосередньо не впливає на майновий стан декларанта. Майновий інтерес для нього складає той розмір митних платежів та інших податків, який він має доплатити порівняно з розміром таких платежів, визначених на підставі заявленої ним митної вартості товарів при декларуванні. Обсяг грошового (вартісного) виразу зміни складу майна позивача у цих спорах співпадає з сумою різниці митних платежів та інших податків, яку він має доплатити. Враховуючи викладене, колегія суддів судової палати зазначила, що саме сума, яка становить різницю митних платежів, що підлягали сплаті згідно з митною вартістю, розрахованою декларантом, та митною вартістю, розрахованою митним органом в оскаржуваному рішенні, є ціною позову, з якої має бути обрахований належний до сплати судовий збір, в тому числі й за подання апеляційної скарги, на що правильно послався скажчик (*постанова КАС ВС, справа № 1.380.2019.001962 від 16.03.2020*).

Закон України «Про судовий збір» передбачає *пільги щодо сплати судового збору*, що мають місце і у адміністративному судочинстві.

Крім окремо визначених груп фізичних осіб, які звільняються від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях (особи з інвалідністю I та II груп; громадяни, віднесені до 1 та 2 категорій постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи; та ін.), закон вказує і на окремі категорії справ (наприклад, справи про уточнення списку виборців; справи у порядку, визначеному ст. 12 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»; справи щодо оскарження рішень Національної комісії з реабілітації у правовідносинах, що виникли на підставі Закону України «Про реабілітацію жертв репресій комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років»).

Судовий збір не сплачується при оскарженні додаткового судового рішення щодо розподілу судових витрат або встановлення порядку виконання судового рішення, тобто при розв'язанні питань, які не пов'язані з вимогами адміністративного позову, але в обов'язковому порядку мають бути вирішені судом (*постанова КАС ВС, справа № 240/6150/18 від 20.12.2019*).

Враховуючи майновий стан сторони, суд може своєю ухвалою за її клопотанням ***відстрочити або розстрочити сплату судового збору*** на певний строк, але не довше ніж до ухвалення судового рішення у справі (ч. 1 ст. 8 Закону).

Визначення майнового стану сторони є оціночним та залежить від доказів, якими обґрунтовується рівень її майнового стану. Доказами рівня майнового стану можуть бути документи, які підтверджують скрутний майновий стан особи, що, відповідно, унеможливує сплату нею судових витрат. Якщо залежно від рівня майнового стану сторона позбавлена можливості сплатити судовий збір, то такі обставини є підставою для відстрочення та розстрочення сплати судового збору, зменшення його розміру або звільнення сторони від сплати. Суд касаційної інстанції вважає за необхідне звернути увагу на практику Європейського суду з прав людини, за якою вимога сплатити судовий збір не порушує право заявників на доступ до правосуддя, оскільки судовий збір є певним законним обмежувальним заходом, який є формою регулювання доступу до суду, а також попередження подання необґрунтованих та безпідставних позовів та перенавантаження судів. Отже, питання перевірки реальної спроможності заявників-фізичних осіб сплатити судовий збір у спорах з суб'єктами владних повноважень набуває особливої актуальності та має детально перевірятися судами у випадку, якщо заявники ставлять питання про звільнення, зменшення та/чи роз-

строчення/відстрочення сплати судового збору. За наявності таких питань суди повинні вказувати, які конкретно докази заявник має надати на підтвердження факту свого незадовільного майнового стану, у разі якщо наданих доказів недостатньо або вони не є належними; повинні надати їм належну оцінку та прийняти вмотивоване рішення, враховуючи, зокрема, суть спору, статус особи заявника, обставини, що призвели до ускладнення можливості сплати судового спору (*постанова КАС ВС, справа № 821/1896/15-а від 31.07.2019*).

До витрат, пов'язаних з розглядом справи, належать витрати:

(1) на професійну правничу допомогу. Для визначення розміру витрат на правничу допомогу та з метою розподілу судових витрат учасник справи подає детальний опис робіт (наданих послуг), виконаних адвокатом, та здійснених ним витрат, необхідних для надання правничої допомоги (ч. 4 ст. 134 КАС України).

Розмір витрат на оплату послуг адвоката має бути співмірним із: (1) складністю справи та виконаних адвокатом робіт (наданих послуг); (2) часом, витраченим адвокатом на виконання відповідних робіт (надання послуг); (3) обсягом наданих адвокатом послуг та виконаних робіт; (4) ціною позову та (або) значенням справи для сторони, в тому числі впливом вирішення справи на репутацію сторони або публічним інтересом до справи (ч. 4 ст. 134 КАС України).

Обов'язок доведення неспівмірності витрат покладається на сторону, яка заявляє клопотання про зменшення витрат на оплату правничої допомоги адвоката, які підлягають розподілу між сторонами (ч. 7 ст. 134 КАС України).

Так, розмір гонорару визначається за погодженням адвоката з клієнтом, і може бути змінений лише за їх взаємною домовленістю. Суд не має права його змінювати і втручатися у правовідносини адвоката та його клієнта. Суд зобов'язаний оцінити рівень адвокатських витрат (у даному випадку, за наявності заперечень учасника справи), що мають бути присуджені з урахуванням того, чи були такі витрати понесені фактично та чи була їх сума обґрунтованою. Суд не зобов'язаний присуджувати стороні, на користь якої відбулося рішення, всі його витрати на адвоката, якщо керуючись принципом справедливості як одного з основних елементів принципу верховенства права, встановить, що розмір гонорару, визначений стороною та його адвокатом, зважаючи на складність справи, якість підготовленого документу, витрачений адвокатом час тощо є не-

співмірним у порівнянні з ринковими цінами адвокатських послуг. Верховний Суд зазначає, що метою стягнення витрат на правничу допомогу є не тільки компенсація стороні, на користь якої прийняте рішення понесених збитків, але і у певному сенсі має спонукати суб'єкта владних повноважень утримуватися від подачі безпідставних заяв, скарг та своєчасно вчиняти дії, необхідні для поновлення порушених прав та інтересів фізичних та юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин (*постанова КАС ВС, справа № 826/841/17 від 05.09.2019*);

(2) сторін та їхніх представників, що пов'язані із прибуттям до суду. Згідно до ст. 135 КАС України, витрати, пов'язані з переїздом до іншого населеного пункту сторін та їхніх представників, а також найманням житла, несуть сторони. Стороні, на користь якої ухвалено судове рішення і яка не є суб'єктом владних повноважень, та її законному представнику сплачується іншою стороною компенсація за втрачений заробіток чи відрив від звичайних занять. Компенсація за втрачений заробіток обчислюється пропорційно до розміру середньомісячного заробітку, а компенсація за відрив від звичайних занять – пропорційно до розміру мінімальної заробітної плати.

Граничний розмір компенсації за судовим рішенням витрат сторін та їхніх законних представників, що пов'язані із прибуттям до суду, встановлюється постановою КМ України «Про граничні розміри компенсації витрат, пов'язаних з розглядом цивільних, адміністративних та господарських справ, і порядок їх компенсації за рахунок держави» від 27.04.2006 № 590 та «Інструкцією про порядок і розміри відшкодування витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури, суду або до органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним науково-дослідним установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів», затвердженою постановою КМ України від 01.07.1996 № 710 (зі змінами);

(3) пов'язані із залученням свідків, спеціалістів, перекладачів, експертів та проведенням експертиз.

Свідку у зв'язку з викликом до суду відшкодовуються витрати, що пов'язані з переїздом до іншого населеного пункту та наймом житла, а також виплачується компенсація за втрачений заробіток чи

відрив від звичайних занять. Компенсація за втрачений заробіток обчислюється пропорційно до розміру середньомісячного заробітку, а компенсація за відрив від звичайних занять – пропорційно до розміру мінімальної заробітної плати (частини 1, 2 ст. 137 КАС України).

Спеціаліст, перекладач, експерт отримують винагороду за виконані роботи (надані послуги), пов'язані із справою, якщо це не входить до їхніх службових обов'язків (ч. 3 ст. 137 КАС України);

(4) пов'язані з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів.

Розмір витрат, пов'язаних з витребуванням доказів, проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням, забезпеченням доказів та вчиненням інших процесуальних дій або підготовкою справи до розгляду, встановлюється судом на підставі договорів, рахунків та інших доказів (ч. 1 ст. 138 КАС України).

Граничний розмір компенсації витрат, пов'язаних з проведенням огляду доказів за їх місцезнаходженням та вчиненням інших дій, необхідних для розгляду справи також встановлюється КМ України;

(5) пов'язані із вчиненням інших процесуальних дій або підготовкою до розгляду справи.

Можна припустити, що до таких процесуальних дій можна віднести витрати, пов'язані з отриманням висновку спеціаліста до подання позову (підготовка справи до розгляду); направлення адвокатських запитів з метою отримання відомостей, що мають значення для справи; вчинення інших дій з метою отримання доказів в межах підготовки справи до розгляду тощо.

1.7. Процесуальні строки

Процесуальні строки – це встановлені законом або судом строки, у межах яких вчиняються процесуальні дії.

Процесуальні строки встановлюються законом, а якщо такі строки законом не визначені – встановлюються судом.

Основні процесуальні строки, що встановлені законом:

№	процесуальна дія	процесуальний строк	норма закону
1	2	3	4
1	Строк звернення до адміністративного суду	<ul style="list-style-type: none"> – для звернення до адміністративного суду за захистом прав, свобод та інтересів особи встановлюється шестимісячний строк, який, якщо не встановлено інше, обчислюється з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів; – для звернення до адміністративного суду суб'єкта владних повноважень встановлюється тримісячний строк, який, якщо не встановлено інше, обчислюється з дня виникнення підстав, що дають суб'єкту владних повноважень право на пред'явлення визначених законом вимог; – для звернення до адміністративного суду з позовами у спрах за участю суб'єктів владних повноважень з приводу проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства та позовами у спрах, що виникають у зв'язку з проведенням та/або визначенням результатів конкурсу з визначення приватного партнера та концесійного конкурсу, встановлюється тримісячний строк з дня, коли особа дізналася або мала дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів 	частина 2 ст. 122 КАС

Продовження

1	2	3	4
2	Строк звернення до адміністративного суду	<ul style="list-style-type: none"> – якщо законом передбачена можливість досудового порядку вирішення спору і позивач скористався цим порядком, або законом визначена обов'язковість досудового порядку вирішення спору, то для звернення до адміністративного суду встановлюється тримісячний строк, який обчислюється з дня вручення позивачу рішення за результатами розгляду його скарги на рішення, дії або бездіяльність суб'єкта владних повноважень; – якщо рішення за результатами розгляду скарги позивача на рішення, дії або бездіяльність суб'єкта владних повноважень не було прийнято та (або) вручено суб'єктом владних повноважень позивачу у строки, встановлені законом, то для звернення до адміністративного суду встановлюється шестимісячний строк, який обчислюється з дня звернення позивача до суб'єкта владних повноважень із відповідною скаргою на рішення, дії або бездіяльність суб'єкта владних повноважень 	частина 4 ст. 122 КАС
3	Строк звернення до адміністративного суду	– для звернення до суду у справах щодо прийняття громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби встановлюється місячний строк	частина 5 ст. 122 КАС

1	2	3	4
4	Заява про відвід (самовідвід)	– відвід (самовідвід) повинен бути вмотивованим і заявленим протягом десяти днів з дня отримання учасником справи ухвали про відкриття провадження у справі, але не пізніше початку підготовчого засідання або першого судового засідання, якщо справа розглядається за правилами спрощеного позовного провадження. Заявляти відвід (самовідвід) після цього дозволяється лише у виняткових випадках, коли про підставу відводу (самовідводу) заявнику не могло бути відомо до спливу вказаного строку, але не пізніше двох днів з дня, коли заявник дізнався про таку підставу	частина 3 ст. 39 КАС
5	Витребування доказів	– особи, які не мають можливості подати доказ, який витребує суд, або не мають можливості подати такий доказ у встановлені строки, зобов'язані повідомити про це суд із зазначенням причин протягом п'яти днів з дня вручення ухвали.	частина 7 ст. 80 КАС
6	Забезпечення доказів	– у разі подання заяви про забезпечення доказів до подання позовної заяви заявник повинен подати позовну заяву протягом десяти днів з дня постановлення ухвали про забезпечення доказів.	частина 4 ст. 114 КАС
7	Відзив на позовну заяву (відзив)	– відзив подається в строк, встановлений судом, який не може бути меншим п'ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі.	частина 5 ст. 162 КАС
8	Залишення позовної заяви без руху	– суддя, встановивши, що позовну заяву подано без додержання вимог, встановлених статтями 160, 161 КАС, протягом п'яти днів з дня подання позовної заяви постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху.	частина 1 ст. 169 КАС

Продовження

1	2	3	4
9	Підготовче провадження	– підготовче провадження має бути проведене протягом шістдесяти днів з дня відкриття провадження у справі. У виняткових випадках для належної підготовки справи для розгляду по суті цей строк може бути продовжений не більше ніж на тридцять днів за клопотанням однієї із сторін або з ініціативи суду.	частина 4 ст. 173 КАС
10	Підготовче засідання	– підготовче засідання має бути розпочате не пізніше ніж через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі	частина 2 ст. 179 КАС
11	Врегулювання спору за участю судді	– процедура врегулювання спору за участю судді проводиться протягом розумного строку, але не більше тридцяти днів з дня постановлення ухвали про її проведення	частина 1 ст. 187 КАС
12	Розгляду справи по суті	– суд має розпочати розгляд справи по суті не пізніше ніж через шістдесят днів з дня відкриття провадження у справі, а у випадку продовження строку підготовчого провадження – не пізніше наступного дня з дня закінчення такого строку. – суд розглядає справу по суті протягом тридцяти днів з дня початку розгляду справи по суті	ст. 193 КАС
13	Ухвалення судових рішень	– у виняткових випадках залежно від складності справи складення рішення, постанови у повному обсязі може бути відкладено на строк не більш як десять , а якщо справа розглянута у порядку спрощеного провадження – п'ять днів з дня закінчення розгляду справи. – складання повного тексту ухвали, залежно від складності справи, може бути відкладено на строк не більш як п'ять днів з дня оголошення вступної та резолютивної частин ухвали.	частина 3 ст. 243 КАС

Продовження

1	2	3	4
14	Розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження	– суд розглядає справи за правилами спрощеного позовного провадження протягом розумного строку, але не більше шістдесяти днів із дня відкриття провадження у справі	ст. 258 КАС
15	Провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності	– адміністративна справа з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності вирішується місцевими загальними судами як адміністративними судами протягом десяти днів з дня відкриття провадження у справі.	частина 1 ст. 286 КАС
16	Апеляційне оскарження	– апеляційна скарга на рішення суду подається протягом тридцяти днів , а на ухвалу суду – протягом п'ятнадцяти днів з дня його (її) проголошення.	частина 1 ст. 295 КАС
17	Розгляд апеляційної скарги	– апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута протягом шістдесяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції – протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження	частина 1 ст. 309 КАС
18	Касаційне оскарження	– касаційна скарга на судові рішення подається протягом тридцяти днів з дня його проголошення	частина 1 ст. 329 КАС

Продовження

1	2	3	4
19	Розгляд касаційної скарги	– касаційна скарга на рішення та постановимає бути розглянута протягом шістдесяти днів , а на ухвали, – протягом тридцяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття касаційного провадження у справі.	частина 1 ст. 342 КАС
20	Судові рішення, які виконуються негайно	– суд розглядає заяву про звернення рішення до негайного виконання в триденний строк у судовому засіданні з повідомленням учасників справи	частина 3 ст. 371 КАС

Перебіг процесуального строку починається з наступного дня після відповідної календарної дати або настання події, з якою пов'язано його початок (ч. 1 ст. 120 КАС України).

Судова практика корегує особливості обчислення процесуальних строків в окремих категоріях адміністративних справ. Наприклад, обчислюючи строк звернення до адміністративного суду з позовом про оскарження нормативно-правового акта, необхідно брати до уваги його багаторазове застосування та триваючу дію (тривала чинність); дійсність факту перебування суб'єкта у відносинах, які регулюються нормативно-правовим актом; дату факту порушення прав, свобод, інтересів, тобто коли саме особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів; чи є чинним нормативно-правовий акт, яким порушено права, свободи, інтереси особи; чи перебуває особа у правовідносинах, які регулюються нормативно-правовим актом і який оскаржується до адміністративного суду; коли вступила особа у правовідносини, які регулюються нормативно-правовим актом, і коли з них вибула. За умови перебування особи у правовідносинах, які регулюються нормативно-правовим актом і який оскаржується до адміністративного суду, строк звернення до адміністративного суду із позовом не може обмежуватися строками, передбаченими КАС України. У разі оскарження нормативно-правового акта строк такого оскарження буде вимірюватися усім часом чинності цього нормативно-правового акта (постанова КАС ВС, справа № 826/27282/15 від 13.03.2020).

Суд за заявою учасника справи **поновлює пропущений процесуальний строк**, встановлений законом, якщо визнає причини його

пропуску поважними, крім випадків, коли КАС України встановлено неможливість такого поновлення (ч. 1 ст. 121 КАС України)

Так, причина пропуску строку звернення до суду із адміністративним позовом може вважатися поважною, якщо вона відповідає одночасно усім таким умовам: (1) це обставина або кілька обставин, яка безпосередньо унеможливорює або ускладнює можливість вчинення процесуальних дій у визначений законом строк; (2) це обставина, яка виникла об'єктивно, незалежно від волі особи, яка пропустила строк; (3) ця причина виникла протягом строку, який пропущено; (4) ця обставина підтверджується належними і допустимими засобами доказування.

Тобто, поважними причинами можуть визнаватися лише такі обставини, які є об'єктивно непереборними, не залежать від волевиявлення особи, що звернулася з адміністративним позовом, пов'язані з дійсно істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення процесуальних дій та підтвержені належним чином.

Отже, поновленню підлягають лише порушені з поважних причин процесуальні строки, встановлені законом. Строки звернення до адміністративного суду з позовом обмежують час, протягом якого такі правовідносини вважаються спірними. Після їх завершення, якщо ніхто не звернувся до суду за вирішенням спору, відносини стають стабільними (*постанова КАС ВС, справа № 640/12324/19 від 17.09.2020*).

Верховний Суд звертає увагу на те, що обставини, пов'язані з фінансуванням установи чи організації з Державного бюджету України та відсутністю у неї коштів, призначених для сплати судового збору, не звільняють державний орган від обов'язку своєчасної сплати судового збору (*постанова КАС ВС, справа № 806/2321/16 від 10.09.2020*).

Розділ II.

ОКРЕМІ КАТЕГОРІЇ СПРАВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

1. Справи у публічно-правових спорах щодо відносин, пов'язаних із виборчим процесом чи процесом референдуму

1.1. Справи, що впливають із формування складу виборчих комісій

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ	<ul style="list-style-type: none"> – Виборчий кодекс України; – Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015; – Про вибори Президента України: Закон України від 05.03.1999; – Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30.06.2004; – Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17.11.2011; – Порядок організації роботи та ведення діловодства у виборчих комісіях з місцевих виборів (затверджено Постановою Центральної виборчої комісії від 05.09.2015 № 228)
Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС (ч. 1 ст. 25 КАС);

1. Справи у публічно-правових спорах щодо відносин, пов'язаних із виборчим...

	<ul style="list-style-type: none"> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (ст. 26 КАС)
Процесуальні строки	<ul style="list-style-type: none"> – позовні заяви щодо рішень, дій чи бездіяльності виборчої комісії, комісії з референдуму, членів цих комісій може бути подано до адміністративного суду у п'ятиденний строк із дня прийняття рішення, вчинення дії або допущення бездіяльності (ч. 6 ст. 273 КАС); – позовні заяви щодо рішень, дій чи бездіяльності виборчої комісії, комісії з референдуму, членів цих комісій, що мали місце до дня голосування, може бути подано до адміністративного суду у строк, встановлений частиною шостою цієї статті, але не пізніше двадцять другої години дня, що передує дню голосування (ч. 7 ст. 273 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	– фізична особа
Відповідач	– виборча комісія
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт призначення виборів депутатів; – порушення/ не порушення повноважень виборчої комісії;

	<ul style="list-style-type: none"> – дотримання / порушення процедури прийняття рішення виборчою комісією
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія постанови Центральної виборчої комісії; – копія постанови «Про утворення Н-кої виборчої комісії»; – копія Календарного плану основних організаційних заходів з підготовки та проведення перших виборів; – копія постанови про припинення повноваження члена РВК; – копія рішення засідання виборчої комісії; – копія паспорта та ідентифікаційного коду заявника
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – протиправна бездіяльність суб'єкта владних повноважень – це зовнішня форма поведінки (діяння) цього органу, яка полягає (проявляється) у неприйнятті рішення чи у нездійсненні юридично значимих й обов'язкових дій на користь заінтересованих осіб, які на підставі закону та/або іншого нормативно-правового регулювання віднесені до компетенції суб'єкта владних повноважень, були об'єктивно необхідними і реально можливими для реалізації, але фактично не були здійснені. Днем бездіяльності є останній день встановленого законом строку, в який мало бути вчинено дію або прийнято рішення (ст. 270 ч. 4 КАС України). Отже, визнанню бездіяльності протиправною передуює встановлення обов'язку виконання суб'єктом владних повноважень певних дій (прийняття рішення) у визначений законом строк (<i>постанова КАС ВС, справа № 855/85/19 від 25.03.2019</i>); – окружна виборча комісія здійснює функції контролю за однаковим додержанням всіма суб'єктами виборчого процесу норм закону виключно у спосіб, який підлягає у належному та вчасному реагуванні на подані до неї заяви та скарги, зокрема, офіційних спостерігачів, кандидатів у народні депутати України чи їх довірених осіб. Посилання позивача на матеріали інтернет-ресурсів як на доказ протиправності дій та бездіяльності ЦВК є безпідставними, оскільки наявна на таких ресурсах інформація є лише суб'єктивною думкою авторів таких публікацій, не підтверджена будь-якими належними та допустимими доказами, а тому не може достеменно свідчити про наявність тих чи інших порушень виборчого за-

1. Справи у публічно-правових спорах щодо відносин, пов'язаних із виборчим...

	<p>конодавства відповідачем (<i>постанова ВАСУ, справа № 800/977/13 від 30.12.2013</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – виборчий процес є незворотнім і безперервним, усі виборчі процедури тісно взаємопов'язані та здійснюються в чіткій послідовності, а також регламентовані строки, які не підлягають поновленню. Тобто виборчому процесу притаманний темпоральний аспект, сутність якого полягає у тому, що цілеспрямована діяльність суб'єктів виборчого процесу неминуче розгортається у часі. Під час виборів часові параметри (строки) здійснення тих чи інших виборчих дій впливають на реалізацію виборчих прав та законних інтересів суб'єктів виборчого процесу. Темпоральний вимір виборчого процесу порівняно з іншими юридичними процесами особливо важливий у зв'язку з винятковою роллю виборів як форми здійснення волевиявлення народу, адже проміжок часу, в межах якого відбувається виборчий процес, характеризується специфічним станом суспільства і держави (<i>постанова КАС ВС, справа № 855/48/20 від 16.09.2020</i>)
--	--

1.2. Справи, щодо уточнення списків виборців

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ	<ul style="list-style-type: none"> – Виборчий кодекс України; – Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015; – Про Державний реєстр виборців: Закон України від 22.02.2007; – Про вибори Президента України: Закон України від 05.03.1999; – Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30.06.2004; – Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17.11.2011; – Порядок організації роботи та ведення діловодства у виборчих комісіях з місцевих виборів (затверджено Постановою Центральної виборчої комісії від 05.09.2015 № 228)
Судова практика	<ul style="list-style-type: none"> – Про узагальнення практики вирішення адміністративними судами спорів про зміну виборчої адреси та місця голосування, уточнення списків виборців, які виникли під час позачергових виборів Президента України та виборів депутатів місцевих рад та сіль-

	ських, селищних і міських голів: постанова пленуму ВАСУ від 12.09.2014 № 9
Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС (ч. 1 ст. 25 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (ст. 26 КАС)
Пільги щодо сплати судового збору	Від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються: виборці – у справах про уточнення списку виборців (п. 11 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір»)
Процесуальні строки	<ul style="list-style-type: none"> – позовну заяву може бути подано не пізніше як за два дні до дня голосування (ч. 3 ст. 274 КАС); – суд вирішує адміністративні справи щодо уточнення списку виборців у дводенний строк після надходження позовної заяви, але не пізніше ніж за два дні до дня голосування, а якщо позовна заява надійшла за два дні до дня голосування, – невідкладно (ч. 4 ст. 274 КАС)
Позивач	– фізична особа
Відповідач	– виборча комісія
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт призначення виборів депутатів; – особа має статус виборця; – факт відсутності або відмова внесення особи до списків виборців; – порушення/ не порушення повноважень виборчої комісії; – дотримання / порушення процедури прийняття рішення виборчою комісією

<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія постанови Центральної виборчої комісії; – копія постанови «Про утворення виборчої комісії»; – копія постанови про припинення повноваження члена РВК; – копія рішення засідання виборчої комісії; – копія паспорта та ідентифікаційного коду заявника
<p>Правові положення суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – наявність національної системи ефективного розгляду окремих скарг та звернень з питань, пов'язаних із виборчими правами, є однією з основних гарантій вільних і справедливих виборів. Така система забезпечує ефективне здійснення особистих прав на голосування і висування кандидатури на виборах, підтримує загальну довіру до управління виборчим процесом державою і є важливим механізмом у розпорядженні держави для виконання її позитивного зобов'язання за статтею 3 Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод про проведення демократичних виборів (<i>див. рішення Європейського суду з прав людини у справі «Uspaskich проти Литви», § 93</i>); – використання бази даних Державного реєстру виборців для здійснення перевірки достовірності відомостей про громадян, що містяться в підписних листах на підтримку пропозиції про відкликання депутата місцевої ради за народною ініціативою законом не передбачено (<i>постанова КАС ВС, справа № 317/526/17 (2-а/317/54/2017) від 23.01.2019</i>); – одним із критеріїв перевірки адміністративним судом рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень є врахування ними вимог пропорційності, зокрема дотримання необхідного балансу між будь-якими несприятливими наслідками для прав, свобод та інтересів особи і цілями, на досягнення яких спрямоване це рішення (дія) у кожному конкретному випадку (<i>постанова КАС ВС, справа № 9901/429/19 від 14.08.2019</i>); – право участі на місцевих виборах мають лише ті громадяни України, які постійно проживають на відповідній території, є членами територіальної громади та мають реєстрацію місця проживання на території відповідного села, селища, міста. Саме місце реєстрації у паспорті громадянина України має ключове юридичне значення при вирішенні

	<p>спорів щодо включення до списків виборців для голосування на чергових виборах, оскільки залежно від місця реєстрації виборця визначається його виборча адреса. Віднесення національним законодавцем виборчої адреси до персональних даних, які визначають місце та умови голосування виборця, підкреслює пріоритетність та значимість зареєстрованого місця проживання цього виборця для реалізації його виборчих прав (<i>постанова КАС ВС, справа № 712/14821/17 від 12.06.2020</i>)</p>
--	---

1.3. Справи про відмову в реєстрації кандидата у народні депутати

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Виборчий кодекс України; – Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30.06.2004; – Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17.11.2011; – Про Державний реєстр виборців: Закон України від 22.02.2007; – Порядок організації роботи та ведення діловодства у виборчих комісіях з місцевих виборів (затверджено Постановою Центральної виборчої комісії від 05.09.2015 № 228)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються <i>за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС (ч. 1 ст. 25 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (ст. 26 КАС)

1. Справи у публічно-правових спорах щодо відносин, пов'язаних із виборчим...

<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову майнового характеру, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i>-1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову немайнового характеру, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Позивач</p>	<ul style="list-style-type: none"> – фізична особа (кандидат на посаду депутата)
<p>Відповідач</p>	<ul style="list-style-type: none"> – виборча комісія
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – факт реєстрації відповідної особи кандидатом на відповідні вибори; – факт проведення виборів; – затвердження результатів виборів; – факт офіційного оприлюднення результатів виборів; – дотримання / порушення процедури прийняття рішення виборчою комісією; – дотримання / порушення порядку оголошення результатів виборів
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія рішення про реєстрацію кандидата; – копія посвідчення кандидата; – копія протоколу (рішення) виборчої комісії; – пояснення суб'єктів виборчого процесу, посадових і службових осіб органів державної влади; – речові докази (наприклад, виборчі бюлетені); – копія паспорта та ідентифікаційного коду – інші письмові документи і матеріали (у тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи

Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – обраний позивачем спосіб унесення застави не відповідає вимогам ч. 2 ст. 56 Закону України «Про вибори народних депутатів України» та п. 6 Роз'яснень щодо застосування деяких положень цього під час реєстрації кандидатів у народні депутати України на проміжних виборах народних депутатів України, затверджених постановою ЦВК від 16 січня 2020 року № 3. У зв'язку із цим КАС ВС погодився з висновками суду першої інстанції про те, що квитанція банку не підтверджує внесення застави за особу саме політичною партією, що висунула її кандидатом у народні депутати України (<i>постанова КАС ВС, справа № 855/63/20 від 09.10.2020</i>)
-----------------------------	---

1.4. Справи щодо оскарження результатів виборів

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ	<ul style="list-style-type: none"> – Виборчий кодекс України; – Про місцеві вибори: Закон України від 14.07.2015; – Про вибори Президента України: Закон України від 05.03.1999; – Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30.06.2004; – Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17.11.2011; – Порядок організації роботи та ведення діловодства у виборчих комісіях з місцевих виборів (затверджено Постановою Центральної виборчої комісії від 05.09.2015 № 228)
Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС (ч. 1 ст. 25 КАС);</i> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним держав-

1. Справи у публічно-правових спорах щодо відносин, пов'язаних із виборчим...

	ним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань (ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою-1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою або фізичною особою – підприємцем-1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</i> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем- 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою-0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)</i>
Процесуальні строки	– позовні заяви щодо рішень, дій чи бездіяльності дільничної виборчої комісії, дільничної комісії з референдуму, членів цих комісій, що мали місце у день голосування, під час підрахунку голосів та встановлення результатів голосування на дільниці, може бути подано до адміністративного суду у дводенний строк із дня прийняття рішення, вчинення дії або допущення бездіяльності (ч. 8 ст. 273 КАС)
Позивач	– фізична особа (кандидат на посаду депутата)
Відповідач	– виборча комісія
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт реєстрації відповідної особи кандидатом на відповідні вибори; – факт проведення виборів; – затвердження результатів виборів; – факт офіційного оприлюднення результатів виборів; – дотримання / порушення процедури прийняття рішення виборчою комісією; – дотримання / порушення порядку оголошення результатів виборів

<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія рішення про реєстрацію кандидата; – копія посвідчення кандидата; – копія протоколу (рішення) виборчої комісії; – пояснення суб'єктів виборчого процесу, посадових і службових осіб органів державної влади; – речові докази (наприклад, виборчі бюлетені); – копія паспорта та ідентифікаційного коду – інші письмові документи і матеріали (у тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<p>– пов'язаність правовідносин з виборчим процесом полягає в тому, щоб ці правовідносини виникли в межах виборчого процесу й стосувалися підготовки та проведення виборів. Спори, які виникли поза межами виборчого процесу або не стосуються виборчого процесу (проведення та підготовки виборів), не належать до виборчих спорів у розумінні КАС України, а тому визначення судової юрисдикції таких спорів та їх розгляд здійснюється в загальному порядку (<i>постанова КАС ВС, справа № 855/30/20 від 14.09.2020</i>)</p>

1.5. Справи щодо оскарження результатів референдуму

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про всеукраїнський та місцеві референдуми: Закон України від 03.07.1991; – Про всеукраїнський референдум: Закон України від 06.11.2012; – Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997; – Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996
<p>Судова практика</p>	<p>– рішення КСУ у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про всеукраїнський референдум» від 26.04.2018 № 4-р/2018</p>
<p>Підсудність</p>	<p>– адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, до-</p>

	<p>пущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань</i>, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>- 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)

Процесуальні строки	– позовні заяви щодо рішень, дій чи бездіяльності дільничної виборчої комісії, дільничної комісії з референдуму, членів цих комісій, що мали місце у день голосування, під час підрахунку голосів та встановлення результатів голосування на дільниці, може бути подано до адміністративного суду у дводенний строк із дня прийняття рішення, вчинення дії або допущення бездіяльності (ч. 8 ст. 273 КАС)
Позивач	– представник ініціативної групи
Відповідач	– суб'єкт владних повноважень (місцева рада, голова ради)
Предмет доказування	– факт звернення до місцевої ради ініціативної групи; – дотримання / порушення повноважень міського голови при прийнятті рішення щодо референдуму; – дотримання / порушення процедури прийняття рішення місцевою радою; – дотримання / порушення порядку оголошення результатів роботи сесії міської ради
Приблизний перелік необхідних доказів	– копія публікації районної газети; – матеріали сесії сільської ради (план роботи, протоколи); – копії листів на підтримку місцевого референдуму; – листування між сторонами спору; – копія паспорта та ідентифікаційного коду представника ініціативної групи

2. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення реалізації конституційних прав особи, а також реалізації статусу депутата представницького органу влади, організації діяльності цих органів

2.1. Справи про забезпечення права особи на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ	<ul style="list-style-type: none"> – Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997; – Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999; – Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011; – Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996; – Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування: указ Президента України від 07.02.2008 № 109/2008; – Питання системи обліку публічної інформації: постанова КМУ від 21.11.2011 № 1277
Підсудність	<p>– адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	– фізична особа, юридична особа
Відповідач	– суб'єкт владних повноважень
Предмет доказування	– документи, що знаходяться у суб'єктів владних повноважень, підлягають (не підлягають) обов'язковій реєстрації в системі обліку;

2. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<ul style="list-style-type: none"> – публічна інформація є відкритою (обмеженою); – факт відсутності (наявності) публічної інформації на сайті відповідача; – факт бездіяльності суб'єкту владних повноважень щодо оприлюднення публічної інформації
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія заяви до суб'єкту владних повноважень; – копія листа-відповіді відповідача; – скрін-шоти веб-сайту відповідача; – копія паспорта та ідентифікаційного коду заявника; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – звернення громадян має розглядатись тим органом, до компетенції якого належить вирішення порушених у цих зверненнях питань (<i>постанова ВП ВС, справа № 800/580/17 від 04.07.2018</i>); – органи, до яких направлено звернення, зобов'язані об'єктивно і вчасно розглядати їх, перевіряти викладені в них факти, приймати рішення відповідно до чинного законодавства і забезпечувати їх виконання, повідомляти громадян про наслідки розгляду заяв. При цьому звернення повинні бути розглянуті та вирішені у термін не більше одного місяця від дня їх надходження, а відповіді за результатами їх розгляду даються тим органом, який отримав ці заяви і до компетенції якого входить вирішення порушених у заявах (клопотаннях) питань, за підписом керівника або особи, яка виконує його обов'язки (<i>постанова КАС ВС, справа № 813/1230/17 від 07.05.2020</i>); – особі не може бути безпідставно відмовлено в особистому прийомі керівником та/або посадовою особою органу державної влади, оскільки, по своїй суті, це є відмовою у прийнятті та розгляді звернення, яку Закон України «Про звернення громадян» забороняє (<i>постанова КАС ВС, справа № 820/4881/17 від 28.11.2018</i>)

2.2. Справи про забезпечення прав на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації, на свободу думки і слова

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997; – Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999; – Про об'єднання громадян: Закон України від 16.06.1992; – Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юри-</i>

2. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<p><i>дичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>- 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень; – громадське формування
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – дотримання (порушення) процедури отримання дозволу на проведення безстрокової акції (пікету); – підстави для проведення (відмови у проведенні) безстрокової акції (пікету); – час і місце проведення безстрокової акції (пікету); – факт погодження проведення безстрокової акції з правоохоронними органами
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з реєстру громадських формувань; – повідомлення обласної організації політичної партії про проведення безстрокової акції (пікету); – копія рішенням узгоджувальної комісії міськвиконкому; – лист Департаменту охорони здоров'я виконавчого комітету міської ради; – довідка управління національної поліції щодо можливості (недоцільності) проведення безстрокової акції
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – звернення, як в цій справі, громадської організації з адміністративним позовом до суб'єкта владних повноважень передбачає існування публічно-правового спору (який виник щодо права (громадської організації), яке ґрунтується за законом). Такий спір має бути реальним, а наслідки оспорених рішень, дій/бездіяльності, так само як і результат вирішення судом спору, повинні мати безпосередній вплив

	<p>на відповідне право (порушення якого зумовило звернення до суду). Посилання на опосередковані наслідки від неправомірних рішень, дій/бездіяльності чи на абстрактні права, за захистом яких подано цей позов, чи правомірну мету, яку в такий спосіб (подання адміністративного позову) переслідують заявник, не можуть слугувати свідченням як виникнення спору, так і підставою для захисту порушених прав(<i>постанова КАС ВС, справа № 804/577/18 від 11.06.2020</i>)</p>
--	--

2.3. Справи про забезпечення права на свободу світогляду і віросповідання

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999; – Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997; – Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23.04.1991; – Про освіту: Закон України від 05.09.2017; – Про інформацію: Закон України від 02.10.1992; – Про Єдиний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус: Закону України від 20.11.2012;
<p>Судова практика</p>	<ul style="list-style-type: none"> – рішення КСУ у справі за конституційним поданням МВС України щодо офіційного тлумачення положення частини першої ст. 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (<i>справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання</i>) від 19.04.2001 № 4-рп/2001
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача

2. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<p>або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>zareєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Позивач</p>	<ul style="list-style-type: none"> – фізична особа, юридична особа
<p>Відповідач</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – факт дотримання / порушення права на свободу світогляду і віросповідання;

	<ul style="list-style-type: none"> – факт нав'язування світогляду у системі державної загальнообов'язкової середньої освіти; – факт встановлення стандартів знань з навчальних предметів у навчальних програмах, що відповідають/ не відповідають праву учнів на свободу світогляду; – факт надання відповідачем завідомо неточної, неповної, невірогідної та необ'єктивної інформації
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копії наказів суб'єкту владних повноважень; – копії навчальних програм; – копії висновків громадських організацій; – копія висновку експерту; – листування між сторонами спору; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові положення суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – у разі встановлення державою випадків коли допускається фотографування в головних уборах, такі випадки мають бути закріплені у нормативно-правових актах. В той же час, діюче законодавство не передбачає випадків, за наявності яких для оформлення документів, що підтверджують громадянство України та посвідчують особу, допускається фотографування в головних уборах. В даному випадку доводи скаржника того, що хіджаб є частиною національного одягу жінок, що сповідують іслам, а тому не може відноситися до головних уборів, є безпідставними, та має правового впливу на спірне питання що виникле між сторонами (<i>постанова КАС ВС, справа № 810/1169/18 від 05.09.2019</i>); – сенс сповіщення державних органів про проведення масових заходів полягає не у проханні дозволу на їх проведення, а у наданні можливості відповідним державним органам вжити заходів щодо забезпечення правопорядку під час проведення таких масових заходів (<i>постанова КАС ВС, справа № 638/8660/15-а від 19.11.2019</i>); – Податковим кодексом України не передбачено можливості виключення або невнесення відомостей про особу до Державного реєстру фізичних осіб-платників податків у випадку якщо через свої релігійні переконання такі особи відмовляються від прийняття реєстраційного номера, а навпаки, передбачено

	<p>ведення обліку таких осіб в окремому реєстрі Державного реєстру фізичних осіб – платників податків за прізвищем, ім'ям, по батькові та серією і номером паспорта (<i>постанова КАС ВС, справа № 806/4867/15 від 14.05.2020</i>)</p>
--	--

2.4. Справи про забезпечення права на участь в управлінні державними справами, справами територіальної громади

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015; – Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997; – Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011; – Методика формування спроможних територіальних громад (затверджено постановою КМУ від 08.04.2015 № 214)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним дер-</i>

	<i>жавним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	За подання до адміністративного суду: <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	– територіальна громада
Відповідач	– суб'єкт владних повноважень
Предмет доказування	– наявність (відсутність) підстав для об'єднання територіальних громад; <ul style="list-style-type: none"> – факт проведення /не проведення громадського обговорення; – факт згоди суб'єкту владних повноважень на добровільне об'єднання територіальних громад; – факт згоди/ незгоди територіальної громади на об'єднання
Приблизний перелік необхідних доказів	– копії рішень сесії селищної ради; <ul style="list-style-type: none"> – копії листів міської ради; – проект рішення щодо добровільного об'єднання територіальних громад; – копія розпорядження селищного голови; – копія листування між сторонами справи; – копія висновку обласної державної адміністрації про відповідність проекту рішення селищної ради Конституції та законам України

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – Європейська хартія місцевого самоврядування не передбачає обов'язкового проведення референдуму у разі зміни територіальних кордонів органів місцевого самоврядування, а лише визначає <i>можливість</i> його проведення, як одного із способів з'ясування думки громади. Тобто основним є дотримання вимог про з'ясування думки громади, тоді як способи можуть обиратися відповідно до законодавчого регулювання відповідного питання у державі(<i>постанова КАС ВС, справа № 40/7678/19 від 17.04.2020</i>); – право захищати інтереси територіальної громади (або її окремих представників) в суді може бути реалізоване шляхом представництва. При цьому, депутат місцевої ради не уповноважений представляти у судах інтереси такої ради, або інтереси утворених нею комісій, або інтереси виборців інакше, ніж поза відносинами представництва(<i>постанова КАС ВС, справа № 497/1838/16-а від 22.04.2020</i>)
-----------------------------	--

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення громадського порядку та безпеки

3.1. Справи щодо реалізації владних управлінських функцій у сфері громадянства

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ	<ul style="list-style-type: none"> – Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011; – Про громадянство України: Закон України від 18.01.2001; – Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011; – Про імміграцію: Закон України від 07.06.2001; – Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003; – Інструкція про порядок утримання іноземців та осіб без громадянства в пунктах тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні (затверджено МВС України від 29.02.2016 № 141);
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> – Порядок оформлення документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус, громадянам, які проживають на тимчасово окупованій території України (затверджено постановою КМУ від 04.06.2014 № 289); – Про облік внутрішньо переміщених осіб: постанова КМУ від 01.10.2014 № 509; – Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру (затверджено постановою КМУ від 02.03.2016 № 207)
Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i> (ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юри-</i>

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<p><i>дичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	– територіальні органи ДМС України
Відповідач	– фізична особа (іноземець, особа без громадянства)
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт перевищення терміну перебування на території України; – факт проживання на території України без реєстрації та документів на право проживання в Україні; – факт не виїзду з України після закінчення терміну перебування в Україні зазначеного в візі; – факт визнання законним / неправомірним рішення щодо визнання особи біженцем; – факт відсутності / наявності в іноземця або особи без громадянства, яка вчинила порушення законодавства України з прикордонних питань, документа, що дає право на виїзд з України
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія паспорту та ідентифікаційний код відповідача; – копія рішення ДМС України у області; – копія рішення окружного адміністративного суду (наприклад, про визнання неправомірним та скасування рішення щодо відмови в визнанні біженцем); – копія постанови про притягнення до адміністративної відповідальності; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи

<p>Правові положення суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єктивне право іноземця чи особи без громадянства на прийняття до громадянства України відсутнє, оскільки передбачається лише можливість прийняття до громадянства України в разі виконання особою необхідних умов та за відсутності обставин, що унеможливають прийняття до громадянства України. Таким чином, рішення про прийняття до громадянства України носить дискреційний характер. Під дискреційними повноваженнями слід розуміти повноваження, які адміністративний орган, приймаючи рішення, може здійснювати з певною свободою розсуду, тобто коли такий орган може обирати з кількох юридично допустимих рішень те, яке він вважає найкращим за даних обставин (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/14654/17 від 28.11.2018</i>); – при розгляді питання про прийняття іноземця до українського громадянства, суб'єкту владних повноважень необхідно з'ясувати чи дійсно ця особа прагне отримати громадянство України для реалізації своїх життєвих інтересів у правовому зв'язку з державою чи лише завдяки отриманню українського громадянства уникнути притягнення до кримінальної відповідальності за вчинення злочинів в державі, громадянином якої вона є на момент звернення. У зв'язку з чим адміністративним органам, до яких віднесено розгляд та вирішення питань про прийняття до громадянства України необхідно з'ясувати чи не перебуває відповідна особа під слідством чи судом на території держави, громадянином якої вона є на момент звернення із заявою про прийняття до українського громадянства (<i>постанова КАС ВС, справа № 820/2619/17 від 30.10.2019</i>)
--------------------------------------	---

3.2. Справи щодо реєстрації актів цивільного стану, крім актів громадянства

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010; – Правила внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання: наказ Міністерства юстиції України від 12.01.2011 № 95/6
<p>Судова практика</p>	<p>Про узагальнення практики вирішення адміністративними судами спорів, які виникають у зв'язку з відмовою</p>

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<p>органу державної реєстрації актів цивільного стану: постановою пленуму ВАСУ від 29.09.2016 № 12</p>
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову майнового характеру, який подано: суб'єктом владних повноважень, юридичною особою – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою або фізичною особою – підприємцем- 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову немайнового характеру, який подано: суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – під-

	приемцем– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	– фізична особа (наприклад: особа, щодо якої складено актовий запис; один з батьків, опікуна, піклувальника дитини; опікун недієздатної особи; спадкоємець померлого; представник органу опіки та піклування під час здійснення повноважень з опіки та піклування стосовно особи, яка має право на подання такої заяви (ч. 2 ст. 22 Закону України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану»)
Відповідач	– органи державної реєстрації актів цивільного стану
Предмет доказування	– факт реєстрації народження (шлюбу, смерті) відповідної особи; – факт реєстрації особи як громадянина відповідної держави; – підстави внесення змін до актового запису цивільного стану; – законність/незаконність відмови органів РАЦСу у внесенні змін до актового запису цивільного стану
Приблизний перелік необхідних доказів	– копія свідоцтва про народження; – паперовий носій актового запису про шлюб; – копія паспорту та ідентифікаційного коду позивача; – копія висновку відділу державної реєстрації актів цивільного стану; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Правові позиції суду	– позов про зобов'язання внести зміни до актового запису спрямований на захист права на забезпечення органом державної влади особистого немайнового права (частина перша статті 273 Цивільного кодексу України) на відображення в актовому записі щодо свого народження інформації про належність батька до польської національності, а не для оскарження відмови органу державної реєстрації актів цивільного стану внести зміни до актового запису цивільного стану (<i>постанова ВП ВС, справа № 11–927апп18 від 23.01.2019</i>);

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<ul style="list-style-type: none"> – у справах про оскарження відмови внести за заявою особи зміни до актового запису цивільного стану суд за правилами адміністративного судочинства вивчає наявність чи відсутність достатніх підстав для прийняття відповідного рішення, зокрема, перевіряє чи відповідні рішення прийняті на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України, а також, чи прийняті вони обґрунтовано, тобто з урахуванням усіх обставин, що мають значення. Завдання адміністративного суду у таких справах полягає, насамперед, у перевірці додержання процедури розгляду та прийняття органом реєстрації актів цивільного стану відповідного рішення. Адміністративний суд, розглядаючи такі справи, не вправі вийти за межі їх публічно-правових аспектів і встановлювати юридичні факти, що мають значення для внесення змін до актових записів цивільного стану (<i>постанова ВП ВС, справа № 425/2737/17 від 14.11.2018</i>); – при розгляді справ, пов'язаних з відмовою органу державної реєстрації актів цивільного стану неприпустимим є вихід адміністративного суду за межі публічно-правових аспектів справи і встановлення юридичних фактів, що мають значення для внесення змін до актових записів цивільного стану. Суд не уповноважений встановлювати достовірність обставин, засвідчених поданими документами, чи іншим способом встановлювати юридичні факти; такі справи належать до цивільної юрисдикції і вирішуються, зокрема, у порядку окремого провадження (<i>постанова КАС ВС, справа № 822/1064/17 від 28.11.2018</i>)
--	---

3.3. Справи щодо реєстрація та обмеження пересування і вільного вибору місця проживання

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ	<ul style="list-style-type: none"> – Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003; – Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг: Закон України від 10.12.2015;
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> – Правила реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру: постанова КМУ від 02.03.2016 № 207.
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>- 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень</i>,

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<i>юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	– фізична особа
Відповідач	– відділу з питань реєстрації місця проживання/перебування фізичних осіб районної державної адміністрації
Предмет доказування	– наявність/відсутність підстав для реєстрації місця проживання; – дотримання / не дотримання процедури реєстрації місця проживання; – факт звернення до суб'єкту владних повноважень щодо реєстрації місця проживання; – статус особи, яка звертається за реєстрацією; – статус місця проживання, щодо якого вирішується питання про реєстрацію особи
Приблизний перелік необхідних доказів	– копія документу, що посвідчує право власності на житлове приміщення (Свідоцтво про право власності на будинок, витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно); – копія довідки бюро технічної інвентаризації та реєстрації права власності на об'єкти нерухомого майна; – копія свідоцтва про шлюб; – копія рішення про відмову у реєстрації; – копія довідки Садівничого Товариства; – копія паспорта позивача та ідентифікаційний код
Правові позиції суду	– вільне пересування і вибір місця проживання є суттєвою гарантією свободи особистості, умовою її професійного і духовного розвитку. Це право, як і інші права і свободи людини, є невідчужуваним та непорушним (ст. 21 Конституції України). Водночас назване право не є абсолютним. Свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України можуть бути обмежені, але тільки законом (ст. 33 Конституції України). Допустимість обмеження свободи пересування, вільного вибору місця проживання в межах держави та права

	<p>вільно залишати територію країни визнається і міжнародним правом. Зокрема, стаття 2 Протоколу № 4 до Конвенції про захист прав людини та основних свобод 1950 року закріплює правило, за яким здійснення права на свободу пересування і свободу вибору місця проживання, вільно залишати будь-яку країну, включаючи свою власну, не може зазнавати жодних обмежень, крім тих, що передбачені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для забезпечення громадського порядку, запобігання злочинам, для охорони здоров'я або моралі чи з метою захисту прав і свобод інших осіб (<i>рішення КСУ, справа № 1–31/2001 від 14.11.2001</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – відсутні законні підстави для відмови в реєстрації місця проживання особи через ненадання нею договору найму житлового приміщення за адресою реєстрації (<i>постанова КАС ВС, справа № 523/9759/16-а від 01.08.2019</i>); – відсутність лише документа до якого вносяться відомості про зняття з реєстрації місця проживання, не повинно бути перешкодою у реалізації особи її права на свободу пересування та вибір місця проживання, оскільки реалізація такого права, не може зазнавати жодних обмежень, крім тих, що передбачені законом (<i>постанова КАС ВС, справа № 1340/4559/18 від 04.10.2019</i>)
--	--

3.4.Справи щодо обмеження реалізації права на мирні зібрання / усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997; – Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015; – Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018
<p>Судова практика</p>	<ul style="list-style-type: none"> – рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням МВС України щодо офіційного тлумачення положення частини першої ст. 39 Конституції України про завчасне сповіщення органів

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<p>виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування про проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій (справа щодо завчасного сповіщення про мирні зібрання) від 19 квітня 2001 року № 4-рп/2001;</p> <ul style="list-style-type: none"> – Про правове врегулювання відносин щодо реалізації права на мирні зібрання: постанова пленуму ВАСУ від 22.05.2015 № 5
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних

	<p>осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Процесуальні строки	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративна справа про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань вирішується судом протягом двох днів після відкриття провадження, а в разі відкриття провадження менш як за два дні до проведення відповідних заходів або у день їх проведення – невідкладно (ч. 2 ст. 281 КАС); – суд апеляційної інстанції розглядає справу у дводенний строк з моменту надходження апеляційної скарги з повідомленням учасників справи, а в разі надходження апеляційної скарги менш як за два календарні дні до проведення мирного зібрання – невідкладно з повідомленням осіб, які беруть участь у справі (ч. 6 ст. 281 КАС)
Позивач	– фізична особа, громадська організація
Відповідач	– суб'єкт владних повноважень
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – дотримання (порушення) процедури отримання дозволу на проведення акції (пікету); – підстави для проведення (відмови у проведенні) акції (пікету); – час і місце проведення акції (пікету); – факт погодження проведення акції з правоохоронними органами; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з реєстру громадських формувань; – лист-повідомлення (заява) про проведення акції (пікету); – копія рішенням узгоджувальної комісії міськвиконкому;

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<ul style="list-style-type: none"> – лист Департаменту охорони здоров'я виконавчого комітету міської ради; – довідка Національної поліції щодо можливості (недоцільності) проведення акції
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – мирні зібрання є одним із засобів відстоювання людиною і громадянином своїх прав, свобод та інтересів у демократичному суспільстві. Право громадян на свободу мирних зібрань в Україні гарантується та захищене державою, яка зобов'язана забезпечити його ефективну реалізацію. Здійснення цього права не підлягає жодним обмеженням, крім випадків, установлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей (<i>постанова КАС ВС, справа № 815/4612/15 від 23.10.2019</i>); – заборона проведення зібрання є найбільш суттєвим з усіх можливих обмежень реалізації права на свободу мирних зібрань. Тому прийняттю такого рішення повинна передувати повна та всебічна оцінка обставин кожного конкретного випадку, що стосується обмеження відповідного права, зокрема оцінка співмірності шкоди, яка може бути завдана, шкоді попередженій. Підстави для заборони проведення мирного зібрання чітко викладено у Конвенції, й сформульований перелік є вичерпним і повинен тлумачитись у вузькому значенні (<i>пункт 84 рішення ЄСПЛ у справі «Станков та об'єднана македонська організація «Ілїнден» проти Болгарії» від 02.10.2001, заяви № 29221/95 і № 29225/95</i>); – вирішуючи питання щодо обмеження проведення мирного зібрання, суд має враховувати той факт, що рішення буде правомірним лише в тому разі, коли воно спрямоване на захист правового блага (права, свободи чи законного інтересу), яке за своїм значенням і роллю в суспільстві щонайменше дорівнює праву на свободу мирних зібрань. Відповідно, для прийняття рішення про заборону мирного зібрання недостатньо лише суто факту його загрози громадському порядку. Суд має також дотримуватись позиції, що рішення про заборону мирного зібрання є допустимим лише у винятковому випадку. Відповід-

	<p>но, навіть якщо зібранням може бути завдано шкоди рівнозначному правовому благу, суд, орієнтуючись на принцип співмірності втручання, має прийняти таке рішення, що буде в мінімально необхідному в такій ситуації обсязі обмежувати право на свободу мирних зібрань. Суд не має права в основу свого обмежувального рішення покласти, наприклад, необхідність гарантування громадянам можливості користуватися міським сквером, на території якого заплановано провести зібрання, оскільки будь-яке зібрання завжди буде супроводжуватися певними незручностями для інших осіб. Без таких незручностей реалізація права на свободу мирних зібрань була б, у принципі, неможливою, а відтак вони є припустимими й неминучими наслідками будь-якого мирного зібрання (<i>постанова Житомирського апеляційного адмінсуду, справа № 806/3127/18 від 24.06.2018</i>)</p>
--	---

3.5. Справи щодо оскарження рішень, дій, бездіяльності органів у сфері охорони державного кордону

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про прикордонний контроль: Закон України від 05.11.2009; – Про державний кордон України: Закон України від 04.11.1991; – Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011; – Правила перетинання державного кордону громадянами України (затверджено постановою КМУ від 27.01.1995 № 57 (зі змінами); – Порядком підтвердження достатнього фінансового забезпечення іноземців та осіб без громадянства для в'їзду в Україну, перебування на території України, транзитного проїзду через територію України і виїзду за її межі та визначення розміру такого забезпечення (затверджено постановою КМУ від 04.12.2013 № 884); – Порядком продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України (затверджено постановою КМУ від 15.02.2012 № 150); – Порядком оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимча-
---	--

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<p>сове проживання (затверджено постановою КМУ від 28.03.2012 № 251);</p> <ul style="list-style-type: none"> – Положення про прикордонний режим: постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.1998 № 1147
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень</i>,

	<i>юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Процесуальні строки	– адміністративні справи за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України, розглядаються судом за обов'язкової участі сторін у десятиденний строк з дня подання позовної заяви (ч. 2 ст. 288 КАС)
Позивач	– фізична особа (іноземець, особа без громадянства)
Відповідач	– Державна прикордонна служба України
Предмет доказування	– факт перетинання державного кордону України; – особа є іноземцем або особою без громадянства; – законність / незаконність рішення про відмову особи у перетинанні державного кордону України; – обґрунтованість / необґрунтованість підстав для відмови у перетинанні державного кордону України; – законність / незаконність притягнення особи до адміністративної відповідальності
Приблизний перелік необхідних доказів	– копія рішення ДПС України; – копія рішення інспектора ДПС відділу прикордонного контролю про відмову у перетинанні державного кордону; – копія чеку про сплату штрафу; – копія паспорта та ідентифікаційного коду позивача; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Правові позиції суду	– відносини, що виникають між фізичною чи юридичною особою і представниками органів влади під час здійснення ними владних повноважень, є публічно-правовими і поділяються, зокрема, на правовідносини у сфері управлінської діяльності та у сфері охорони прав і свобод людини і громадянина, а також суспільства від злочинних посягань. Діяльність органів влади, у тому числі судів, щодо вирішення

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<p>спорів, які виникають у публічно-правових відносинах, регламентується відповідними правовими актами. Конституційне право на оскарження в суді будь-яких рішень, дій чи бездіяльності всіх органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб гарантовано кожному. Реалізація цього права забезпечується у відповідному виді судочинства і в порядку, визначеному процесуальним законом (<i>рішення КСУ, справа № 19-рп/2011 від 14.12.2011</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – спори про визнання протиправними дій посадових осіб Прикордонного загону щодо затримання та обшуку особи поза межами кримінального провадження під час здійснення прикордонного контролю та про стягнення коштів на відшкодування шкоди, завданої протиправними діями посадових осіб, підлягають розгляду відповідно до правил КАС судами адміністративної юрисдикції як такі, що є публічно-правовими за своєю правовою природою (<i>постанова ВП ВС, справа № 815/3591/17 від 05.12.2018</i>)
--	--

3.6. Справи щодо реалізації владних управлінських функцій цивільного захисту, охорони праці / охорони здоров'я

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012; – Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997; – Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992; – Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001; – Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992; – Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України від 06.04.2000; – Порядок контролю якості медичної допомоги: наказ МОЗ України від 28.09.2012 № 752; – Інструкція про порядок видачі документів, що засвідчують тимчасову неприцездатність громадян: наказ МОЗ від 13.11.2001 № 455; – Про встановлення медико-біологічних та соціально-психологічних показань для зміни (корекції) статевої належності та затвердження форми первинної облікової документації й інструкції щодо її заповнення: наказ МОЗ від 05.10.2016 № 1041;
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> – Порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки(-затверджено постановою КМУ від 26.10.2011 № 1107); – Положення про медико-соціальну експертизу (затверджено постановою КМУ від 03.12.2009 № 1317)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	– фізична особа, прокурор
Відповідач	– суб'єкт владних повноважень
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт незадовільного стану протипожежної безпеки (охорони праці, охорони здоров'я) закладі (організації, підприємстві), що створює потенційну загрозу життю та здоров'ю громадян (працівників, учнів); – вживання / невживання відповідачем достатніх заходів для усунення порушень; – факти фіксування порушень; – притягнення відповідача до адміністративної відповідальності (підстави, кількість разів, види стягнень)
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копії актів перевірки; – копія припису усунення порушень вимог законодавства (у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки, охорони праці, охорони здоров'я); – копія висновку експерта (експертних комісій); – копія Статуту закладу(організації, підприємства); – листування між сторонами спору
Правові положення суду	<ul style="list-style-type: none"> – експлуатація роботодавцем машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки щодо якого уповноваженим органом не вирішено питання про відповідність вимогам законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці не дозволяється, крім випадків, встановлених законодавством, та має оцінюватися як підстава для зупинення виконання робіт з експлуатації цього обладнання (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/14011/16 від 20.11.2018</i>); – спір щодо оскарження рішення органу місцевого самоврядування про припинення комунальних закладів охорони здоров'я підлягає розгляду у порядку адміністративного судочинства (<i>постанова ВП ВС, справа № 813/1368/18 від 12.02.2020</i>)

3.7. Справи щодо реалізації владних управлінських функцій у сфері дорожнього руху; транспорту та перевезення пасажирів

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997; – Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999; – Про транспорт: Закон України від 10.11.1994; – Про відповідальність перевізників під час здійснення міжнародних пасажирських перевезень: Закон України від 10.01.2002; – Порядок проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування (затверджено постановою КМУ № 1081 від 03.12.2008); – Правила дорожнього руху (затверджено постановою КМУ від 10.10.2001 № 1306); – Правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18.02.1997 № 176)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС);

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<ul style="list-style-type: none"> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	<ul style="list-style-type: none"> – юридична особа, фізична особа, фізична особа – підприємець
Відповідач	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (місцева державна адміністрація, конкурсний комітет з підготовки та проведення обласних конкурсів)
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт офіційного оголошення про проведення конкурсу; – дотримання процедури проведення конкурсу; – ухвалення правомірного / неправомірного рішення про недопущення позивача до участі у конкурсі; – порушення / не порушення повноважень суб'єкта владних повноважень
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань; – копія рішення Конкурсного комітету з підготовки та проведення обласних конкурсів на перевезення

	<p>пасажирів на автобусних маршрутах загального користування;</p> <ul style="list-style-type: none"> – копії наказів обласної державної адміністрації; – копія пакету документів для участі у конкурсі; – листування між сторонами спору
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – строк оскарження постанови про порушення Правил дорожнього руху, у тому числі зафіксованого у автоматичному режимі, починається з моменту отримання такої постанови (<i>постанова КАС ВС, справа № 686/28291/19 від 12.06.2020</i>); – примусова евакуація автомобіля на спеціальний майданчик дозволяється лише у випадку, якщо транспортний засіб суттєво перешкоджає дорожньому руху (<i>постанова КАС ВС, справа № 520/1186/19 від 24.02.2020</i>); – поліцейський є зацікавленою особою, а тому його рапорт не може бути доказом вчинення адміністративного правопорушення (<i>постанова КАС ВС, справа № 524/5741/16-а від 20.05.2020</i>); – порушення правил стоянки чи зупинки, передбачене ч. 1 ст. 122 КУпАП, не є підставою для тимчасової затримки транспортний засіб шляхом блокування або доставлення на спеціальний майданчик (<i>постанова КАС ВС, справа № 810/5579/13-а від 14.03.2018</i>); – перелік підстав за яких дозволено вимушену зупинку є вичерпним та телефонний дзвінок до нього не входить (<i>постанова КАС ВС, справа № 524/10050/16-а від 04.06.2020</i>); – екстрена зупинка навіть на перехресті здійснена у стані крайньої необхідності відповідно ст. 17 КУпАП виключає адміністративну відповідальність (<i>постанова КАС ВС, справа № 545/3654/16-а від 19.02.2020</i>); – спір про визнання незаконним та скасування рішення конкурсного комітету з проведення обласних конкурсів на перевезення пасажирів, утвореного суб'єктом владних повноважень на виконання управлінських функцій, а також визнання недійсним укладеного на їх підставі договору про організацію перевезень пасажирів на автобусному маршруті загального користування підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства (<i>постанова ВП ВС, справа № 910/2175/18 від 12.06.2019</i>);

	<ul style="list-style-type: none"> – встановлення дорожніх знаків та як наслідок зміна схеми організації дорожнього руху органом місцевого самоврядування повинно бути погоджено із органами внутрішніх справ (<i>постанова КАС ВС, справа № 685/1307/16-а від 17.09.2020</i>)
--	---

3.8. Справи щодо реалізації владних управлінських функцій у сфері дозвільної системи; застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів івогнепальної зброї

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23.12.1993; – Про попереднє ув'язнення: Закон України від 30.06.1993; – Про затвердження Тимчасової інструкції про порядок придбання, зберігання, обліку, використання та застосування пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів працівниками суду, правоохоронних органів та їх близькими родичами, а також особами, які беруть участь у кримінальному судочинстві (наказ МВС України від 13.06.2000 № 379/ДСК); – Правила застосування спеціальних засобів оборони, заходів фізичного впливу та використання службових собак працівниками підрозділів охорони Національного банку України (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 26.09.2011 за № 1120/19858); – Про затвердження Положення про дозвільну систему: постанова Кабінету Міністрів України від 12.10.1992 № 576
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням

	<p>відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	– фізична особа
Відповідач	– Національна поліція України
Предмет доказування	– заявник має статус працівника суду, правоохоронних органів, або особи, яка бере участь у кримінальному судочинстві;

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<ul style="list-style-type: none"> – особа має право на зберігання та носіння пристрою травматичної дії; – наявності в особи медичних протипоказань до виконання вказаних функціональних обов'язків та володіння зброєю; – наявності даних про систематичне (два чи більше разів) порушення такою особою громадського порядку, зловживання спиртними напоями, вживання наркотичних речовин без призначення лікаря, інших одурманюючих засобів, вчинення домашнього насильства, що підтверджується документально; – наявності вмотивованої постанови державного виконавця про встановлення тимчасового обмеження боржника в праві користування вогнепальною мисливською, пневматичною та охолощеною зброєю, пристроями вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії; – наявності в особи судимості за злочин, яка не погашена або не знята в установленому порядку; – особа має у власності пристрій травматичної дії; – законність / незаконність відмови в продовженні терміну дії дозволу на право зберігання та носіння пристрою травматичної дії
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія посвідчення про право зберігання та носіння пристрою травматичної дії; – копія листа відповідача про відмову у продовженні дозволу; – копія скарги позивача до управління національної поліції області; – копія відповіді відповідача на скаргу позивача; – копія довідки, що посвідчує статус позивача; – копія паспорта та ідентифікаційного коду позивача
<p>Правові позиції суду</p>	<p>– статус судді дає право його носієві на придбання, зберігання і носіння пристрою для відстрілу патронів, споряджених гумовими кулями. Особливістю статусу судді є те, що вказаний статус – звання судді – зберігається за суддею при виході його у відставку. Разом із збереженням указанного статусу за суддею у відставці зберігаються гарантії його недоторканності, установлені для судді до його виходу у відстав-</p>

	<p>ку. Таким чином, усі засоби, визначені законом для забезпечення особистої безпеки судді, у тому числі на зберігання та носіння спецзасобу травматичної дії, розповсюджуються і на суддю у відставці (<i>постанова КАС ВС, справа № 620/1787/19 від 23.06.2020</i>)</p>
--	---

3.9. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення громадського порядку та безпеки

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015; – Кодекс України про адміністративні правопорушення; – Інструкція з оформлення поліцейськими матеріалів про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані не в автоматичному режимі (затверджено Наказом МВС України 07.11.2015 за № 1395); – Про затвердження Змін до Положення про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (затверджено розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27.10.2011 № 673, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 20.12.2011 за № 1483/20221)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</i> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача.</i>(ч. 2 ст. 25 КАС);

3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<ul style="list-style-type: none"> – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i>–1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – фізична особа; – юридична особа; – суб'єкт владних повноважень (наприклад, Національна поліція України)
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – факт події адміністративного правопорушення та вини особи у його вчиненні; – факт наявності у позивача водійських прав; – факт укладення договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів; – законність/незаконність накладення адміністративного стягнення на позивача; – порушення/не порушення компетенції суб'єкту владних повноважень щодо накладання адміністративного стягнення

<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія постанови про накладення адміністративного стягнення; – копія довідки щодо укладення договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів в електронній формі; – копія водійських прав позивача; – копія технічного паспорту на автомобіль; – копія паспорта та ідентифікаційного коду позивача
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – на захищених об'єктах, в т.ч. кафе, гучна музика, спів, тощо не повинні перевищувати установлених рівнів для відповідного часу доби; допустимість рівня шуму не може доводитись показаннями свідків (<i>постанова КАС ВС, справа № 650/1061/16-а від 27.12.2019</i>); – об'єктом адміністративного проступку, передбаченого ст. 178 КУпАП, є суспільні відносини у сфері охорони громадського порядку. Суб'єкт адміністративного проступку – загальний (фізична осудна особа, яка досягла 16-річного віку). Суб'єктивна сторона правопорушення визначається ставленням до наслідків і характеризується наявністю вини у формі прямого та непрямого умислу. Об'єктивна сторона правопорушення виражається у появі в громадських місцях у нетверезому стані, що ображає людську гідність і громадську мораль, під якою необхідно розуміти: поведінку особи у стані сп'яніння, яка явно порушує загальновизнані норми (непристойні висловлювання або жести, грубі вигуки, нав'язливе ставлення до громадян тощо); коли порушник має непристойний зовнішній вигляд, що викликає відразу (брудний, мокрий, розстебнутий одяг тощо); через сп'яніння особа повністю чи значною мірою втратила орієнтування (безцільно стоїть чи безцільно пересувається з місця на місце, у неї порушена координація рухів, звідси – нестійкість, хитка хода); п'яний повністю безпорадний (у непритомному стані). До того ж не має значення вид вжитого напою, що містив алкогольну складову, а також місце його вживання (це може бути будь-яке громадське місце, навіть те, де розпивання алкогольних напоїв не заборонено. Водночас не можна кваліфікувати появу у п'яному вигляді лише за ознаками стану сп'яніння в громадському місці, якщо поведінка особи не ображає людську гідність і громадську мораль (<i>постанова КАС ВС, справа № 213/1426/17 від 06.03.2019</i>))

4. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації державної політики у сфері медицини, освіти, науки, культури, спорту

4.1 Справи у сфері освіти та науки

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ	<ul style="list-style-type: none"> – Про освіту: Закон України від 05.09.2017; – Про загальну середню освіту: Закон України від 13.05.1999; – Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014; – Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997; – Положення про освітній округ (затверджено Постановою КМУ № 777 від 27.08.2010); – Порядок проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996); – Порядку присудження наукових ступенів (затверджений постановою КМУ № 567 від 24.07.2013); – Положення про атестаційну колегію Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України 14.09.2011 № 1059); – Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності: постанова КМУ від 30.12.2015 № 1187
Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);

	<ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – фізична особа; – юридична особа; – суб'єкт владних повноважень
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт оголошення конкурсу на кращий опорний навчальний заклад; – процедура прийняття рішення суб'єктом владних повноважень відповідає / не відповідає вимогам чинного законодавства; – дії суб'єкту владних повноважень не виходять / виходять за межі його компетенції;

4. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<ul style="list-style-type: none"> – факт проведення / не проведення консультації з громадськістю у формі публічного громадського обговорення; – факт перевірки критеріїв конкурсу: комплексний аналіз мережі навчальних закладів, порівняння проєктної потужності до фактичної, визначення перспективних філій, вдале географічне розташування та здійснення підвезення; – факт присудження наукового ступеня або відмови у присвоєнні вченого звання; – факт наявності / відсутності академічного плагіату; – факт невиконання умов ліцензування навчального закладу; – відмова видачі ліцензії; підстави для анулювання ліцензії
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копії рішень суб'єкту владних повноважень; – копія Статуту навчального закладу; – копія звернення педагогічного колективу; – висновок експерту; – роздруковки із сайтів з мережі Інтернет; – документи з ліцензування навчального закладу; – листування між сторонами спору; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – наявність академічного плагіату відповідно до ст. 6 Закону України «Про вищу освіту» є єдиною підставою для скасування рішення спеціалізованої вченої ради, що свідчить про необґрунтованість доводів відповідача про не спростування судом апеляційної інстанції інших порушень, які були підставою для винесення оскаржуваного наказу МОН (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/13114/16 від 10.09.2019</i>); – функції Агентства із забезпечення якості вищої освіти як органу управління у сфері вищої освіти мають владний характер (результати здійснення яких мають обов'язковий характер для учасників правовідносин у сфері вищої освіти), так і такі, що не містять владної складової, зокрема, результати здійснення яких підлягають погодженню чи затвердженню Урядом чи центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Таким чином, Агентство, вчи-

	<p>няючи на виконання покладених на нього законом повноважень з реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти діяння чи приймаючи рішення (індивідуальні акти), які не вимагають погодження чи затвердження та є обов'язковими для учасників правовідносин у сфері вищої освіти, діє як суб'єкт владних повноважень при здійсненні владних управлінських функцій (<i>постанова ВП ВС, справа № 826/4264/17 від 07.08.2019</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – Національний університет фізичного виховання і спорту України, не є суб'єктом владних повноважень у розумінні положень КАС України, не є органом управління освітою та не здійснює функцій суб'єкта владних повноважень у сфері управлінської діяльності, водночас, спірні відносини не пов'язані також і з прийняттям, проходженням чи звільненням з публічної служби (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/18956/16 від 06.03.2018</i>)
--	---

4.2 Справи у сфері культури

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про культуру: Закон України від 14.12.2010; – Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000; – Про бібліотеки і бібліотечну справу: Закон України від 27.01.1995; – Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997; – Про друковані засоби масової інформації (преси) в Україні: Закон України від 16.11.1992; – Про Суспільне телебачення і радіомовлення України: Закон України від 17.04.2014; – Про театри та театральну справу: Закон України від 31.05.2005; – Про нормативне забезпечення населення клубними закладами: постанова Кабінету Міністрів України від 12.11.1998 № 1775
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим

	<p>у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i>-1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – фізична особа; – юридична особа (суб'єкти діяльності у сфері культури);

	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – процедура прийняття рішення суб'єктом владних повноважень відповідає / не відповідає вимогам чинного законодавства; – дії суб'єкту владних повноважень не виходять / виходять за межі його компетенції; – діяльність суб'єкту є діяльністю у сфері культури (культурною діяльністю); – підприємство, установа, організація відноситься до базових мереж закладів культури; – наявність / відсутність культурно-мистецького проєкту; – факт проведення / не проведення консультації з громадськістю у формі публічного громадського обговорення; – факт порушення умов конкурсу на працевлаштування в заклад культури; – факт креативної індустрії
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копії рішень суб'єкту владних повноважень; – копія Статуту юридичної особи; – копія культурно-мистецького проєкту; – роздруковки із сайтів з мережі Інтернет; – листування між сторонами спору; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – обов'язковою умовою надання правового захисту судом є наявність відповідного порушення суб'єктом владних повноважень прав, свобод або інтересів особи на момент її звернення до суду. Порушення має бути реальним, стосуватися (зачіпати) зазвичай індивідуально вираженого права чи інтересів особи, яка стверджує про їх порушення (<i>постанова КАС ВС, справа № 808/967/17 від 03.08.2018</i>)

4.3. Справи у сфері спорту

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993; – Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997; – Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999; – Положення про національні збірні команди з видів спорту, визнаних в Україні (затверджено Наказом Міністерства молоді та спорту України від 21.08.2015 № 3027); – Порядок визнання видів спорту, включення їх до Реєстру визнаних видів спорту в Україні (зареєстрованої Міністерстві юстиції України 28.02.2014 за № 281/25058); – Положення про лікарсько-фізкультурний диспансер (центр спортивної медицини) (затверджено наказом МОЗ України від 17.06.2014 № 401
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб –

	підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	За подання до адміністративного суду: <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – фізична особа; юридична особа (громадська організація фізкультурно-спортивної спрямованості, заклад фізичної культури і спорту); – суб'єкт владних повноважень
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – процедура прийняття рішення суб'єктом владних повноважень відповідає / не відповідає вимогам чинного законодавства; – дії суб'єкту владних повноважень не виходять / виходять за межі його компетенції; – факт проведення / не проведення консультації з громадськістю у формі публічного громадського обговорення; – факт перевірки критеріїв конкурсу; – факт виплати / відмови у виплаті винагороди за високі спортивні результати на змаганнях міжнародного рівня
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копії рішень суб'єкту владних повноважень; – копія Статуту юридичної особи (Федерація спорту); – копія (оригінал) свідоцтва про реєстрацію Всеукраїнської громадської організації (Федерація спорту); – результати службової перевірки;

4. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного календарного плану фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів України; – роздруківки із сайтів з мережі Інтернет; – листування між сторонами спору
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – спір у правовідносинах, які виникають із трудових відносин, не пов'язаних з проходженням публічної служби, є приватноправовими незалежно від участі у ньому суб'єкта публічного права (<i>постанова ВП ВС, справа № 520/6612/17 від 27.03.2019</i>); – спірні правовідносини є приватноправовими, адже виникли з приводу реалізації та захисту прав позивача у сфері трудових відносин, регламентованих Кодексом законів про працю України, який визначає, зокрема, й підстави та порядок укладення трудового договору на новий строк. Звернення вимог цього позову саме до Міністерства молоді та спорту як суб'єкта владних повноважень не наділяє цей спір ознаками публічно-правового (<i>постанова КАС ВС, справа № 810/1265/16 від 12.02.2020</i>); – Федерація баскетболу України відповідно до чинного законодавства не наділена повноваженнями на виконання окремих владних управлінських функцій або делегованих повноважень, а тому спірні правовідносини не мають публічно-правового характеру (<i>постанова ВП ВС, справа № 826/4734/16 від 27.03.2019</i>); – згідно з практикою Європейського суду з прав людини, з метою з'ясування обставин існування дискримінації у конкретній ситуації застосовується триступеневий тест: по-перше, виявлення двох категорій осіб, які є порівнюваними та відмінними, оскільки відповідно до Конвенції, дискримінація передбачає належність людини до певної групи; по-друге, встановлення, чи дійсно члени цих двох груп оцінюються по-різному; і, по-третє, якщо так, то чи для цього є об'єктивні, обґрунтовані підстави (<i>постанова ВП ВС, справа від 29.05.2018</i>); – процедура медичного огляду людей з інвалідністю та людей без інвалідності нічим не відрізняються. Зміст проведення медичного огляду та видачі лікарем зі спортивної медицини допуску до занять фізичною культурою і спортом полягає у тому, щоб фахово визначити з врахуванням стану організму людини безпечні для життя та здоров'я навантаження, їх тривалість та інтенсивність (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/7216/18 від 03.09.2019</i>)

4.4. Справи у сфері медицини

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992; – Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994; – Про ветеринарну медицину: Закон України від 25.06.1992; – Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015; – Порядок акредитації закладу охорони здоров'я (затверджено постановою КМУ від 15.07.1997 № 765); – Про організацію клініко-експертної оцінки якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування: наказ МОЗ України від 24.02.2016 № 285/28415; – Інструкція про порядок медичного обслуговування в закладах охорони здоров'я МВС України: наказ МВС України від 03.06.2016 № 462
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним дер-

4. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<p>жавним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)</p>
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i>-1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>-1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i>-0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – фізична особа; – юридична особа; – суб'єкт владних повноважень
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – процедура прийняття рішення суб'єктом владних повноважень відповідає / не відповідає вимогам чинного законодавства; – дії суб'єкту владних повноважень не виходять / виходять за межі його компетенції; – факт отримання / відмови в отриманні ліцензії на медичну практику; – факт акредитації закладу охорони здоров'я
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копії рішень суб'єкту владних повноважень; – копія Статуту медичного закладу; – копії документів, що засвідчують статус лікаря: диплом про повну вищу медичну освіту за напрямом підготовки «медичина», сертифікат лікаря-спеціаліста, копія наказу про призначення на посаду; – копія ліцензії на медичну практику; – копія акредитаційного сертифікату;

	<ul style="list-style-type: none"> – висновок медичної (державної санітарно-епідеміологічної) експертизи; – роздруківки із сайтів з мережі Інтернет; – листування між сторонами спору
<p>Правові позиції суду</p>	<p>– положення частини третьої ст. 49 Конституції України «у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно» треба розуміти так, що у державних та комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається всім громадянам незалежно від її обсягу та без попереднього, поточного або наступного їх розрахунку за надання такої допомоги. Поняття медичної допомоги, умови запровадження медичного страхування, у тому числі державного, формування і використання добровільних медичних фондів, а також порядок надання медичних послуг, які виходять за межі медичної допомоги, на платній основі у державних і комунальних закладах охорони здоров'я та перелік таких послуг мають бути визначені законом. Аналіз термінів «безоплатно» і «медична допомога» у системному зв'язку з іншими аналогічними поняттями, що застосовуються в Конституції України, законах України, міжнародних договорах, дає можливість дійти висновку щодо загального змісту безоплатної медичної допомоги. Він полягає у відсутності для всіх громадян обов'язку сплачувати за надану їм у державних і комунальних закладах охорони здоров'я медичну допомогу як у момент, так і до чи після її отримання. Словосполучення «безоплатність медичної допомоги» означає неможливість стягування з громадян плати за таку допомогу в державних і комунальних закладах охорони здоров'я у будь-яких варіантах розрахунків (готівкою або безготівкових): чи у вигляді «добровільних внесків» до різноманітних медичних фондів, чи у формі обов'язкових страхових платежів (внесків) тощо (рішення КСУ від 29.05.2002 у справі № 10-рп/2002)</p>

5. Справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень з приводу реалізації державної політики у сфері економіки

5.1. Справи про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003; – Порядок державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи: наказ Міністерства юстиції України від 09.02.2016 № 359/5
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб –

	підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою-1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою або фізичною особою – підприємцем-1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб</i> (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем- 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою-0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб</i> (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – юридична особа, – фізична особа – підприємець, – громадське формування; – суб'єкт владних повноважень (суб'єкт державної реєстрації)
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт державної реєстрації; – дотримання/порушення процедури державної реєстрації; – факт відмови у державній реєстрації; – порушення/не порушення компетенції суб'єкту владних повноважень
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія свідоцтва про державну реєстрацію підприємницької діяльності; – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань; – копія заяви про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичною особою-підприємцем; – листування між сторонами спору;

	<p>– копія паспорта та ідифікаційного коду позивача</p>
<p>Правові позиції суду</p>	<p>– внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців запису про відсутність юридичної особи відповідача за місцезнаходженням може бути підставою для припинення цієї юридичної особи, а не мотивом для скасування державної реєстрації змін до установчих документів щодо зміни місцезнаходження, оскільки саме припинення юридичної особи є належним засобом податкового контролю (<i>постанова КАС ВС, справа № 812/1300/15 від 22.04.2020</i>);</p> <p>– у разі неподання письмових доказів про наявність відкритих виконавчих проваджень, чинним законодавством не передбачено обов'язку державного реєстратора перевіряти наявність відомостей про відкриті виконавчі провадження щодо юридичної особи, запис про припинення якої вноситься до Єдиного державного реєстру, в Автоматизованій системі виконавчих проваджень. Такі відомості повинні надійти до державного реєстратора від заявника або від третьої особи, а сам реєстратор, за умови відсутності вказаних відомостей у Єдиному державному реєстрі, не має обов'язку витребувати вказану інформацію в інший спосіб. Недолік законодавчого врегулювання питання щодо зобов'язання реєстратора вчинити певні додаткові дії для встановлення наявності відкритих виконавчих проваджень щодо підприємства може свідчити про неякість закону, що регулює вказані правовідносини, але не може, в даному випадку, бути підставою для висновку про протиправність дій (бездіяльності) реєстратора, який би слугувала безумовною підставою для скасування реєстраційної дії в виді припинення юридичної особи (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/8586/18 від 18.10.2019</i>);</p> <p>– статтю 17 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» визначено перелік документів, які подаються юридичною особою для державної реєстрації створення, припинення юридичної особи, внесення змін до відомостей про юридичну особу у тому числі змін до установчих документів юридичної особи, виділу юридичної особи, припинення юридичної особи в результаті її реорганізації</p>

	<p>або ліквідації. Разом з тим, такої дії, як скасування державної реєстрації Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» не передбачено (<i>постанова КАС ВС, справа № 0240/2983/18-а від 15.09.2020</i>)</p>
--	---

5.2. Справи про стягнення адміністративно-господарських санкцій

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ст.ст. 238–250 ГК України; – Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012; – Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996; – Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції: Закон України від 02.12.2010; – Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991; – Про реалізацію статей 19 і 20 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»: постанова КМУ № 70 від 31.01.2007; – Правил розгляду справ про порушення вимог законодавства на ринку цінних паперів та застосування санкцій (затверджених рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 16.10.2012 № 1470)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа

5. Справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом...

	<p>розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i>-1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>-1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i>-0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – юридична особа; – фізична особа-підприємець; – суб'єкт владних повноважень
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – наявність / відсутність підстав для стягнення адміністративно-господарських санкцій; – дотримання / порушення процедури притягнення особи до відповідальності; – факт невиконання суб'єктом підприємницької діяльності нормативу робочих місць для працевлаштування інвалідів; – наявність / відсутність підстав для звільнення особи від відповідальності (адміністративно-господарських санкцій); – розмір адміністративно-господарських санкцій

<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія картки обліку відповідача у обласному відділенні Фонду соціального захисту інвалідів; – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань; – копія звіту відповідача; – копія матеріалів перевірки відповідача; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – на застосування штрафних (фінансових) санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки в національній валюті, зокрема порушення оприбуткування готівки в касах підприємств, не розповсюджуються строки застосування адміністративно-господарських санкцій, передбачені ст. 250 ГК України (<i>постанова КАС ВС, справа № 803/780/17 від 05.11.2018</i>); – за своєю юридичною природою несвоєчасна сплата адміністративно-господарських санкцій – це правопорушення, яке носить триваючий характер. Триваюче правопорушення – це проступок, пов'язаний з тривалим, неперервним невиконанням обов'язків, передбачених законом. Тобто, триваючі правопорушення характеризуються тим, що особа, яка вчинила якісь певні дії чи бездіяльність, перебуває надалі у стані безперервного продовження цих дій (бездіяльності). Ці дії безперервно порушують закон протягом якогось часу. Іноді такий стан продовжується значний час і увесь час винний безперервно вчиняє правопорушення у вигляді невиконання покладених на нього обов'язків. Триваюче правопорушення припиняється лише у випадку усунення стану за якого об'єктивно існує цей обов'язок, виконанням обов'язку відповідним суб'єктом або припиненням дії відповідної норми закону (<i>постанова КАС ВС, справа № 804/401/17 від 11.04.2018</i>); – своєчасно та в повному обсязі надавши інформацію про попит на вакансії підприємство, фактично, вживає усіх залежних від нього передбачених законом заходів для відповідності середньооблікової чисельності працюючих інвалідів установленим нормативам, тобто заходів для недопущення господар-

	<p>ського правопорушення (<i>постанова КАС ВС, справа № 825/710/17 від 31.01.2019</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – при виявленні факту вчинення суб'єктом господарювання правопорушення під час здійснення господарської діяльності, суб'єкт владних повноважень, приймаючи рішення про накладення штрафу, має діяти в межах граничних строків, встановлених частиною першою ст. 250 ГК України. Закінчення будь-якого із встановлених зазначеною статтею строків застосування адміністративно-господарських санкцій виключає застосування таких санкцій (<i>постанова КАС ВС, справа № 815/2615/15 від 20.02.2020</i>)
--	--

5.3. Справи щодо дозвільної системи у сфері господарської діяльності / ліцензуванні певних видів підприємницької діяльності / нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності / реалізація державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності / розроблення і застосування національних стандартів, технічних регламентів та процедур оцінки відповідності

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015; – Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007; – Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003; – Положення про Державну регуляторну службу України (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 24.12.2014 № 724)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором по-</i>

	<p><i>зивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i>-1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>-1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i>-0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (Департамент екологічної безпеки Міністерства екології та природних

	<p>ресурсів України; Державна регуляторна служба України);</p> <ul style="list-style-type: none"> – юридична особа; – фізична особа – підприємець
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – факт отримання / відмови у отриманні ліцензії на право провадження господарської діяльності у відповідній сфері; – факти достовірності / недостовірності даних у документах, що подаються із заявою про отримання ліцензії на поводження з небезпечними відходами; – дотримання / порушення процедури отримання ліцензії; – факт анулювання ліцензії на право провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами (збирання, зберігання, перевезення); – наявність / відсутність підстав для скасування відмови у наданні ліцензії
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань; – копія акту відділу дозвільно-ліцензійної діяльності та контролю Департаменту екологічної безпеки Мінприроди України; – копія наказу Міністерства екології та природних ресурсів України, яким анульовано ліцензію позивача; – висновок державної економічної експертизи; – копії скарг позивача; – копія розпорядження Державної регуляторної служби України
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – принцип мовчазної згоди можна застосувати у випадку, коли через десять робочих днів з дати подання звернення відповідним органом не прийнято рішення про видачу або відмову у видачі дозвільного документа (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/25865/15 від 21.08.2019</i>); – відмова у видачі дозвільного документа за підставами, не передбаченими законами, не допускається, а відтермінування прийняття рішення є прихованою формою відмови і суперечить закону (<i>постанова КАС ВС, справа № 813/4989/17 від 18.10.2018</i>); – наявність у забудовника об'єктів із середнім та значними наслідками укладених трудових дого-

	<p>ворів з найманими працівниками є обов'язковою умовою для отримання ліцензії (<i>КАС ВС, справа № 808/2508/17 від 08.04.2020</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – принцип мовчазної згоди (в контексті процедури отримання дозволу та наслідків неприйняття суб'єктом владних повноважень своєчасного рішення) можна застосувати у випадку, коли у визначений термін відповідним органом не прийнято жодного (позитивного або негативного) рішення про видачу або відмову у видачі документа дозвільного характеру, або відповідного погодження. Суб'єкт господарювання вправі продовжувати виконання робіт до прийняття відповідного рішення (позитивного або негативного) компетентним органом. Таким чином, юридичний факт, який полягає у бездіяльності дозвільного органу, стає передумовою для виникнення правовідносин, у яких суб'єкт господарювання може застосувати принцип мовчазної згоди. Тобто, виникнення у суб'єкта господарювання права на застосування принципу мовчазної згоди, за загальним правилом, настає при наявності системи таких умов: (1) суб'єктом господарювання подані всі визначені законом документи для отримання дозволу, що підтверджується копією заяви (опису прийнятих документів) з відміткою про дату їх прийняття; (2) закінчення строку розгляду поданих документів – 10 робочих днів від дня подання заяви; (3) відсутність/несвоєчасність відповіді суб'єкта владних повноважень по суті поданої заяви. Аналіз норм Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» дає підстави для висновку, що за умови подання суб'єктом господарювання повного пакету документів, він має право на застосування принципу мовчазної згоди (<i>постанова КАС ВС, справа № 640/21505/18 від 03.04.2020</i>); – регулюючий вплив держави на діяльність суб'єктів господарювання поширюється на всі правовідносини між суб'єктами господарювання, які мають місце в законодавчо регульованій сфері, а також охоплює собою адміністративні відносини між ними та органами влади під час реалізації прав та обов'язків, передбачених актами законодавства, нормативними та нормативно-правовими актами (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/15456/17 від 27.03.2019</i>)
--	---

5.4.Спори про оскарження рішень, дій чи бездіяльності Державної фіскальної служби та її органів щодо визначення коду товару за УКТЗЕД

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Митний кодекс України; – Податковий кодекс України; – Про митний тариф України: Закон України від 19.09.2013; – Про затвердження Порядку роботи відділу митних платежів, підрозділу митного оформлення митного органу та митного поста при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України: наказ Мінфіну України від 30.05.2012 р. № 650
<p>Судова практика</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про узагальнення практики застосування адміністративними судами положень Митного кодексу України: постанова пленуму ВАСУ № 2 від 13.03.2017.
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядком місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС);

	<ul style="list-style-type: none"> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i>-1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>-1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i>-0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (Державна фіскальна служба України); – юридична особа; – фізична особа-підприємець
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – належне / неналежне застосування ставок загальнодержавного податку – ввізного мита на товари, що ввозяться на митну територію України; – належна / неправильна класифікація особою згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД) товарів, що ввозяться на митну територію України; – дотримання / порушення процедури оформлення митної справи в частині правильності класифікації згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕТ); – розмір та обґрунтування збільшення грошового зобов'язання за платежем (ввізне мито)

<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія податкового повідомлення-рішення управління ДФС; – копія наказу управління ДФС; – копії актів митного огляду товарів; – висновок митного органу про не підтвердження походження товару, який заявлений до митного оформлення; – копія акту взяття проб (зразків) товарів; – висновок експерта; – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – якщо митний орган за результатами митного оформлення товару за певною митною декларацією самостійно не приймав рішення про визначення коду товару і погодився з класифікацією товару, здійсненою декларантом, та, відповідно, самостійно визначеною декларантом сумою митних платежів, то підстави вважати таку суму митних платежів надмірно сплаченою та наявне в імпортера право на їх повернення відсутні. Якщо ж саме митний орган прийняв рішення про визначення коду товару, яке в подальшому буде скасовано, то сума надмірно сплачених митних та інших платежів повертається декларанту в порядку і на умовах, встановлених у ст. 301 МК України, ст. 43 ПК України, з дотриманням процедури, врегульованої Порядком повернення платникам податків коштів, що обліковуються на відповідних рахунках митного органу як передоплата, і митних та інших платежів, помилково або надмірно сплачених до бюджету, контроль за справлянням яких здійснюється митними органами, затвердженим наказом Державної митної служби України № 618 від 20.07.2007 (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/19279/16 від 14.08.2018</i>); – за відсутності обґрунтованих доказів, які свідчили саме про умисел декларанта на заниження митних платежів (шляхом повідомлення недостовірної інформації про товар) відсутні підстави для кваліфікації дій позивача як порушення митних правил відповідно до ст. 485 МК (<i>постанова КАС ВС, справа № 638/10546/16-а від 18.06.2020</i>)

5.5. Справи про оскарження рішень, дій чи бездіяльності Державної фіскальної служби та її органів щодо визначення митної вартості товару

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Митний кодекс України; – Податковий кодекс України; – Про митний тариф України: Закон України від 19.09.2013
<p>Судова практика</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про узагальнення практики застосування адміністративними судами положень Митного кодексу України: постанова пленуму ВАСУ від 13.03.2017 № 2
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i> (ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)

<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i>-1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>-1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i>-0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – юридична особа; – фізична особа-підприємець
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – дотримання / порушення процедури митного оформлення товару; – правильність / неправильність визначення митної вартості товару; – надання неправдивої (помилкової) інформації щодо товару: розбіжності у назвах пунктів відправлення, щодо оплати товару, не врахування всіх складових митної вартості товару; – наявність / відсутність підстав для коригування митної вартості товарів; – наявність підстав для застосування митним органом відповідного методу визначення митної вартості товару; – наявність підстав для скасування (визнання протиправним) рішення про коригування митної вартості товарів
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія контракту; – копія доповнення до контракту; – комерційна пропозиція; – копії рахунків;

	<ul style="list-style-type: none"> – копія СМР; – копії сертифікатів якості товару; – копії сертифікатів походження товару; – копії рахунок-фактура про надання транспортно-експедиційних послуг; – копія договору про перевезення; – інформацію про позитивні результати здійснення фітосанітарного та радіологічного контролю; – копію декларації країни відправлення; – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – неправильне визначення коду товару згідно з Української класифікації товарів зовнішньо-економічної діяльності не є порушенням митних правил (<i>постанова КАС ВС, справа № 751/1477/17 від 22.05.2020</i>); – митні органи мають право витребувати додаткові документи на підтвердження задекларованої митної вартості у випадку наявності обґрунтованих сумнівів у достовірності поданих декларантом відомостей, що є обов'язковою обставиною, з якою 5 Судова палата з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Огляд правових позицій закон пов'язує можливість витребування додаткових документів у декларанта та надає митниці право вчиняти наступні дії, спрямовані на визначення дійсної митної вартості товарів. Разом з тим, витребувати необхідно ті документи, які дають можливість пересвідчитись у правильності чи помилковості задекларованої митної вартості, а не всі, які передбачені ст. 53 Митного кодексу України. Ненадання повного переліку витребуваних документів може бути підставою для визначення митної вартості не за першим методом лише тоді, коли подані документи є недостатніми чи такими, що у своїй сукупності не спростовують сумнів достовірності наданої інформації (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/7545/16 від 27.07.2018</i>); – органи ДФС з метою здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів мають право проводити документальні перевірки після завершення процедури митного оформлення та випуску товарів. При цьому, підставою для проведення документальної невізної перевірки, згідно з п. 2

ч. 2 ст. 351 Митного кодексу України, є, зокрема, надходження від уповноважених органів іноземних держав документально підтвердженої інформації про недостовірність відомостей, що містяться в поданих митному органу документів щодо товарів, митне оформлення яких завершено (*постанова КАС ВС, справа № 813/2699/17 від 04.09.2018*);

- основним методом визначення митної вартості товарів є метод – за ціною договору. Обов'язок доведення митної ціни товару лежить на позивачу. При цьому митний орган у випадку наявності обґрунтованих сумнівів у достовірності поданих декларантом відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, яка була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари, може витребувати додаткові документи. Наявність обґрунтованих сумнівів у правильності зазначеної декларантом митної вартості товарів є імперативною умовою, оскільки з цією обставиною закон пов'язує можливість витребування додаткових документів у декларанта та надає митниці право вчиняти наступні дії, спрямовані на визначення дійсної митної вартості товарів. Сумніви митниці є обґрунтованими, якщо надані декларантом документи містять розбіжності, наявні ознаки підробки або не містять всіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, були фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари. Митний орган зобов'язаний зазначити конкретні обставини, які викликали відповідні сумніви, причини неможливості їх перевірки на підставі наданих декларантом документів, а також обґрунтувати необхідність перевірки сумнівних відомостей та зазначити документи, надання яких може усунути сумніви у їх достовірності. Необхідність витребування додаткових документів передусім є способом упевнитися у тому, що декларант правильно визначив митну вартість. 7 Судова палата з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Огляд правових позицій Метод визначення митної вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, застосовується у разі, якщо, зокрема, по-

	<p>купець і продавець не пов'язані між собою особи або хоч і пов'язані між собою особи, однак ці відносини не вплинули на ціну товарів. При продажу товарів між пов'язаними особами вартість операції береться за основу для визначення митної вартості оцінюваних товарів за першим методом – за ціною договору, якщо декларант при поданні митної декларації покаже, що така вартість є близькою до вартості однієї з нижчезазначених операцій, яка здійснювалася одночасно або майже одночасно з операцією з оцінюваними товарами: вартості операції при продажу непов'язаним покупцям ідентичних або подібних (аналогічних) товарів для експорту в Україну; митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, визначеної згідно з положеннями ст. 62 Митного кодексу України; митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, визначеної згідно з положеннями ст. 63 Митного кодексу України. Таким чином, саме декларант зобов'язаний довести митному органу, були продавець та покупець і пов'язані між собою особи, однак такі відносини не вплинули на ціну товарів, були імпортовані (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/2313/16від 12.03.2019</i>)</p>
--	---

5.6. Справи про звернення Державної фіскальної служби та її органів щодо захисту економічної конкуренції / державного регулювання цін і тарифів

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001; – Про ціни і ціноутворення: Закон України від 21.06.2012; – Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг: Закон України від 22.09.2016; – Податковий кодекс України; – Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів): постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.1996 № 1548; – Положення про державне регулювання цін (тарифів) на продукцію виробничо-технічного призначення, то-
---	--

	<p>вари народного споживання, роботи і послуги моно-польних утворень (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 22.02.1995 № 135)</p>
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юри-</i>

	<i>дичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> -0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – юридична особа; – фізична особа – підприємець
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт порушення податкового законодавства України; – факт заниження податку на додану вартість у визначений період суб'єктом підприємницької діяльності; – наявність / відсутність підстав для застосування фіскальним органом штрафних (фінансових) санкцій; – розмір штрафних (фінансових) санкцій; – дотримання / порушення процедури перевірки фінансової діяльності суб'єкта підприємницької діяльності
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань; – копії дозволів на перевезення пасажирів; – копія акту перевірки ДФС; – копія податкового повідомлення-рішення; – листування між сторонами спору; – копії фінансових документів
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – у органів місцевого самоврядування є повноваження самостійно здійснити розрахунок розміру тарифів на житлово-комунальні послуги, якщо такий розрахунок відбувається на підставі наданих виконавцями (виробниками) послуг розрахунків економічно обґрунтованих витрат на виробництво (надання) житлово-комунальних послуг(<i>постанова КАС ВС, справа № 821/4050/14 від 19.12.2018</i>); – при вирішенні спорів щодо правомірності формування платниками податків своїх даних податкового обліку, зокрема якщо предметом спору є достовірність первинних документів та підтвердження інших обставин реальності відображених у податко-

	<p>вому обліку господарських операцій, суди повинні враховувати, що, обов'язок доведення відповідних обставин у спорах між особою та суб'єктом владних повноважень покладається на суб'єкта владних повноважень, якщо він заперечує проти позову (<i>постанова КАС ВС, справа № 816/937/14 від 17.09.2020</i>)</p>
--	--

5.7. Справи про захист управління об'єктами державної (комунальної) власності, у т.ч. про передачу об'єктів права державної та комунальної власності / здійснення державних закупівель

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006; – Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015; – Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони: Закон України від 12.05.2016; – Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності: Закон України від 03.03.1998; – Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993; – Порядок проведення перевірок державних закупівель Державною фінансовою інспекцією та її територіальними органами (затверджено постановою КМУ від 01.08.2013 № 631)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);

	<ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i> (ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України, Антимонопольний комітет України); – юридична особа; – фізична особа – підприємець
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – дотримання / порушення процедури проведення публічних закупівель; – факт порушення замовником порядку проведення оцінки пропозиції конкурсних торгів; – документи, надані учасником торгів, відповідають / не відповідають умовам документації конкурсних торгів;

5. Справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом...

	<ul style="list-style-type: none"> – існують / відсутні підстави для скасування результатів публічних закупівель
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія оголошення про проведення процедури закупівлі; – копія рішення тендерного комітету; – копія скарги до Постійно діючої адміністративної колегії антимонопольного комітету України; – копія рішення Постійно діючої адміністративної колегії Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері державних закупівель; – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань; – листування між сторонами спору
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – органи місцевого самоврядування не можуть скасовувати свої попередні рішення, вносити до них зміни, якщо відповідно до приписів цих рішень виникли правовідносини, пов'язані з реалізацією певних суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів, і суб'єкти цих правовідносин заперечують проти їх зміни чи припинення. Такі рішення можуть бути скасовані або змінені в судовому порядку (<i>рішення КСУ, справа № 7-рп/2009 від 16.04.2009; постанова КАС ВС, справа № 523/10424/15-а від 17.07.2018</i>); – оскарження рішень тендерного комітету виконавчого органу здійснюється в порядку адміністративного судочинства (<i>постанова ВП ВС, справа № 918/843/17 від 14.05.2019</i>); – орган державного фінансового контролю проводить державний фінансовий контроль щодо підконтрольних установ. Його право вимоги може бути адресоване виключно підконтрольним установам, а звернення до суду в інтересах держави можливе лише у випадку незабезпечення такими установами вимог щодо усунення порушень законодавства з питань збереження і використання активів, виявлених під час здійснення державного фінансового контролю (<i>постанова ВП ВС, справа № 804/13208/15 від 03.04.2019</i>); – у разі банкрутства підприємств, зміни форми власності, злиття, приєднання, поділу, перетворення, ви-

	<p>ділу або ліквідації підприємств, установ, організацій, у повному господарському віданні яких перебуває державний житловий фонд, останній (у тому числі гуртожитки) одночасно передається у комунальну власність відповідних міських, селищних, сільських рад (<i>постанова КАС ВС, справа № 825/548/16 від 03.05.2018</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – розпорядження об'єктами комунальної власності є організаційно-правовою діяльністю суб'єктів владних повноважень (<i>постанова КАС ВС, справа № 461/1890/17 від 02.11.2018</i>)
--	---

5.8. Справи про охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993; – Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від 15.12.1993; – Митний кодекс України; – Порядок реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону: наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 648; – Перелік підстав для призупинення митного оформлення товарів, щодо яких правовласником не подано заяву про сприяння захисту належних йому майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, за ініціативою митного органу: постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 432
<p>Судова практика</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про узагальнення практики застосування адміністративними судами положень Митного кодексу України: постанова пленуму ВАСУ від 13.03.2017 № 2
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.</i>

5. Справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом...

	<ul style="list-style-type: none"> – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – юридична особа; – фізична особа – підприємець
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – дотримання / порушення процедури реєстрації прав на об'єкти інтелектуальної власності у відповідному митному реєстрі;

	<ul style="list-style-type: none"> – законність відмови у включенні визначених промислових зразків до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону; – наявність / відсутність підстав для скасування рішення про відмову у включенні до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія рішення Державної фіскальної служби України про відмову у включенні до митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності; – виписка з відповідного реєстру Державної служби інтелектуальної власності України (далі – ДСІВ) про реєстрацію в Україні ПІВ; – копія патентів на промислові зразки; – копії виписок із Державного реєстру патентів України; – копія опису об'єктів інтелектуальної власності із зображеннями; – фотографічні зображення товарів, що містять промисловий зразок; – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – предметом спору у справі є вимога позивача про скасування документів, що посвідчують право власності на певні об'єкти, та рішення, на підставі яких такі правовстановлюючі документи було видано. Вимоги про скасування цих рішень є похідними при вирішенні судом питання щодо правомірності видачі заявникам зазначених патентів на промислові зразки та свідоцтв на знаки для товарів та послуг. ВП ВС вважає, що спір набуває ознак публічно-правового за умов не лише наявності серед суб'єктів спору публічного органу чи посадової особи, а й здійснення ним (ними) у цих відносинах владних управлінських функцій (<i>постанова ВП ВС, справа № 804/629/16 від 27.06.2018</i>); – у разі прийняття суб'єктом владних повноважень рішення про реєстрацію знака для товарів і послуг та отримання заявником відповідних свідоцтв і патентів, подальше оспорювання правомірності набуття таких прав на вказані об'єкти мають вирішувати-

	<p>ся в порядку цивільної юрисдикції, оскільки виникає спір про цивільне право (<i>постанова ВСУ, справа № 21–227a15 від 16.06.2015</i>);</p> <p>– у тому випадку, якщо підприємство володіє правом інтелектуальної власності на об'єкт інтелектуальної власності, яке засвідчується відповідним чином, та реалізує своє майнове право інтелектуальної власності на такий об'єкт інтелектуальної власності шляхом надання ліцензіату права на використання цього об'єкта та при цьому ліцензійним договором не передбачено умови, які б надавали право користувачу об'єкта інтелектуальної власності продавати, передавати або будь-яким іншим чином відчувувати зазначений об'єкт, тобто ліцензіат набуває право інтелектуальної власності на об'єкт без набуття права власності на нього, то винагорода (платежі) за таким ліцензійним договором повністю відповідають поняттю «роялті», і не є об'єктом оподаткування ПДВ та відповідно не тягнуть за собою обов'язки у продавця щодо нарахування та сплати ПДВ, а у покупця, який придбаває право на використання об'єкта інтелектуальної власності без одержання права власності на нього, – права на податковий кредит (<i>постанова КАС ВС, справа № 2а-5112/09/0870 від 02.04.2019</i>)</p>
--	---

**5.9. Спори у сфері телекомунікації /
радіочастотного ресурсу / поштового зв'язку /
електроенергетики (крім ядерної енергетики)
/ енергозбереження, альтернативних джерел
енергії, комбінованого виробництва електричної
і теплової енергії**

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<p>– Про поштовий зв'язок: Закон України від 04.10.2001;</p> <p>– Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003;</p> <p>– Про радіочастотний ресурс України: Закон України від 01.06.2000;</p> <p>– Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017;</p> <p>– Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 20.02.2003;</p>
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> – Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007; – Податковий кодекс України; – Правила надання послуг поштового зв'язку (затверджено постановою КМУ від 05.03.2009 № 270); – Про розміри та порядок зарахування плати за видачу, переоформлення, видачу дубліката, копії ліцензії на провадження діяльності у сфері телекомунікацій і продовження строку її дії: постанова КМУ від 16.06.2004 № 773
Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою</i> – під-

5. Справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом...

	<p><i>приємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <p>– адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)</p>
Сторони	<p>– суб'єкт владних повноважень (ДФС України; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації (НКРЗІ); Національна рада з питань телебачення і радіомовлення);</p> <p>– юридична особа;</p> <p>– фізична особа – підприємець</p>
Предмет доказування	<p>– факт існування / відсутності у відповідача ліцензії на користування радіочастотним ресурсом;</p> <p>– строк дії ліцензії на користування радіочастотним ресурсом;</p> <p>– факт заборгованості щодо сплати рентної плати за користування радіочастотним ресурсом;</p> <p>– існування / відсутність підстав для анулювання ліцензії на користування радіочастотним ресурсом;</p> <p>– факт видачі або відмови у видачі ліцензійна види діяльності у сфері надання телекомунікаційних послуг;</p> <p>– факт продовження / відмови у продовженні терміну дії ліцензії</p>
Приблизний перелік необхідних доказів	<p>– копія ліцензії на користування радіочастотним ресурсом (на надання телекомунікаційних послуг);</p> <p>– копія розрахунку заборгованості відповідача;</p> <p>– листування між учасниками спору;</p> <p>– копія листа позивача з пропозицією щодо сплати заборгованості;</p> <p>– витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань</p>
Правові позиції суду	<p>– належним доказом надіслання суб'єктом владних повноважень позовної заяви з додатками відпо-</p>

	<p>відачу та третім особам є квитанція або касовий чек, в якому зазначено найменування оператора та об'єкта поштового зв'язку, які надають послуги, дата та вид послуги, її вартість (<i>постанова КАС ВС, справа № 806/2338/17 від 27.06.2018</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – в актах моніторингу не зазначено та належним чином не зафіксовано місце та засоби здійснення моніторингу, місце доведення сигналу, наявність або відсутність сигналу телерадіопрограми позивача, обладнання, на якому проводились моніторинги, форма та спосіб фіксації моніторингів, доведення сигналу позивача до приймального обладнання споживачів телеканалу, на підставі якого розпорядчого документа (рішення, наказу, протоколу тощо) проводились моніторинги. Враховуючи відсутність відповідних даних в актах моніторингу, суд дійшов висновку, що вказані акти моніторингу не є належними та допустимими доказами в розумінні КАС України та на їх підставі неможливо встановити порушення позивачем вимог чинного законодавства (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/4026/17 від 12.12.2019</i>); – законодавством регламентовано повноваження НКРЗІ розглядати справи про адміністративні правопорушення та застосовувати адміністративні стягнення до користувачів радіочастотного ресурсу за порушення ними вимог законодавства в цій галузі у порядку, визначеному КУпАП (<i>постанова КАС ВС, справа № 754/3720/16-а від 21.08.2019</i>); – триваюче правопорушення – це проступок, пов'язаний з тривалим, неперервним невиконанням обов'язків, передбачених законом. Тобто, триваючі правопорушення характеризуються тим, що особа, яка вчинила якісь певні дії чи бездіяльність, перебуває надалі у стані безперервного продовження цих дій (бездіяльності). Ці дії безперервно порушують закон протягом якогось часу. Іноді такий стан продовжується значний час і увесь час винний безперервно вчиняє правопорушення у вигляді невиконання покладених на нього обов'язків. Триваюче правопорушення припиняється лише у випадку усунення стану за якого об'єктивно існує цей обов'язок, виконанням обов'язку відповідним суб'єктом або припиненням дії відповідної норми закону (<i>постанова КАС ВС, справа № 487/4899/15-а від 11.11.2019</i>)
--	---

5.10. Спори у сфері житлово-комунального господарства / теплопостачання / питного водопостачання

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 09.11.2017; – Про питну воду, питне водопостачання та водовідведення: Закон України від 10.01.2002; – Про теплопостачання: Закон України від 02.06.2005; – Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007; – Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003; – Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997; – Правила користування системами централізованого комунального водопостачання та водовідведення в населених пунктах України: Наказ Міністерства житлово-комунального господарства від 27.06.2008 № 190 (зареєстровано в Міністерстві юстиції України 07.10.2008 № 936/15627); – Правила користування тепловою енергією (затверджено постановою КМУ від 03.10.2007 № 1198); – Про забезпечення єдиного підходу до формування тарифів на житлово-комунальні послуги: постанова КМУ від 01.06.2011 № 869
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа

	<p>розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>. (ч. 2 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – фізичні особи; – юридичні особи; – суб'єкт владних повноважень
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт укладення договору про надання послуг; – факти порушення / не порушення істотних умов договору; – факт нераціонального використання питної води при поливі присадибних ділянок і допущення витоків на власних мережах; – законність / незаконність рішення виконавчого комітету міської ради щодо затвердження норм витрат води у місті;

5. Справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом...

	<ul style="list-style-type: none"> – дотримання / порушення процедури притягнення до відповідальності та обґрунтованість санкцій
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія договору (наприклад, про надання послуг з централізованого постачання холодної води); – копія рішення виконавчого комітету міської ради; – копія акту перевірки нормативів водопостачання, тепlopостачання; – копії фінансових документів; – листування між сторонами спору; – копія паспорта та ідентифікаційного коду позивача
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – субвенція на відшкодування різниці між встановленими тарифами та фактичними витратами на надання житлово-комунальних послуг є державною соціальною гарантією, механізм реалізації якої визначений Кабінетом Міністрів України. Відтак, посилення скаржника на неможливість здійснення своїх зобов'язань через значне невиконання запланованих надходжень з ПДВ не ґрунтується на вимогах закону та є безпідставним. Отже, неможливо поставити гарантований законом виплати, пільги тощо в залежність від видатків бюджету (<i>рішення КСУ від 20.03.2002 № 5-рп/2002, від 17.03.2004 № 7-рп/2004, від 01.12.2004 № 20-рп/2004, від 09.07.2007 № 6-рп/2007</i>); – орган місцевого самоврядування (виконавчий орган відповідної ради в особі постійно діючої Комісії), приймаючи рішення щодо відключення від мереж централізованого опалення і гарячого водопостачання (далі – ЦО і ГВП), діє як суб'єкт владних повноважень та реалізує у такому випадку надані йому законами повноваження у сферах житлово-комунальних послуг і тепlopостачання, тобто здійснює публічно-владні управлінські функції. Водночас, рішення щодо відключення від мереж ЦО і ГВП жодним чином не зачіпає питань володіння, користування або розпорядження житлом, не змінює обсягу права власності, не припиняє його і не впливає на правовідносини, пов'язані з реалізацією особами такого права (<i>постанова КАС ВС, справа № 340/458/19 від 02.10.2020</i>)

5.11. Справи про оскарження рішень про порушення митних правил

<p style="text-align: center;">Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Митний кодекс України; – Податковий кодекс України; – Про затвердження форм процесуальних документів у справах про порушення митних правил: наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 № 652; – Порядок роботи відділу митних платежів, підрозділу митного оформлення митного органу та митного поста при вирішенні питань класифікації товарів, що переміщуються через митний кордон України (затверджено наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 650); – Про затвердження форми рішення про коригування митної вартості товарів, Правил заповнення рішення про коригування митної вартості товарів та Переліку додаткових складових до ціни договору: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.2012 № 598; – Положення про митні декларації (затверджено постановою КМУ від 21.05.2012 від № 450)
<p style="text-align: center;">Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС);

5. Справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб із суб'єктом...

	<ul style="list-style-type: none"> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – юридична особа; – фізична особа – підприємець; – суб'єкт владних повноважень (митниця ДФС)
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – дотримання / порушення митної процедури; – законність / незаконність коригування митної вартості товарів; – законність / протиправність відмови відповідача в прийнятті митної декларації, митному оформленні випуску чи пропуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення; – наявність / відсутність підстав для скасування рішення митного органу
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копія контракту куплі-продажу; – копія митної декларації;

	<ul style="list-style-type: none"> – копія Сертифікату якості; – копія Пакувального листу; – копія Комерційного інвойсу; – копія Коносаменту (Billoflading); – копія Міжнародної товарно-транспортної накладної (CMR); – копія Специфікації; – копію Декларації країни відправлення; – копія Картки відмови в прийнятті митної декларації
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – закон дозволяє внесення декларантом змін до митної декларації, прийнятої органом доходів і зборів, а також відкликання митної декларації до моменту завершення митного оформлення товарів. Закон забороняє внесення змін та відкликання митної декларації у разі виявлення порушень митних правил щодо задекларованих товарів до закінчення провадження у відповідних справах (<i>постанова КАС ВС, справа № 758/3820/16-а від 07.07.2020</i>); – особливістю правового регулювання публічних відносин є те, що суб'єкт владних повноважень повинен діяти лише на підставі, в порядку та у спосіб, які встановлені законом, тоді як поведінка невідного суб'єкта визначається за правилом: дозволено все, що не заборонено законом. Закон не зобов'язує невідну особу, зацікавлену в митному оформленні, подавати нову митну декларацію в разі коли їй було протиправно відмовлено в митному оформленні (<i>постанова КАС ВС, справа № 520/11444/18 від 07.05.2020</i>); – факт ненадання позивачем додатково затребуваних документів, які підтверджують митну вартість товарів, за відсутності обґрунтування неможливості визначення митної вартості товару за першим методом, не є достатнім для висновку про наявність підстав для застосування митним органом іншого методу визначення митної вартості (<i>постанова КАС ВС, справа № 815/6833/17 від 16.07.2020</i>)

6. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення сталого розвитку населених пунктів та землекористування

6.1. Справи у сфері містобудування / планування і забудова територій / архітектурна діяльність

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ	<ul style="list-style-type: none"> – Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011; – Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 14.10.1994; – Про благоустрій населених пунктів: Закон України від 06.09.2005; – Положення про архітектурно-будівельну інспекцію України (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 09.07.2014 № 294); – Порядок здійснення державного архітектурно – будівельного нагляду (затверджено постановою КМУ від 19.08.2015 № 698); – Порядок видачі будівельного паспорта забудови земельної ділянки (затверджено наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 05.07.2011 № 103)
Судова практика	<ul style="list-style-type: none"> – Про огляд практики розгляду справ, які виникають зі спорів у сфері містобудування та архітектурної діяльності: постанова пленуму ВАСУ від 18.09.2015 № 21
Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження)

	<p>цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.</p> <p>Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – юридична особа; – фізична особа, фізична особа– підприємець; – суб'єкт владних повноважень (Департамент архітектури та містобудування міської ради; Архітектурно-будівельна інспекція України)

6. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – факт порушення вимог законодавства у сфері місто-будівної діяльності; – законність / незаконність видачі будівельного паспорту на будівництво житлового будинку; – законність / незаконність рішення про скасування будівельного паспорта забудови земельної ділянки
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія документа, що засвідчує право власності або користування земельною ділянкою, або договір суперфіцію; – проект будівництва (за наявності); – ескізні наміри забудови (місце розташування будівель та споруд на земельній ділянці, відстані до меж сусідніх земельних ділянок та розташованих на них об'єктів, інженерних мереж і споруд, фасади та плани поверхів об'єктів із зазначенням габаритних розмірів, перелік систем інженерного забезпечення, у томі числі автономного, що плануються до застосування, тощо); – засвідчена в установленому порядку згода співвласників земельної ділянки (житлового будинку) на забудову; – погодження на будівельні роботи відповідних органів влади (наприклад, органу державного архітектурно-будівельного контролю); – копія будівельного паспорту; – копія рішення про скасування дії будівельного паспорту забудови земельної ділянки; – листування між сторонами спору
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – за будівництво гаражу або інше самочинне будівництво більше ніж два місяці тому, особа не притягається за ст. 96 КупАП, оскільки таке правопорушення не є триваючим і строк притягнення до відповідальності закінчився (<i>постанова КАС ВС, справа № 682/2447/16-а від 16.06.2020</i>); – здійснення будівництва погребу на власному подвір'ї без повідомлення про початок виконання зазначених робіт також становить склад адміністративного правопорушення, передбаченого частиною 5 ст. 96 КупАП (<i>постанова КАС ВС, справа № 806/5238/15 від 07.11.19</i>); – орган державного архітектурно-будівельного контролю у разі настання умов, передбачених законом

	<p>зобов'язаний звернутися до суду з позовом про знесення самочинно збудованого об'єкта (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/22842/15 від 09.12.19</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – ДАБІ має право проводити позапланову перевірку дотримання вимог містобудівного законодавства незважаючи на мораторій та притягувати забудовника до відповідальності (<i>постанова ВАСУ, справа К/800/51429/15 від 19.05.2016</i>); – порушенням державних будівельних норм є розташування АЗС та АГП з недотриманням розривів та відстаней від багатоквартирного будинку – виходячи з розрахунку забруднення повітря, але не менше 50 м (<i>постанова КАС ВС, справа № 521/4789/17 від 08.09.2018</i>); – міська влада вправі демонтувати малу архітектурну форму чи тимчасову споруду виключно у тому випадку, якщо це самостійно не здійснив її власник в строки, зазначені приписі (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/14017/17 від 27.02.2020</i>); – у спорах щодо будівництва у межах історичних ареалів міст має бути забезпечений справедливий баланс приватного та публічного інтересів, що полягає у дотриманні вимог законодавства про охорону культурної спадщини (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/12524/18 від 21.08.2019</i>); – наслідком порушення суб'єктом владних повноважень строку розгляду питання реєстрації декларації або її повернення є визнання такої декларації зареєстрованою (<i>постанова КАС ВС, справа № 813/85/16 від 08.10.2020</i>); – закінчений будівництвом об'єкт, прийнятий в експлуатацію може бути примусово знесений в порядку, встановленому ЗУ «Про регулювання містобудівної діяльності» згідно судового рішення, ухваленого за позовом визначеного цим Законом суб'єкта владних повноважень, однак, не підлягає демонтажу відповідно до ЗУ «Про благоустрій населених пунктів» і розроблених на його виконання Правил благоустрою (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/10813/16 від 05.10.2020</i>)
--	--

6.2. Справи щодо землеустрію / державної експертизи землевпорядної документації

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Земельний кодекс України; – Про державну експертизу землевпорядної документації: Закон України від 17.06.2004; – Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003; – Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011; – Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003; – Методика проведення державної експертизи землевпорядної документації (затвердженою наказом Держкомзему України № 391 від 03.12.2004)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною</i>

	<p><i>особою-1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою або фізичною особою – підприємцем – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру, який подано: суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)</i>
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – юридична особа; – фізична особа, фізична особа– підприємець; – суб'єкт владних повноважень (управління Держгеокадастру)
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – дотримання / порушення процедури призначення та проведення державної експертизи; – факт, що об'єкт державної експертизи не повною мірою відповідає вимогам законодавства, встановленим стандартам, нормам і правилам; – обґрунтованість підстав для повернення на доопрацювання проекту землеустрою; – факт усунення недоліків проекту землеустрою; – наявність / відсутність підстав для скасування висновку державної експертизи землевпорядної документації
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок у приватну власність; – дозволу на розробку проекту землеустрою; – договору про розроблення проекту землеустрою; – проекту землеустрою; – висновок (погодження) управління Держгеокадастру; – висновок державної експертизи землевпорядної документації; – листування між сторонами спору
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – у разі формування земельних ділянок шляхом поділу раніше сформованої земельної ділянки, і зміні при

	<p>цьому їх цільового призначення, розробляється технічна документація із землеустрою (<i>постанова КАС ВС, справа № 802/1539/17-а від 04.05.2020</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – зобов'язати надати дозвіл на розробку проекту землеустрою не є втручанням у дискреційні повноваження органу (<i>постанова КАС ВС, справа № 825/2228/18 від 02.07.2020</i>); – право заінтересованих осіб на звернення до суду з позовом про визнання протиправними та скасування висновків державної експертизи може бути реалізоване лише у разі відмови центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин у розгляді заяви про спростування висновків державної експертизи чи окремих їх положень або незгоди з висновками повторної експертизи (<i>постанова КАС ВС, справа № 808/1508/16 від 17.06.2020</i>); – звернення позивача до суду з позовом щодо оскарження висновку первинної державної експертизи є передчасним. До суду можуть бути оскаржені відмова в розгляді заяви про спростування висновків державної експертизи або висновок повторної державної експертизи у разі незгоди із ним (<i>постанови КАС ВС, справи № 806/2643/16 від 14.04.2020, справа № 814/3555/14 від 23.04.2020</i>)
--	---

6.3. Справи про розпорядження землями держави (територіальних громад) / передачу земельних ділянок у власність і користування громадянам та юридичним особам

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Земельний кодекс України; – Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997; – Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999; – Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв): Закон України від 05.06.2003; – Питання передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад: розпорядження КМУ від 31.01.2018 № 60-р;
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> – Про організацію робіт та методику розподілу земельних ділянок між власниками (затверджено постановою КМУ від 04.02.2004 № 122)
Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача. (ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень</i>,

6. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<i>юридичною особою або фізичною особою – підприємцем – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)</i>
Позивач	– фізичні та юридичні особи
Відповідач	– суб'єкт владних повноважень (Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру)
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – дотримання / порушення процедури надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність; – наявність / відсутність компетенції суб'єкта владних повноважень щодо передачі земельних ділянок громадянам; – законність / протиправність рішення Держгеокадастру про відмову у наданні позивачу дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність; – наявність / відсутність підстав для скасування рішення Держгеокадастру про відмову у наданні позивачу дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія заяви про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою; – копія проекту землеустрою; – копія клопотання до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування; – копія відмови в наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою; – копія паспорта та ідентифікаційного коду (для фізичної особи); – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Правові позиції суду	– ЗК України визначено вичерпний перелік підстав для відмови у наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, зокрема: невідповідність місця розташування об'єкта вимогам законів, прийнятих відповідно до них нор-

	<p>мативно-правових актів, генеральних планів населених пунктів та іншої містобудівної документації, схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, проектів землеустрою щодо впорядкування територій населених пунктів, затверджених у встановленому законом порядку. При цьому, чинним законодавством не передбачено право суб'єкта владних повноважень відступати від положень ст. 118 ЗК України (<i>постанови КАС ВС, справи № 545/808/17 від 27.02.2018, № 812/1557/17 від 17.04.2018</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – спір як щодо рішення про надання дозволу на розробку проекту землеустрою, так і оскарження дій суб'єкта владних повноважень, в тому числі особи, яка не зверталась із заявою про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо надання чи відмови у наданні такого дозволу є публічно-правовим (<i>постанова КАС ВС, справа № 352/2482/19 від 24.09.2020</i>); – відсутність належним чином оформленого рішення Головного управління Держгеокадастру в області про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність чи відмову у його наданні у формі наказу, свідчить про те, що уповноважений орган не прийняв жодного рішення з числа тих, які він повинен був ухвалити за законом. Отже, наданий відповідачем лист не може сприйматися судом як належна відмова у наданні такого дозволу, оскільки питання вирішене не у встановленому законом порядку (<i>постанова КАС ВС, справа № 812/1552/17 від 29.04.2020</i>); – якщо орган, який наділений повноваженнями на прийняття рішення про виділення земельної ділянки на місцевості, ці повноваження буде використовувати чи застосовувати не на підставі чи всупереч вимогам законодавства, то тоді може виникнути спір, в основі якого перебуватиме ймовірно порушення, недотримання або в іншій формі невиконання вимог закону, які зачіпатимуть права чи інтереси особи. Такий спір буде прямо пов'язаний з органом держави або в особі органу місцевого самоврядування з владою (владною діяльністю). Коли спір, стороною в якому є орган державної влади чи місцевого самовряду-
--	--

	<p>вання, суть якого полягатиме в основному в тому, що ці органи не діють у законодавчо визначеному порядку, поза межами повноважень чи із порушеннями, то такий спір набуває ознак публічно-правового спору, оскільки юридичний характер державного розсуду в цих спірних правовідносинах надає діям та рішенням суб'єкта владних повноважень ознак публічності, які регулюються публічно-правовими нормами. У такому правовому відношенні суб'єкт владних повноважень не має можливості вирішувати спір, приміром подібний до того, що виник у цій справі, автономно, керуючись власною волею, вільно від законодавчих положень чи іншим способом, характерним для приватноправових відносин (<i>постанова ВП ВС, справа № 807/2306/16 від 30.09.2020</i>)</p>
--	--

6.4. Справи про вилучення земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Земельний кодекс України; – Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: Закон України від 17.11.2009; – Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003
<p>Судова практика</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про огляд практики застосування адміністративними судами статті 267 КАСУ: постанова пленуму ВАСУ від 13.03.2017 № 3
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача

	<p>або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача. (ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (виконавчий комітет міської ради); – фізична або юридична особа
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – існування / відсутність суспільної необхідності (суспільної потреби) викупу об'єкту нерухомого майна;

6. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<ul style="list-style-type: none"> – об'єкт нерухомого майна, що підлягає викупу для суспільних потреб, не перебуває у державній та/або комунальній власності; – факт згод (відсутності згоди) власника на викуп нерухомого майна; – співвідношення ринкової вартості та викупної ціни, яка затверджена рішенням міської ради, щодо об'єкта нерухомого майна
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з генерального плану міста; – службова записка Управління капітального будівництва міста; – проектно-кошторисна документація; – експертний звіт щодо кошторисної частини проектно-кошторисної документації; – дозвіл ДАБІ на виконання будівельно-монтажних робіт; – договір підряду на виконання будівельних робіт; – декларація про початок виконання будівельних робіт; – рішення сесії міської ради; – звіт про оцінку майна; – рецензія на звіт про оцінку майна; – повідомлення відповідача про необхідність викупу; – заперечення відповідача; – висновок земельно-оціночної експертизи
<p>Правові позиції суду</p>	<p>– принцип «належного урядування» не встановлює абсолютної заборони на витребування із приватної власності майна на користь держави, якщо майно вибуло із власності держави у незаконний спосіб, а передбачає критерії, які слід з'ясовувати та враховувати при вирішенні цього питання для того, щоб оцінити правомірність і допустимість втручання держави у право на мирне володіння майном. Дотримання принципу «належного урядування» оцінюється одночасно з додержанням принципу «пропорційності», при тому, що немає точного, вичерпного переліку обставин і фактів, установлення яких беззаперечно свідчитиме про додержання чи порушення «справедливої рівноваги між інтересами суспільства та необхідністю додержання фундаментальних прав окремої людини». Цей критерій більшою мірою оціночний і стосується суб'єктивної складової кожної конкретної справи, а тому має бути з'ясований у кожній конкретній справі на підставі безпосередньо</p>

	<p>встановлених обставин і фактів (<i>постанова КАС ВС, справа № 876/7/17 від 20.03.2018</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – якщо земельна ділянка сформована як об'єкт нерухомого майна, внаслідок виділення в натурі земельного паю для ведення особистого селянського господарства, то для неї встановлений мораторій на зміну цільового призначення, а подальша зміна власника такої земельної ділянки не припиняє дію мораторію (<i>постанова КАС ВС, справа № 817/897/16 від 01.11.2018</i>)
--	--

6.5. Справи про договори оренди земель, що належать до комунальної власності

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Земельний кодекс України; – Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998; – Типовий договір оренди землі (затверджено постановою КМУ від 3.03.2004р. № 220); – Стратегія удосконалення механізму управління в сфері використання та охорони земель сільськогосподарського призначення державної власності (затвердженою постановою КМУ від 07.06.2017 № 413)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом по-</i>

	<p><i>рядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС);</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень; – фізична або юридична особа
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – факт того, що земля належить до комунальної власності; – дотримання / порушення процедури надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення в оренду земельної ділянки; – наявність / відсутність компетенції суб'єкта владних повноважень щодо відведення в оренду земельної ділянки; – законність / протиправність рішення Держгеокадастру про відмову у наданні позивачу дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення в оренду земельної ділянки; – наявність / відсутність підстав для скасування рішення Держгеокадастру про відмову у наданні позивачу

	<p>дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення в оренду земельної ділянки</p>
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – проект землеустрою; – копія письмової згоди землекористувача; – копія заяви позивача; – копії документів на земельну ділянку (цільове призначення; графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування та розмір земельної ділянки); – копія відмови Держгеокадастру в задоволенні заяви позивача; – копія паспорта та ідентифікаційного коду (для фізичних осіб)
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – виходячи із принципу пріоритетності норм ПК України над нормами інших актів у разі їх суперечності, який закріплений у пункті 5.2 ст. 5 ПК України, до моменту внесення до такого договору відповідних змін розмір орендної плати в будь-якому разі не може бути меншим, ніж встановлений підпунктом 288.5.1 пункту 288.5 ст. 288 цього Кодексу, враховуючи при цьому положення частини першої ст. 58 Конституції України, згідно якої дію нормативно-правового акта в часі треба розуміти так, що вона починається з моменту набрання цим актом чинності і припиняється з втратою ним чинності, тобто до події, факту застосується той закон або інший нормативно-правовий акт, під час дії якого вони настали або мали місце (<i>постанова ВСУ, справа № 131а15 від 24.04.2015, справа № 21–2246а16 від 14.03.2017</i>); – розпорядження про дозвіл на складання тех. документації із землеустрою щодо надання в оренду земельної ділянки не може бути скасоване з підстави бездіяльності заявника, така вимога є безпідставною (<i>постанова КАС ВС, справа № 825/644/16 від 02.04.2019</i>); – договір оренди землі вважається укладеним та розпочинає свою дію з моменту державної реєстрації такого договору, а не з моменту нотаріального посвідчення чи підписання сторонами (<i>постанова ВП ВС, справа № 322/1178/17 від 15.01.2020</i>); – у разі визнання протиправним і нечинним у судовому порядку рішення міської ради, унеможлиблюєть-

	<p>ся його застосування при обчисленні ставок податку з орендної плати за землю саме з моменту його прийняття (<i>постанова КАС ВС, справа № 160/1088/19 від 10.03.2020</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі прийняття органом місцевого самоврядування (як суб'єктом владних повноважень) ненормативного акта, що застосовується одноразово, який після реалізації вичерпує свою дію фактом його виконання і з прийняттям якого виникають правовідносини, пов'язані з реалізацією певних суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів (зокрема, рішення про передачу земельних ділянок у власність, укладання договору оренди), позов, предметом якого є спірне рішення органу місцевого самоврядування, не повинен розглядатися, оскільки обраний позивачем спосіб захисту порушених прав не забезпечує їх реального захисту (<i>постанова КАС ВС, справа № 2а-222/11 від 07.02.2018</i>)
--	--

6.6. Справи про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень / прав на земельні ділянки

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004; – Земельний кодекс України
<p>Судова практика</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про огляд практики розгляду справ, які виникають зі спорів у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: постанова пленуму ВАСУ від 18.09.2015 № 20
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням

	<p>відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (районна державна адміністрація); – фізична чи юридична особа
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – визначення власника земельної ділянки (нерухомого майна); – факт укладання договору щодо земельної ділянки (нерухомого майна);

6. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<ul style="list-style-type: none"> – факт державної реєстрації (відмови у реєстрації) нерухомого майна; – відсутність підстав для державної реєстрації; – дотримання (порушення) процедури державної реєстрації
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Державний акт на право власності на земельну ділянку/ нерухоме майно (серія, номер, від); – договір оренди земельної ділянки (нерухомого майна); – витяг з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно; – пояснення державного реєстратора; – копія паспорта та ідентифікаційного коду (для фізичних осіб); – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – право власності на об'єкти нерухомого майна підлягають обов'язковій державній реєстрації. Державна реєстрація здійснюється за заявою власника майна та доданими до неї правовстановлюючими документами, що підтверджують набуття права власності на відповідні об'єкти. При цьому, державний реєстратор, приймаючи рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, про відмову в державній реєстрації, про її зупинення, внесення змін до Державного реєстру прав, зобов'язаний перевірити відповідність поданих документів вимогам законів та інших нормативно-правових актів, перевірити відсутність суперечностей між наявною в Державному реєстрі інформацією та поданими документами, встановити відсутність заборон та обмежень щодо об'єктів нерухомого майна (<i>постанова КАС ВС, справа № 804/7973/17 від 21.08.2018</i>); – державні реєстратори зобов'язані вносити виправлення в Державний земельний кадастр та Державний реєстр речових прав на нерухоме майно у разі наявності помилки (<i>постанова КАС ВС, справа № 806/2426/18 від 05.05.2020</i>); – орган Держгеокадастру не має право відмовити у затвердженні проекту землеустрою земельної ділянки, яка приватизується, з будь-яких підстав,

	<p>якщо такий проект погоджено у порядку встановленому ст. 186–1 ЗК України (<i>постанова КАС ВС, справа № 820/4852/17 від 30.10.2018</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – роздруківка із Публічної кадастрової карти України є належним графічним матеріалом при поданні клопотання про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою з/д в порядку, передбаченому ст. 118 ЗК України (<i>постанова КАС ВС, справа № 812/1264/17 від 09.01.2020</i>); – у вимогах про визнання права на приватизацію земельної ділянки без погодження меж із суміжними землекористувачами суду слід відмовляти (<i>постанова ВПВС, справа № 545/1149/17 від 12.02.2020</i>); – член фермерського господарства має право отримати безоплатно у власність частину земельної ділянки, що перебуває у користуванні фермерського господарства; іншими словами, не лише особа, якій раніше була надана у користування земельна ділянка для ведення фермерського господарства, має право на отримання її у власність, оскільки така земельна ділянка була йому відведена саме з метою створення фермерського господарства (<i>постанова КАС ВС, справа № 120/4116/19-а від 01.10.2020</i>); – оскільки позивач не був заявником стосовно оскаржуваних реєстраційних дій, тобто останні були вчинені за заявою іншої особи, то такий спір є спором про цивільне право незалежно від того, чи здійснено державну реєстрацію прав на нерухоме майно з додержанням державним реєстратором вимог законодавства та чи заявляються, окрім вимог про скасування оспорюваного рішення, запису в державному реєстрі прав, також вимоги про визнання недійсними правочинів, на підставі яких прийнято оспорюване рішення, здійснено оспорюваний запис. Отже, спір у такій справі не є публічно-правовим. Оскарження рішення про державну реєстрацію права оренди земельної ділянки безпосередньо пов'язане із захистом позивачем свого цивільного права у спорі щодо земельної ділянки з особою, яка не заперечує законності дій державного реєстратора з реєстрації за нею права оренди цієї ж земельної ділянки. Такий спір має приватноправовий характер (<i>постанови ВП ВС, справи № 817/1048/16 від 04.04.2018, № 804/1001/16 від 18.04.2018</i>);
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> – спір про скасування рішення, запису щодо державної реєстрації речового права на нерухоме майно чи обтяження такого права за іншою особою у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно є цивільно-правовим. А тому вирішення таких спорів здійснюється за правилами цивільного або господарського судочинства залежно від суб'єктного складу сторін. Належним відповідачем у справах за позовом про скасування рішення, запису щодо державної реєстрації права чи обтяження має бути особа, право чи обтяження якої зареєстровано (<i>постанова КАС ВС, справа № 820/4524/18 від 12.02.2020</i>)
--	--

7. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу охорони навколишнього природного середовища

7.1. Справи про забезпечення екологічної безпеки, у т.ч. при використанні природних ресурсів / екологічної безпеки поводження з відходами

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ	<ul style="list-style-type: none"> – Про відходи: Закон України від 05.03.1998; – Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991; – Про надра: Закон України від 27.07.1994; – Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992; – Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017; – Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007; – Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003; – Земельний кодекс України; – Водний кодекс України; – Про перелік документів дозвільного характеру у сфері господарської діяльності: Закон України від 19.05.2011;
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> – Про мисливське господарство та полювання: Закон України від 22.02.2000; – Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля: постанова КМУ від 30.03.1998 № 391; – Порядок ведення державного обліку та паспортизації відходів (затверджено постановою КМУ від 01.11.1999 № 2034; – Порядок подання декларації про відходи та її форми (затверджено постановою КМУ від 18.02.2016 № 118)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. – Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше

	<p>10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>¹ відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (Державна екологічна інспекція); – фізична чи юридична особа
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – факт порушення у сфері екологічної безпеки; – факти виявлення та фіксування порушень; – розмір заподіяної екологічної шкоди; – можливі наслідки порушення екологічного законодавства; – вина (відсутність вини) особи, яка притягується до відповідальності; – факти ігнорування порушником актів реагування; – перевищення контролюючим органом своєї компетенції щодо реагування на факти порушення у сфері екологічної безпеки
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – правовстановлюючі документи на користування земельними ділянками; – копія Акту перевірки; – припис Державної екологічної інспекції; – дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від джерел утворення викидів; – інформація щодо відведення господарських стічних вод, журнали первинного обліку водовідведення, інформація щодо моніторингу стічних вод; – інформація та підтверджуючі документи щодо остаточного місця видалення чи утилізації відходів; – протокол (акт) огляду місць зберігання небезпечних речовин та використаної тари;

	<ul style="list-style-type: none"> – документи щодо місць остаточного видалення чи утилізації відходів; – договір обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно довкіллю або здоров'ю людей під час застосування пестицидів і агрохімікатів; – копія ліцензії Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України; – витяг з Єдиного держаного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань; – висновок експертизи (екологічної, технічної і т.п.); – листування між сторонами спору
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – згідно з Правилами приймання стічних вод до систем централізованого водовідведення, затвердженими наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 01.12.2017 № 316, виробник (суб'єкт господарювання, який надає послуги з централізованого водовідведення) розробляє місцеві правила, в яких враховують місцеві особливості приймання та очищення стічних вод, а також визначають ДК забруднюючих речовин, що можуть скидатися до системи централізованого водовідведення. Такі правила затверджуються органами самоврядування та є обов'язковими для виробників і споживачів (п. 4 розд. I). Таким чином, місцеві Правила самостійно визначають ДК забруднюючих речовин, враховуючи місцеві особливості (<i>постанова КАС ВС, справа № 400/1916/19 від 22.09.2020</i>); – надання дозволу на спеціальне використання водних біоресурсів без погодження з постійним землекористувачем порушує не тільки права останнього, але й інтереси держави, що виражаються у недотриманні порядку спеціального користування водних біоресурсів водосховища, які використовуються, зокрема, для водопостачання мешканців відповідної територіальної громади (<i>постанова КАС ВС, справа № 806/1350/15 від 19.11.2019</i>); – вимога про необхідність проведення перевірки особисто інспекцією, особисту перевірку інспекцією чи відповідає дійсності інформація селищної ради про ліквідацію смітника, не ґрунтується на вимогах законодавства, так як орган місцевого самовряду-

	<p>вання уповноважених здійснювати такі заходи самостійно з наступним інформування Держекоінспекції (<i>постанова КАС ВС, справа № 638/19313/16-а від 18.05.2020</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – Державна екологічна інспекція України, її органи та/чи посадові особи не мають повноважень звертатися до адміністративного суду з вимогами зобов'язати суб'єкта господарювання допустити посадових осіб інспекції до здійснення державного контролю. Повноваження виступати позивачем та відповідачем у судах не є тотожним поняттю (положенню) мати право (повноваження) на звернення до суду за захистом конкретного права, оскільки бути позивачем чи відповідачем у суді для органу державної влади означає насамперед мати право (повноваження) на здійснення дозволених йому нормативно визначених (приписаних) дій та рішень (<i>постанова КАС ВС, справа № 818/1735/17 від 22.08.2018</i>)
--	---

7.2. Справи про забезпечення особливої охорони природних територій та об'єктів, визначених законом

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про охорону навколишнього середовища: Закон України 25.06.1991; – Про природно-заповідний фонд України: Закон України 16.06.1992; – Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007; – Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014; – Земельний кодекс України; – Положення про службу державної охорони природно-заповідного фонду України (затверджено постановою КМУ від 14.07.2000 № 1127); – Інструкція щодо оформлення охоронних зобов'язань на території та об'єкти природно-заповідного фонду: наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 25.02.2013 № 65
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної

	<p>особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – органи місцевого самоврядування; – місцеві державні адміністрації;

6. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення...

	<ul style="list-style-type: none"> – виконавчі органи місцевого самоврядування; – органи прокуратури
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – правовий статус земельної ділянки, природної території (акваторії); – хто є власником (користувачем) земельної ділянки, природної території; – встановлення меж території об'єкту природно-заповідного фонду; – факт оформлення охоронних зобов'язань на території та об'єкти природно-заповідного фонду;
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – документи, що посвідчують право на земельну ділянку; – рішення ради (сільської, районної, обласної) про погодження створення заказника (пам'яток природи, заповідних урочищ, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва); – рішення про затвердження проектів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду; – охоронні зобов'язання на території та об'єкти природно-заповідного фонду; – Положення про ландшафтний заказник місцевого значення (пам'ятку природи, заповідне урочище, парків-пам'яток садово-паркового мистецтва)
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – власність не тільки надає переваги власнику, а й покладає на нього низку обов'язків перед суспільством та державою. Поняття «власність зобов'язує» пов'язане з принципом поєднання інтересів власника та інших осіб обов'язком використовувати власність у своїх інтересах з неухильним обов'язком поважати інтереси всього суспільства (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/13788/15 від 26.02.2020</i>); – до повноважень органів місцевого самоврядування належить, зокрема, питання щодо замовлення проектів землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду. Водночас, жодним нормативним актом не передбачено обов'язку органу місцевого самоврядування протягом певного часу забезпечити розробку проекту землеустрою щодо організації і встановлення меж територій природно-заповідного фонду (<i>постанова КАС ВС, справ № 823/1793/17 від 16.03.2020</i>)

7.3. Справи щодо стереження / прогнозування / обліку у галузі довкілля та екологічну експертизу

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017; – Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992; – Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007; – Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005; – Положення про Державну екологічну інспекцію України (затверджено постановою КМУ від 19.04.2017 № 275)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)

<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (наприклад, Державна екологічна інспекція); – юридична особа, фізична особа – підприємець
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – факт грубого порушенням природоохоронного законодавства; – факт виробництва (виготовлення) або реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг, що призводить до утворення відходів без дозволу на здійснення операцій у сфері поводження з відходами; – наявність / відсутність позитивного висновку державної екологічної експертизи щодо здійснення операцій у сфері поводження з відходами; – законність / протиправність рішення щодо тимчасового зупинення виробництва (виготовлення) реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг, під час якого здійснюється експлуатація джерел утворення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря без дозволу; – порушення / не порушення компетенції суб'єкта владних повноважень
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – наказу про проведення планової перевірки; – направлення на перевірку; – копія акту за результатом проведення планового заходу державного нагляду (контролю) щодо додер-

	<p>жання суб'єктом господарювання вимог законодавства у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів;</p> <ul style="list-style-type: none"> – викопіювання з робочих проектів відповідача; – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань; – припис, розпорядження, інший розпорядчий документ щодо усунення порушень, виявлених під час здійснення заходу нагляду (контролю); – висновки державної екологічної експертизи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – застосування заходів реагування у сфері державного нагляду (контролю) є необхідним оперативним та превентивним способом впливу на порушника з метою усунення існування загрози життю та здоров'ю людей. Застосування таких заходів обумовлюється виключно наявністю підстав, які свідчать про наявність для життя і здоров'я людей загрози внаслідок забруднення довкілля. При цьому застосування заходів реагування є тимчасовим заходом, який направлений на попередження настання негативних наслідків, викликаних наявністю на об'єкті порушень вимог у сфері природоохоронного законодавства, які створюють загрозу життю та здоров'ю людей (<i>постанова КАС ВС, справа № 804/9101/16 від 30.09.2019</i>); – прийняття участі громадськості у процесі прийняття рішень, які стосуються навколишнього середовища є способом виявлення певних екологічних проблем та, в свою чергу, обов'язком, з боку суб'єкту владних повноважень, вчинити дії щодо попередження, встановлення чи усунення порушень у сфері захисту навколишнього природного середовища, у спосіб встановлений законодавством (<i>постанова КАС ВС, справа № 816/274/16 від 21.10.2019</i>)

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації державної податкової політики за зверненнями податкових органів

8.1. Справи щодо контролю за додержанням податкового законодавства

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19.12.1995
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача (ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)

Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Процесуальні строки	<ul style="list-style-type: none"> – заява податкових та митних органів при здійсненні ними визначених законом повноважень подається до суду першої інстанції протягом 24 годин з моменту встановлення обставин, що зумовлюють звернення до суду, за загальними правилами підсудності (ч. 2 ст. 283 КАС)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – особа є платником податків; – факт не сплати платником податків узгодженої суми грошового зобов'язання в установлені законодавством строки; – факт надсилання (вручення) платнику податків податкової вимоги в порядку, визначеному для надсилання (вручення) податкового повідомлення-рішення;
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – акт фактичної перевірки з питань додержання суб'єктом господарювання вимог, встановлених законодавством України; – акт відмови від підписання акту перевірки; – податкове повідомлення-рішення про застосування штрафних санкцій;

	<ul style="list-style-type: none"> – копія картки облікового рахунку платника податків; – копії матеріалів правоохоронних, податкових та інших органів виконавчої влади щодо недотримання суб'єктом підприємницької діяльності вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про виробництво та обіг спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів; – копії матеріалів щодо проведення органом, який видав ліцензію, іншими органами виконавчої влади в межах їх компетенції перевірок суб'єкта підприємницької діяльності, пов'язаної з виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв та тютюнових виробів; – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – перевірка є способом реалізації владних управлінських функцій податковим органом як суб'єктом владних повноважень, який зобов'язаний діяти тільки на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією України та законами України. Лише дотримання умов та порядку прийняття контролюючими органами рішень про проведення перевірок, в тому числі, документальних позапланових виїзних, є належною для прийняття наказу про проведення перевірки. З наказом про перевірку, відомостями про дату її початку та місце проведення платник має бути ознайомлений у встановлений законом спосіб та строк до її початку. Акт перевірки, отриманий в результаті документальної виїзної перевірки, виходячи із положень щодо допустимості доказів, закріплених ч. 2 ст. 74 КАСУ, не може визнаватися допустимим доказом у справі, якщо він одержаний з порушенням порядку, встановленого законом. Податкове повідомлення-рішення, прийняте за наслідками незаконної перевірки на підставі акту перевірки, який є недопустимим доказом, не може вважатись правомірним та підлягає скасування (<i>постанова КАС ВС, справа № 810/1438/17 від 20.03.2018</i>); – здійснення технічної помилки під час перерахування до державного бюджету грошового зобов'язання не містить ознак бездіяльності і не є підставою для

	<p>застосування ДПІ санкцій (<i>постанова КАС ВС, справа № 821/844/17 від 10.04.2020</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – наявність формального недоліку у податкових накладних не свідчить про відсутність господарської операції та не є безумовною підставою для позбавлення платника податку права на формування податкового кредиту (<i>постанова КАС ВС, справа № 825/785/16 від 27.02.2020</i>); – повноваження контролюючого органу щодо зміни дати початку проведення перевірки у разі настання обставин, які перешкоджають початку її проведення у визначений наказом строк, та визнання таких обставин контролюючим органом поважними, є його дискреційними повноваженнями (<i>постанова КАС ВС, справа № 804/1318/18 від 20.03.2020</i>); – спір щодо правомірності податкових повідомлень-рішень та/або інших рішень контролюючого органу про нарахування грошового зобов'язання після використання процедури адміністративного оскарження об'єктивно не може існувати протягом 1095 днів, оскільки така тривалість порушує принцип правової визначеності як одного з основних елементів верховенства права, а також не забезпечує досягнення мети й завдань функціонування податкової системи (<i>ухвала ВС, Ю справа № 500/2486/19 від 07.10.2020</i>)
--	--

8.2. Справи про списання / розстрочення податкового боргу

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Про введення мораторію на примусову реалізацію майна: Закон України від 29.11.2001; – Порядок списання безнадійного податкового боргу платників податків: наказом Міністерства доходів і зборів України від 10.10.2013 № 577
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживан-

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<p>ня (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>zareєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України) – платник податків
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – встановлення податкового боргу на визначену суму; – розмір податкового боргу та його обґрунтування;

	<ul style="list-style-type: none"> – відмова платника податків сплатити податковий борг; – підстави розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань; – не сплив строк пред'явлення грошового зобов'язання
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копії постанов окружного адміністративного суду; – рішення контролюючого органу про розстрочення та відстрочення грошових зобов'язань; – заява позивача про списання безнадійного податкового боргу на визначену суму; – листу управління ДФС про відмову у списанні податкового боргу
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – дозвіл на погашення усієї суми податкового боргу за рахунок майна платника податків, що перебуває у податковій заставі, надається не на конкретно визначене майно, а на суму податкового боргу; власне перелік майна, що підлягає реалізації з метою погашення податкового боргу платника, виявляється у процесі виконання органом державної податкової служби судового рішення про надання такого дозволу. При цьому майно платника, що підлягає продажу, не обмежується виключно майном, зазначеним в акті опису майна. В силу вимог пункту 89.5 ст. 89 ПК України джерелом погашення податкового боргу платника може бути і майно, на яке платник податків набуде право власності у майбутньому, однак вартість у межах суми існуючого податкового боргу (<i>ухвали ВАСУ, справа № 2а/0470/6171/11 від 05.01.2015; справа № 807/3450/13-а від 06.07.2016</i>); – судові рішення про стягнення податкового боргу, за яким встановлено порядок його виконання шляхом розстрочення сплати боргу, не звільняє платника податків від відповідальності у вигляді штрафних санкцій та пені, передбачених підп. 126.1 ст. 126 та підп. 129.1.1 п. 129.1 ст. 129 Податкового кодексу України. Прийняття судових рішень, якими визначено згідно процесуального закону порядок виконання судових рішень щодо стягнення податкового боргу, жодним чином не впливає на звільнення платни-

	<p>ка податків від відповідальності у вигляді штрафних санкцій та пені, нарахування яких передбачено ст.ст. 126 та 129 Податкового кодексу України, за несвоєчасну сплату сум грошових зобов'язань, а отже доводи контролюючого органу наведені в касаційній скарзі є обґрунтованими, а нарахування штрафних санкцій та пені у сумі є правомірним (<i>постанова КАС ВС, справа № 802/777/16-а від 08.05.2018</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – надіслані платникові податків податкові вимоги у порядку, передбаченому Законом України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами», на податковий борг, що не погашений, не втрачає своєї правової дії. Чинним податковим законодавством України не передбачено необхідності повторного відправлення платнику податків податкової вимоги у разі збільшення податкового боргу після набрання чинності Податковим кодексом України (<i>постанова КАС ВС, справа № 2а-6053/11/1070 від 04.03.2019</i>)
--	--

8.3. Справи про застосування адміністративного арешту та продовження строку арешту активів платників податків

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Порядок застосування адміністративного арешту майна платника податків: наказ Міністерства фінансів України від 14.07.2017 № 632; – ст. 283 КАС
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за реєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.

	<p>Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом;

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<ul style="list-style-type: none"> – розмір заборгованості платника податків; – підстави для застосування арешту на кошти платника податків як виняткового способу забезпечення виконання платником податків його обов'язків, визначених законом
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копія листа щодо надання документів для перевірки; – акт перевірки; – копії первинних документів відповідача, які підтверджують задекларовані показники у податковій та фінансовій звітності за визначений період; податковий та бухгалтерський облік нарахування амортизації та первинні документи, щодо обліку основних засобів; накази про проведення інвентаризації, інвентаризаційні описи та протоколи засідання інвентаризаційної комісії; штатний розпис за визначений період
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – за наявності умов, визначених у п. 94.2 ст. 94 ПК України, арешт на майно може бути накладено рішенням керівника (його заступника або уповноваженої особи) контролюючого органу, обґрунтованість якого має бути перевірена судом в обов'язковому порядку протягом 96 годин. Відсутність протягом вказаного строку відповідного рішення суду про визнання арешту обґрунтованим зумовлює звільнення з-під адміністративного арешту майна платника податків та унеможлиблює його повторне накладення з тих же підстав (<i>постанова КАС ВС, справа № П/811/1722/17 від 28.03.2019</i>); – арешт на кошти платника податків накладається за наявності підстав, визначених п. 94.2 ст. 94 ПК України та не залежить від наявності рішення контролюючого органу про накладення арешту на майно платника податків (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/6657/18 від 25.06.2019</i>); – арешт на кошти платника податків накладається за наявності підстав, визначених пунктом 94.2 ст. 94 ПК України, та не залежить від наявності рішення контролюючого органу про накладення арешту на майно платника податків (<i>постанова КАС ВС, справа № 814/1342/15 від 23.04.2020</i>)

8.4. Справи про застосування штрафних санкцій / штрафів за відчуження активів, які перебувають у податковій заставі, із порушенням закону

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001; – Порядок застосування податкової застави органами доходів і зборів (затверджено наказом Міністерства доходів і зборів України № 572 від 10.10.2013)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юри-</i>

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<p><i>дичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <p>– адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)</p>
<p>Сторони</p>	<p>– суб'єкт владних повноважень (ДФС України);</p> <p>– платник податків</p>
<p>Предмет доказування</p>	<p>– статус платника податків;</p> <p>– наявні непогашені узгоджені (неузгоджені) податкові зобов'язання;</p> <p>– факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом;</p> <p>– розмір заборгованості платника податків;</p> <p>– підстави для прийняття рішення про опис майна платника у податкову заставу;</p> <p>– наявність (відсутність) майна у платника податків, на яке можна накласти податкову заставу</p>
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<p>– витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань;</p> <p>– повідомлення-рішення;</p> <p>– копія податкової вимоги форми «Ф» на визначену суму;</p> <p>– рішення про опис майна платника у податкову заставу;</p> <p>– акт опису майна;</p> <p>– довідка про балансову вартість майна</p>
<p>Правові позиції суду</p>	<p>– введення мораторію на задоволення вимог кредиторів не забороняє контролюючим органам нараховувати як поточні податкові зобов'язання та штрафні (фінансові) санкції за ними, так і податкові зобов'язання, що виникли до, а виявлені після порушення</p>

	<p>провадження у справі про банкрутство платника податку, а також штрафи за їх невиконання (<i>постанова КАС ВС, справа № 813/3342/16 від 23.04.2020</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – дату, з якої обчислюється 1095-денний строк, впродовж якого може бути накладений штраф за несвоєчасну сплату, – є дата сплати узгодженої суми податкового зобов'язання, а не дата, на яку припадає закінчення встановленого законом строку сплати узгодженого грошового зобов'язання. З останньої обчислюється тривалість прострочення, яка не повинна перевищувати 1095 днів до накладення штрафу (<i>постанова КАС ВС, справа № 640/1091/19 від 03.04.2020</i>) – несплата (неперерахування) податків податковим агентом до або під час виплати доходу на користь іншого платника податків є підставою для накладення штрафу (<i>постанова КАС ВС, справа № 820/11382/15 від 21.01.2020</i>)
--	--

8.5. Справи про стягнення податку на додану вартість (крім бюджетного відшкодування з податку на додану вартість), що адмініструється органами державної податкової служби

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<p>Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – наявність (відсутність) податкового боргу; – розмір заборгованості платника податків;

	<ul style="list-style-type: none"> – підстави для нарахування пені та її розмір
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копії декларацій з податку на додану вартість; – копія облікової картки платника податків; – копія податкового повідомлення-рішення; – копії повідомлень про вручення поштових відправлень
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – у випадку несвоєчасного відшкодування податку на додану вартість у платника податку виникає право вимоги щодо виплати пені за прострочення бюджетного відшкодування (<i>постанова КАС ВС, справа № 825/2363/16 від 28.02.2020</i>); – презумпція добросовісності платника податків означає, що подані платником контролюючому органу документи податкової звітності є дійсними, повно та об'єктивно відтворюють господарські операції, що є об'єктом оподаткування та/або фінансові показники яких впливають на податковий обов'язок платника податків, якщо інше не буде доведено контролюючим органом. У площині процесуального регулювання презумпції добросовісності платника податків відповідає обов'язок доведення контролюючим органом правомірності прийнятого рішення в судовому процесі, порушеному за позовом платника податків про скасування рішення як неправомірного. У разі надання контролюючим органом доказів, які спростовують дійсність чи повноту даних поданої платником податків податкової звітності, платник податків відповідно до обов'язку кожної сторони довести ті обставини, на яких ґрунтуються її вимоги та заперечення, повинен довести наявність законних підстав, для врахування задекларованих в податковому обліку даних при визначенні суми його податкового обов'язку (<i>постанова КАС ВС, справа № 809/1337/17 від 04.09.2018</i>); – виявлення в Єдиному реєстрі податкових накладних під час проведення камеральної перевірки податкової накладної, сума податку на додану вартість за якою не задекларована у поданій податковій звітній декларації з цього податку є саме тим випадком,

	<p>який слід кваліфікувати, як виявлення розбіжностей даних податкової декларації та даних Єдиного реєстру податкових накладних, що є підставою для проведення контролюючими органами документальної позапланової виїзної перевірки відповідно до п. 201.10 ст. 201 Податкового кодексу України. Відтак, при збільшенні Товариству спірним податковим повідомленням-рішенням суми грошового зобов'язання відповідачем порушено спосіб реалізації владних управлінських функцій. Суд зазначає, що виявлення розбіжностей під час співставлення даних, що містяться у податкових деклараціях платника податків та даних Єдиного реєстру податкових накладних не доводять склад податкового правопорушення, яке за своєю суттю може бути встановлене на підставі дослідження первинних документів податкового та бухгалтерського обліку Товариства. Достовірність, повнота нарахування та сплати, зокрема, податку на додану вартість є предметом документальної перевірки відповідно до підп. 75.1.2 п. 75.1 ст. 75 Податкового кодексу України (<i>постанова КАС ВС, справа № 821/1648/17 від 01.10.2018</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – реєстрація платником єдиного податку є безстроковою та може бути анульована шляхом виключення з реєстру платників єдиного податку за рішенням контролюючого органу у встановлених законом випадках. При цьому, прийняття контролюючим органом рішення про анулювання реєстрації платника єдиного податку шляхом виключення з реєстру платників єдиного податку можливе лише на підставі проведеної документальної перевірки відповідного платника податку та встановлених в ході останньої порушень, відповідно до яких платник податків не може перебувати на спрощеній системі оподаткування (бути платником єдиного податку четвертої групи) (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/7216/17 від 19.02.2019</i>)
--	--

8.6. Справи про стягнення податку на додану вартість, що адмініструється митними органами

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Митний кодекс України від 13.03.2012; – Про затвердження форми рішення про коригування митної вартості товарів, Правил заповнення рішення про коригування митної вартості товарів та Переліку додаткових складових до ціни договору: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.2012 № 598
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i> (ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою</i> – під-

	<p><i>приємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <p>– адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)</p>
Сторони	<p>– суб'єкт владних повноважень (<u>ДФС</u> України);</p> <p>– платник податків (декларант)</p>
Предмет доказування	<p>– статус платника податків;</p> <p>– факт укладення зовнішньоекономічного договору поставки;</p> <p>– обґрунтування митної вартості товару;</p> <p>– підстави коригування митної вартості товарів;</p> <p>– факт порушення інтересів платника податків;</p> <p>– факт порушення митного (податкового) законодавства</p>
Приблизний перелік необхідних доказів	<p>– витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань;</p> <p>– копія рішення митниці ДФС про коригування митної вартості;</p> <p>– копія декларації митної вартості;</p> <p>– копія митної декларації країни відправлення;</p> <p>– копія довідки про страхування вантажу;</p> <p>– копії банківських виписок;</p> <p>– листування між сторонами справи</p>
Правові позиції суду	<p>– наявність ЄАІС ДМСУ інформації про іншу митну вартість ідентичних або аналогічних товарів може бути підставою для витребування у декларанта додаткових документів для підтвердження митної вартості товару (<i>постанова ВСУ, справа № 21–342а13 від 22.10.2013</i>);</p> <p>– розбіжність між рівнем заявленої декларантом митної вартості товару та рівнем митної вартості іден-</p>

	<p>тичних або подібних товарів, митне оформлення яких вже здійснено, не є достатньою для висновку про недостовірність даних щодо митної вартості товарів, заявленої декларантом (<i>постанова КАС ВС, справа № 2а-2040/10/0470 від 23.07.2019</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – повернення помилково та/або надмірно сплачених митних платежів з Державного бюджету України є повноваженнями митних органів та органів державного казначейства, а відтак суд не може підняти державний орган і вирішувати передчасно питання про стягнення таких платежів (<i>постанова КАС ВС, справа № 807/1131/13-а від 24.09.2019</i>)
--	--

8.7. Справи про бюджетне відшкодування податку на додану вартість

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Про затвердження Порядку ведення Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування податку на додану вартість: постанова КМУ від 25.01.2017 № 26
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС);

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<ul style="list-style-type: none"> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – факт порушення стороною справи його обов'язків, визначених законом; – розмір суми податку на додану вартість; – наявність/відсутність підстав для повернення суми податку на додану вартість, що підлягає бюджетному відшкодуванню
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копія податкової декларації з податку на додану вартість; – акт камеральної перевірки даних, задекларованих у податковій звітності з податку на додану вартість; – копія податкового повідомлення-рішення (від, №),

	<ul style="list-style-type: none"> – копії постанов окружного адміністративного суду; – листування між сторонами справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – у випадку несвоечасного відшкодування податку на додану вартість у платника податку виникає право вимоги щодо виплати пені за прострочення бюджетного відшкодування (<i>постанова КАС ВС, № 825/2363/16 від 28.02.2020</i>); – підставою для анулювання реєстрації платника єдиного податку є встановлення податковим органом за наслідками перевірки факту наявності податкового боргу протягом двох послідовних кварталів (<i>постанова КАС ВС, справа № 200/5738/19-а від 19.11.2019</i>); – відповідно до п. 200.23 ст. 200 ПК України суми податку, не відшкодовані платникам протягом визначеного цією ст. строку, вважаються заборгованістю бюджету з відшкодування податку на додану вартість. На суму такої заборгованості нараховується пеня на рівні 120 відсотків облікової ставки Національного банку України, встановленої на момент виникнення пені, протягом строку її дії, включаючи день погашення. З розрахунку, наданого позивачем до заяви про зміну позовних вимог (том 1 а.с. 105–106) вбачається, що позивачем заявлено вимогу про стягнення пені. При цьому, строк з якого Товариство нараховує пеню зазначено 19.02.2014, тобто з цієї дати позивач вважає початком перебігу строку, який порушає його право на отримання бюджетного відшкодування. Системний аналіз положень ст. 43 та п. 200.23 ст. 200 ПК України, призводить до висновку про те, що пеня нараховується на суму бюджетної заборгованості в силу Закону та не залежить від волевиявлення платника податку. Умови, порядок та строки відшкодування пені також встановлені Законом, зокрема повернення коштів шляхом перерахування на поточний рахунок платника податків в установі банку встановлене п. 43.4 ст. 43 цього Кодексу (<i>постанова КАС ВС, справа № 807/2190/15 від 18.05.2018</i>)

8.8. Справи про стягнення акцизного збору, що адмініструється органами державної податкової служби / акцизного збору, що адмініструється митними органами

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995; – Податковий кодекс України; – Господарський кодекс України; – Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки: Указ Президента України від 12.06.1995 № 436/95; – Про затвердження Порядку ведення органами Державної фіскальної служби України оперативного обліку податків і зборів, митних та інших платежів до бюджетів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: наказ Міністерства фінансів України від 07.04.2016 № 422)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС);

	<ul style="list-style-type: none"> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<ul style="list-style-type: none"> – За подання до адміністративного суду: – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків; – підстави для податкового повідомлення-рішення; – дотримання строків накладення штрафних санкцій
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – акт перевірки; – копії податкових декларацій; – копія податкового повідомлення-рішення; – витяг з інтегрованої картки платника; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі

	електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – через мережу АЗС здійснюється саме роздрібний продаж нафтопродуктів, оскільки відпуск пального відбувається через паливо-, масла та газороздавальні колонки кінцевому споживачу. Щодо поняття некомерційного використання, то суд вважає, що у значенні в якому його вжито у Податковому кодексі України, нормативно-правових актах, що регулюють порядок реалізації нафтопродуктів у роздріб, передбачено, що таким використанням є таке, яке виключає його подальшу реалізацію кінцевим споживачам незалежно від форми розрахунків. Оскільки через мережу АЗС здійснюється реалізація нафтопродуктів у роздріб кінцевому споживачу з метою некомерційного використання, то контролюючий орган у межах спірних правовідносин не мав обов'язку встановлення факту використання контрагентами позивача придбаних нафтопродуктів з тією чи іншою метою (<i>постанова КАС ВС, справа № 803/1118/16 від 20.06.2018</i>); – Верховний Суд прийшов до висновку, що податкові зобов'язання зі сплати акцизного податку з роздрібного продажу підакцизних товарів виникають у особи, яка безпосередньо здійснює відпуск нафтопродуктів з колонок через мережу заправних комплексів (АЗС) безпосередньо споживачам, незалежно від умов продажу нафтопродуктів під час здійснення розрахункових операцій (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/15211/15 від 17.10.2018</i>)

8.9. Справи про контроль за податком на прибуток підприємств

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Порядок ведення органами Державної фіскальної служби України оперативного обліку податків і зборів, митних та інших платежів до бюджетів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.04.2016 № 422)
Підсудність	– адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єк-

	<p>тів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>виришуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків; – дотримання (недотримання) строків надання податкової декларації та іншої звітної документації; – підстави для погашати податкового боргу з податку на прибуток минулих періодів; – підстави для застосування санкцій щодо платника податків
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – податкової декларації з податку на прибуток підприємства; – витяг з інтегрованої картки платника податку; – копії банківських платіжних документів; – листування між сторонами спору; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Правові позиції суду	<p>– підставою для виникнення у платника права на податковий кредит з податку на додану вартість є факт реального здійснення операцій з придбання товарно-матеріальних цінностей з метою їх використання в оподатковуваних операціях у межах господарської діяльності платника податку, а також оформлення відповідних операцій належним чином складеними первинними документами, які містять достовірні відомості про їх обсяг та зміст. Наслідки в податковому обліку створюють лише реально вчинені господарські операції, тобто такі, що пов'язані із рухом активів, зміною зобов'язань та власного капіталу платника податків та відповідають змісту укладених договорів. Таким чином, в даному випадку дослідженню підлягає реальність вчинення господарської операції, відповідність вчиненої господарської операції господарській меті, а також реальність усіх даних, наведених у документах, що надають право на формування</p>

	<p>податкового кредиту. Документи, виписані від імені осіб, які заперечують свою участь у створенні та діяльності контрагентів платника податків, зокрема й у підписанні будь-яких первинних документів, не можуть вважатися належно оформленими та підписаними повноважними особами звітними документами, які посвідчують факт придбання товарів, робіт чи послуг, що виключає можливість формування даних податкового обліку на підставі таких документів (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/14331/13-а від 02.04.2019</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – при зверненні до суду щодо оскарження податкового повідомлення-рішення за формою «П», яким зменшено від'ємне значення об'єкта оподаткування податком на прибуток є немайновою вимогою (<i>ухвала ВС, справа № 826/13244/16 від 24.01.2020</i>)
--	---

8.10. Справи щодо мита

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Митний кодекс України; – Про митний тариф: Закон України від 19.09.2013; – Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту: Закон України від 22.12.1998; – Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну: Закон України від 22.12.1998; – Порядком повернення коштів, помилково або надміру зарахованих до державного та місцевого бюджетів (затверджено наказом Міністерства фінансів України від 03.09.2013 № 787)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</i>

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України, Держадміністрація та органи місцевого самоврядування; Міністерство юстиції України); – платник податків
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – обґрунтування розміру сплаченого мита; – факт сплати мита; – наявність/відсутність підстав для повернення сплаченого мита

<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копії сертифікатів з перевезення товарів; – копії митних декларацій; – листування між сторонами спору; – копія банківських документів щодо сплати мита
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – якщо митні органи, приймаючи вантажні митні декларації, віднесли товар до певного коду товарної номенклатури та пропустили товар на митну територію України (після сплати імпортером передбачених законом податків і зборів), то в подальшому вони не мали правових підстав для прийняття податкових повідомлень про донарахування податкових зобов'язань у зв'язку з виявленням помилки у класифікації товару (<i>постанова ВСУ від 21.02.2012</i>); – сертифікат про походження товару – це документ, який свідчить про країну походження товару, однак положення митного законодавства надають право підтверджувати країну походження й іншими, відмінними від сертифіката про походження товару, документами, такими як: засвідчена декларація про походження товару, декларація про походження товару, сертифікат про регіональне найменування товару. Винятком із вищенаведеного є обов'язкове подання сертифіката про походження товару в разі, зокрема, ввезення товарів, до яких застосовуються преференційні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України. Натомість преференційна ставка та пільгова ставка ввізного мита не є тотожними, а відтак умова щодо обов'язкового подання сертифікату про походження товару при застосуванні пільгової ставки ввізного мита відповідно до вимог чинного на момент виникнення спірних правовідносин законодавства не є обов'язковою (<i>постанова КАС ВС, справа № 802/849/17-а від 11.12.2019</i>)

8.11. Справи про контроль за податком з доходів фізичних осіб

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Бюджетний кодекс України
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<ul style="list-style-type: none"> – За подання до адміністративного суду: – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше

	<p>0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків; – підстави для застосування штрафних санкцій щодо платника податків
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копія податкового повідомлення-рішення ДФС; – копії банківських документів щодо сплати податків; – копія акту перевірки; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – лист довільної форми до податкової з повідомленням про подання податкової звітності помилково не може вважатись податковою звітністю (<i>постанова КАС ВС, справа № 520/1186/19 від 24.02.2020</i>); – положеннями ст. 127 Податкового кодексу України встановлюється як міра відповідальності, яка покладається на платника податків, в тому числі і на податкового агента, саме за несплату (неперерахування) податків, до або під час виплати доходу на користь іншого платника податків, при чому відповідність розміру штрафних санкцій за вчинення тако-

	<p>го порушення визначається (обчислюється) не з часу затримки такої несплати, як передбачено ст. 126 Податкового кодексу України, а з кількості разів допущених таких порушень протягом певного періоду часу. Тобто склад порушення передбачає, що нарахування, сплата чи утримання податку не відбулися до чи на момент виплати доходу. Відтак, застосування штрафу в розмірі 50 та 75 відсотків суми податку на підставі п. 127.1 ст. 127 Податкового кодексу України можливо внаслідок неодноразового порушення, пов'язаного з ненарахування, неутримання та/або несплатою (неперерахуванням) податків платником податків незалежно від того, чи було виявлено ці порушення під час однієї перевірки контролюючого органу (<i>постанова КАС ВС, справа № 820/6437/16 від 22.05.2018</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – наявність адвокатського свідоцтва не є доказом безпосереднього здійснення адвокатської діяльності та отримання доходу від неї (<i>постанова КАС ВС, справа № 500/576/19 від 27.05.2020</i>); – взяття на облік платником ЄСВ адвоката, який провадить незалежну професійну діяльність, контролюючим органом за власною ініціативою шляхом встановлення «ознаки незалежної професійної діяльності» Порядком № 1162 не передбачено (<i>постанова ВП ВС, справа № 520/3939/19 від 04.12.2019</i>); – якщо ФОП є одночасно найманим працівником, то ЄСВ за відсутності доходу від ФОП сплачувати не обов'язково (<i>постанова КАСВС, справа № 440/2149/19 від 04.12.2019</i>); – невиконання вимог щодо повідомлення платника податків про перевірку до початку її проведення призводить до визнання перевірки незаконною та відсутності правових наслідків такої (<i>постанова КАС ВС, справа № 821/595/17 від 19.09.2018</i>)
--	---

8.12. Справи щодо плати за землю

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998; – Податковий кодекс України
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<p>5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків; – підстави для застосування / скасування санкцій до платника податків
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – договір оренди земельної ділянки; – копії ухвал міської ради щодо оренди землі та оплати за землю; – копія акту перевірки; – копія податкового повідомлення-рішення; – копії рішень окружного адміністративного суду щодо скасування рішень міської ради
<p>Правові позиції суду</p>	<p>– правове відношення між власністю на земельну ділянку чи користування нею та обов'язком сплати земельного податку не припиняється у разі набуття власником чи користувачем земельної ділянки статусу суб'єкта господарювання та обрання ним виду економічної діяльності і системи оподаткування, які не передбачають використання земельної ділянки в господарській діяльності. Тобто з набуттям ознак (якості) суб'єкта господарювання фізична особа, яка ним стала, не перестає бути власником чи користувачем земельної ділянки і не звільняється від обов'язку сплати земельного податку (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/7169/16 від 24.01.2019</i>);</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – від сплати земельного податку та податку на нерухоме майно звільняються загальноосвітні навчальні заклади незалежно від форми власності і джерел фінансування (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/2250/17 від 19.11.2019</i>); – при переході права власності на будівлю, споруду (їх частину) податок за земельні ділянки, на яких вони розташовані, сплачується з дати державної реєстрації права власності на це майно (<i>постанова КАС ВС, справа № 808/5913/15 від 05.09.2019</i>); – платником земельного податку є особа, яка володіє відповідним речовим правом на земельну ділянку (правом власності або правом користування), відповідно з моменту набуття права власності на об'єкт нерухомого майна, обов'язок зі сплати податку за земельну ділянку, на якій розміщений такий об'єкт, покладається на особу, яка набула право власності на жилий будинок, будівлю або споруду (<i>постанова КАС ВС, справа № 822/2695/17 від 05.11.2018</i>); – не зважаючи на те, що позивач не зареєструвала право власності чи користування земельною ділянкою під належним їй на праві власності нежитловим приміщенням, виходячи із принципу пріоритетності норм Податкового кодексу України над нормами інших актів у разі їх суперечності, який закріплений у п. 5.2 ст. 5 Податкового кодексу України, обов'язок зі сплати земельного податку виник з дати державної реєстрації права власності на нерухоме майно (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/10289/16 від 21.11.2018</i>); – Об'єктом орендної плати є земельна ділянка, надана в оренду, а суб'єктом сплати даного платежу є орендар земельної ділянки. Орендна плата за землю є обов'язковим платежем у складі податку на майно, порядок адміністрування та сплати якого, визначені ПК України, у той час як плата за суборенду земельної ділянки є платежем в межах договірних відносин (суборенди), яка, в свою чергу, законодавчо обмежується орендною платою. Таким чином, орендар земельної ділянки державної і комунальної власності зобов'язаний вносити орендну плату у розмірі та на умовах, визначених договором оренди й законодавством, незалежно від того, чи передана земля у суборенду та умов такої передачі. Суборендар же земельної ділянки у відповідності до положень ПК України такого обов'язку немає (<i>постанова КАС ВС, справа № 822/2611/15 від 04.04.2019</i>)
--	---

8.13. Справи щодо рентних платежів

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального: Закон України від 19.12.1995; – Про затвердження форми Податкового розрахунку збору за користування радіочастотним ресурсом України (наказ ДПА України від 24.12.2010 № 1018); – Про затвердження форми Податкової декларації з рентної плати (наказ Міністерства фінансів України № 719 від 17.08.2015)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.</i> Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань</i>, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше

	<p>10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – компетентність органу державної податкової служби; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків; – обґрунтованість / необґрунтованість податкового повідомлення-рішення
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – акт перевірки; – копія податкового повідомлення-рішення; – копія податкової декларації з рентної плати; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – положеннями ст. 17 Закону України «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального» передбачена відповідальність щодо застосування фінансових санкцій у вигляді штрафів (100 відсотків вартості наявних у суб'єкта господарювання тютюнових виробів, але не менше 10 000,00 грн) у разі роздрібною торгівлі тютюновими виробами за цінами, вищими від максимальних

	<p>роздрібних цін, збільшеними на суми акцизного податку. Врахувавши обставини щодо факту реалізації позивачем тютюнових виробів за цінами, вищими від максимальних роздрібних цін, та правильно застосувавши вищенаведені норми матеріального права (у редакції Закону, чинного на час виникнення спірних правовідносин), суди дійшли обґрунтованого висновку про правомірність застосування до позивача фінансових санкцій згідно з рішенням, з приводу правомірності якого виник спір (<i>постанова КАС ВР, справа № 826/1392/16 від 28.08.2018</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – платники при складанні податкової декларації з рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів зобов'язані декларувати всю суму плати, обчислену та зазначену суб'єктами лісових відносин у виданих ними спеціальних дозволах, незалежно від обсягів вирубки, зокрема у разі недосягнення повного об'єму заготовленої деревини, вказаної у відповідному лісорубному квитку. Чинне на час виникнення спірних правовідносин податкове законодавство передбачає єдиний випадок здійснення перерахунку орендної плати лісокористувачем – у разі перевищення зазначеної в лісорубному квитку кількості фактично заготовленої деревини (<i>постанова КАС ВС, справа № 825/589/16 від 17.09.2019</i>); – відсутність узгоджених податкових зобов'язань внаслідок скасування в судовому порядку податкових повідомлень – рішень податкового органу доводить відсутність обов'язку їх сплати та унеможливує застосування штрафних (фінансових) санкцій внаслідок відсутності об'єкта (бази) такого застосування (<i>постанова КАС ВС, справа № 200/2373/19-а від 14.01.2020</i>); – при поданні уточнюючої податкової декларації, якою зменшується податкове зобов'язання з певного податку, відсутній об'єкт застосування штрафної санкції, передбаченої статтею 126 ПК України, оскільки подання уточнюючої декларації зі зменшеним податковим зобов'язанням не є сплатою узгодженої суми податкового зобов'язання, у той час як нарахування (застосування) штрафної санкції залежить від суми погашеного податкового боргу та від кількості днів затримки сплати узгодженої суми податкового зобов'язання (<i>постанови КАС ВС, справи № 820/2508/17 від 23.06.2018, № 824/95/18-а від 12.02.2019, № 826/19068/16 від 25.04.2019</i>)
--	--

8.14. Справи щодо єдиного податку із суб'єктів малого підприємництва

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закону України від 16.07.1999
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою</i> – під-

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<p><i>приємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <p>– адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)</p>
Сторони	<p>– суб'єкт владних повноважень (ДФС України);</p> <p>– платник податків</p>
Предмет доказування	<p>– статус платника податків;</p> <p>– законність та обґрунтованість перевірки;</p> <p>– факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом;</p> <p>– розмір заборгованості платника податків;</p> <p>– наявність/відсутність підстав для застосування санкцій щодо платника податків</p>
Приблизний перелік необхідних доказів	<p>– витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань;</p> <p>– листа щодо надання документів для перевірки;</p> <p>– акт перевірки;</p> <p>– копія податкового повідомлення рішення (№);</p> <p>– копія договору купівлі продажу товару;</p> <p>– копії видаткових накладних;</p> <p>– копії прибуткових накладних;</p> <p>– копії платіжних доручень;</p> <p>– копії податкових накладних</p>
Правові позиції суду	<p>– законодавством (чинним на час виникнення юридичного спору) не передбачено обов'язку ведення фізичними особами – підприємцями на спрощеній системі обліку товарних запасів за місцем реалізації та зберігання, а відповідно на них не може бути покладено і відповідальність за його невиконання (<i>постанова КАС ВС, справа № 2а-7826/10/1570 від 21.11.2018</i>);</p> <p>– відповідно до ст. 67 Конституції України, – кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку</p>

	<p>і розмірах, встановлених законом. Статтею 22 Конституції України не встановлено право не запроваджувати або не змінювати систему оподаткування. Позивач помилково тлумачить приписи ст. 22 Конституції України таким чином, що якщо в нього не було обов'язку сплачувати такий податок, то він і не зобов'язаний його сплачувати, оскільки, як вже зазначалось це не право, а обов'язок, а по-друге, саме законодавча гілка влади визначає систему оподаткування. Саме законодавцю також надано право встановлювати пільги щодо сплати податку, що не є дискримінацією (<i>постанова КАС ВС, справа № 818/1366/17 від 14.03.2019</i>)</p>
--	--

8.15. Справи щодо плати за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19.12.1995; – Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995; – Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999; – Про встановлення розміру мінімальних оптово-відпускних і роздрібних цін на окремі види алкогольних напоїв: постанова КМУ від 30.10.2008 № 957
<p>Підсудність</p>	<p>– адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС);</p>

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>zareestrovanim u vstanovlenomu zakonom porjadku miscem її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків; – підстави для застосування фінансових санкцій у вигляді штрафу; – фанти, що звільнюють платника податків від відповідальності

Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копія наказу про проведення фактичної перевірки; – копія акту перевірки; – копія ліцензії на право роздрібної торгівлі алкогольними напоями (бланк серії, реєстраційний номер); – копія рішення про застосування фінансових санкцій у вигляді штрафу у визначеному розмірі
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – суми коштів, які на певну дату зараховані до відповідного бюджету понад нараховані суми грошових зобов'язань, граничний строк сплати яких настав на таку дату, підлягають поверненню платнику податків у разі, якщо у платника відсутній податковий борг з відповідного податку (збору), за умови подання платником відповідної заяви із вказівкою про напрям перерахування коштів; при цьому контролюючий орган готує та направляє до органу, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів, висновок про повернення відповідних сум коштів з бюджету (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/11353/15 від 10.04.2020</i>); – сама по собі відсутність на момент перевірки контролюючим органом первинних документів за місцем реалізації чи зберігання товарів, за умови, що ці товари належним чином обліковані відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», не є підставою для застосування до платника фінансової санкції, передбаченої ст. 20 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» (<i>постанова КАС ВС, справа № 803/1095/13-а від 13.10.2020</i>)

8.16. Справи про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<p>– Податковий кодекс України</p>
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше

	<p>10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (<u>ДФС</u> України); – платник податків
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір суми податку з власника транспортного засобу; – підстави для застосування фінансових санкцій до платника податків
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з бази даних АІС «Автомобіль» УДАІ УМВС України; – розрахунок суми податку з власника транспортного засобу; – копія повідомлення із запрошенням з'явитися до ДФС; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – Європейський суд з прав людини неодноразово наголошував у своїх рішеннях, що введене державою законодавство, на підставі якого відбувається втручання у мирне володіння майном, має бути чітким, зрозумілим та передбачуваним для громадян, що також підтверджує обґрунтованість висновку щодо неможливості збігу у часі періоду опублікування рішення про встановлення податку та плановим періодом (у якому планується встановити місцевий податок).

	<p>За таких обставин, висновок судів у даній справі про неправомірність покладення контролюючим органом на позивача обов'язку зі сплати транспортного податку за 2015 рік ґрунтується на правильному застосуванні норм матеріального права (<i>постанова КАС ВС, справа № 820/4101/16 від 08.08.2018</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у справі, яка розглядається, судами попередніх інстанцій встановлений рік випуску автомобіля – 2011. Зважаючи на те, що базовим податковим (звітним) періодом обчислення транспортного податку є календарний рік, а тому 2011 рік одночасно є роком випуску автомобіля та першим звітним податковим періодом, в незалежності від того коли позивач набув транспортний засіб у власність та здійснив його реєстрацію (<i>постанова КАС ВС, справа № 820/2693/16 від 12.11.2018</i>); – податковий орган, заявляючи вимоги про стягнення податкового боргу, для визнання їх обґрунтованими також має довести факт дотримання ним процедури узгодження суми податку, яка підлягає стягненню (<i>постанова КАС ВС, справа № 2а-11904/11/1370 від 24.09.2019</i>)
--	--

8.17. Справи про збір за забруднення навколишнього природного середовища

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991; – Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.

	<p>Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків;

	<ul style="list-style-type: none"> – підстави для застосування фінансових санкцій щодо платника податків
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копія акту перевірки; – копія податкового повідомлення-рішення; – копія податкової декларації з податку на прибуток підприємства; – копія податкової вимоги на визначену суму; – розрахунок пені зі збору за забруднення навколишнього природного середовища; – розрахунок пені зі сплати земельного податку
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – платниками збору за забруднення навколишнього природного середовища є суб'єкти, в результаті діяльності яких утворюються викиди, скиди, відходи, що спричиняють забруднення природного середовища. Визначення цих суб'єктів платниками зазначеного збору є логічним, оскільки від їх діяльності залежить ступінь завдання шкоди довкіллю (<i>постанова КАС ВС, справа № 2а-17085/12/2670 від 08.08.2019</i>); – оператор газорозподільних мереж, який придбаває природний газ для виробничо-технологічних і нормованих витрат, а також для надання послуг балансування обсягів природного газу, зобов'язаний нараховувати та сплачувати екологічний податок з викидів метану в атмосферне повітря, оскільки такий газ не споживається кінцевими споживачами, а обсяги такого газу (метану) фактично є викидами в атмосферне повітря (<i>постанова КАС ВС, справа № 520/9364/18 від 14.09.2020</i>); – на податкові органи покладається обов'язок надати достатні докази на обґрунтування висновків про порушення платником податків норм податкового та іншого законодавства, на підставі яких такому платникові визначено відповідні зобов'язання та застосовано фінансові санкції, довести правомірність нарахування суми таких зобов'язань (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/17689/18 від 03.09.2020</i>)

8.18. Справи про контроль за місцевими податками і зборами(обов'язковими платежами)

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<p>– Податковий кодекс України</p>
<p>Підсудність</p>	<p>– адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <p>– у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС);</p> <p>– позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС);</p> <p>– позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)</p>
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <p>– адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездат-</p>

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<p>них осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків; – підстави для застосування фінансових санкцій щодо платника податків
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – картка особового рахунку платника податків; – копія податкової вимоги; – копія податкового повідомлення-рішення; – копія заперечень відповідача
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – установлення місцевих податків і зборів входить до компетенції органів місцевого самоврядування. Податковий орган наділений повноваженнями щодо застосування в межах своєї компетенції вже прийнятих нормативно-правових актів, зокрема рішень органів місцевого самоврядування, норми яких є чинними на час їх застосування та обов'язковими (<i>постанова КАС ВС, справа № 825/1496/17 від 15.05.2019</i>); – безпосереднє встановлення місцевих податків, зокрема, і транспортного податку, віднесено ПК Укра-

	<p>їни до компетенції відповідних сільських, селищних, міських рад у межах їх повноважень. Верховна Рада України не може безпосередньо своїм рішенням запровадити такі податки як місцеві на відповідних територіях (<i>постанова КАС ВС, справа № 825/2030/16 від 20.06.2018</i>)</p>
--	--

8.19. Справи про стягнення коштів, отриманих без установлених законом підстав

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<p>– Податковий кодекс України</p>
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)

<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (<u>ДФС</u> України); – платник податків
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків; – підстави для застосування фінансових санкцій щодо платника податків
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – лист щодо надання документів для перевірки; – акт перевірки; – копії первинних документів відповідача, які підтверджують задекларовані показники у податковій та фінансовій звітності за визначений період

8.20. Справи про припинення юридичної особи / припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Податковий кодекс України; – Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше

	<p>10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків; – підстави для застосування фінансових санкцій щодо платника податків
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – лист щодо надання документів для перевірки; – акт перевірки; – копії первинних документів відповідача, які підтверджують задекларовані показники у податковій та фінансовій звітності за визначений період; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – контролюючі органи наділені правом звернення до суду з позовом про припинення громадського об'єднання як юридичної особи за неподання ним протягом року документів податкової звітності відповідно до закону (<i>постанова КАС ВС, справа № 820/5994/15 від 16.07.2020</i>);

	<p>– внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців запису про відсутність юридичної особи відповідача за місцезнаходженням може бути підставою для припинення цієї юридичної особи, а не мотивом для скасування державної реєстрації змін до установчих документів щодо зміни місцезнаходження, на чому наполягає позивач, оскільки саме припинення юридичної особи Товариства є належним засобом податкового контролю (<i>постанова КАС ВС, справа № 802/77/17-а від 19.02.2019 у</i>)</p>
--	--

9. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації державної фінансової політики

9.1. Справи у сфері валютного регулювання і валютного контролю

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<p>– Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999; – Податковий кодекс України; – Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет КМУ від 19.02.1993 № 15–93; – Про врегулювання порядку одержання резидентами кредитів, позик в іноземній валюті від нерезидентів та застосування штрафних санкцій за порушення валютного законодавства: Указ Президента України від 27.06.1999 № 734/99; – Положення про валютний контроль (затверджене постановою Правління Національного банку України № 49 від 08.02.2000)</p>
<p>Підсудність</p>	<p>– адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача</p>

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<p>або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки;

	<ul style="list-style-type: none"> – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків; – підстави для застосування фінансових санкцій щодо платника податків; – рівень компетенції контролюючого органу (перевищення /не перевищення повноважень)
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – наказ Офісу великих платників податків ДФС; – лист щодо надання документів для перевірки; – акт перевірки; – копія повідомлення-рішення про застосування штрафу; – копія скарги позивача до ДФС; – копія рішення ДФС про відмову у задоволенні скарги; – копії первинних документів відповідача, які підтверджують задекларовані показники у податковій та фінансовій звітності за визначений період
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – за наслідком розгляду звернення суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності з документами, наданими за переліком, відповідач, як суб'єкт владних повноважень, наділений обмеженим колом дискреційних повноважень – здійснити реєстрацію, оформлення та видачу карток реєстрації-обліку зовнішньоекономічного контракту (договору) або відмовити у реєстрації зовнішньоекономічного контракту (договору) шляхом направлення заявнику вмотивованого листа. При цьому, підстави для відмови у здійсненні реєстрації, закріплені у п. 6 Порядку реєстрації зовнішньоекономічних контрактів (договорів) на здійснення експортних операцій з металобрухтом, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 № 155, мають вичерпний характер та розширювальному тлумаченню не підлягають (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/11142/14 від 31.07.2018</i>); – юридичні особи мають право відкривати як поточні рахунки в банках в національній валюті так і рахунки для здійснення зовнішньоекономічної діяльності та зарахування на них коштів в іноземній валюті. Датою зарахування валютної виручки вважається

	<p>зарахування її на відповідний валютний рахунок. Подальший рух коштів з валютного на поточний рахунок юридичної особи, у тому числі і з використанням розподільчого рахунку, свідчить про використання коштів вже на території України в перерахунку на національну валюту і не може вважатись первинним надходженням коштів внаслідок виконання зовнішньоекономічних контрактів. Відповідна правова позиція відповідає вимогам принципу пропорційності, оскільки фактично сторона зовнішньоекономічного контракту виконала свої зобов'язання перед контрагентом в момент формування відповідного платіжного доручення про переказ коштів. Подальше зарахування коштів на поточний рахунок суб'єкта господарювання через розподільчий рахунок банку є заходом, направленим на виконання банківських формальностей, пов'язаних з обов'язковим продажем валюти. Ці заходи застосовуються з метою забезпечення стабільності функціонування валютної системи держави та підтримки національної грошової одиниці. Разом з тим, відповідні процеси є поза межами впливу та відповідальності кожного із суб'єктів зовнішньоекономічного контракту, відтак, застосування пені саме за один день затримки подальшого надходження валюти на поточні рахунки Товариства з розподільчого рахунку, відкритого уповноваженим банком для цієї юридичної особи, є протиправним (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/24017/15 від 29.01.2019</i>)</p>
--	--

9.2. Справи у сфері грошового обігу

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 15.12.1995; – Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995; – Податковий кодекс України
<p>Підсудність</p>	<p>– адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, до-</p>

	<p>пущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків; – підстави для застосування фінансових санкцій щодо платника податків; – рівень компетенції контролюючого органу (перевищення /не перевищення повноважень)
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – наказ Офісу великих платників податків ДФС; – лист щодо надання документів для перевірки; – акт перевірки; – копія повідомлення-рішення про застосування штрафу; – копія податкової вимоги про сплату заборгованості; – копії первинних документів відповідача, які підтверджують задекларовані показники у податковій та фінансовій звітності за визначений період
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – оприбуткування готівки включає сукупність законодавчо встановлених дій, зокрема, для підприємств, які здійснюють готівкові розрахунки при продажу товарів (послуг) із застосуванням реєстратора розрахункових операцій – реєстрацію таких коштів через реєстратор розрахункових операцій та відображення цієї готівки у книзі обліку розрахункових операцій. А відтак, саме невиконання будь-якої з цих дій є порушенням порядку оприбуткування готівки, за яке передбачена відповідальність у вигляді штрафу в п'ятикратному розмірі неоприбуткованої суми (абзац третій ст. 1 Указу Президента України від 12.06.1995 № 436/95 «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки») (<i>постанова КАС ВС, справа № 819/982/13-а від 16.10.2018</i>); – у разі проведення готівкових розрахунків із застосуванням РРО або використанням РК оприбуткуванням

	<p>готівки є сукупність таких дій: фіксація повної суми фактичних надходжень готівки у фіскальних звітних чеках РРО (даних РК) та відображення на їх підставі готівки у КОРО. Невиконання будь-якої із цих дій є порушенням порядку оприбуткування готівки, за яке встановлена відповідальність (абзац третій ст. 1 Указу Президента України від 12.06.1995 № 436/95 «Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки») (<i>постанова КАС ВС, справа № 820/4908/16 від 31.10.2018</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – положення п. 5 ст. 17 Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» не передбачають застосування штрафних санкцій за кожний випадок нероздрукування суб'єктом господарювання, який здійснює розрахункові операції в готівковій та/або в безготівковій формі електронного документа, а встановлюють відповідальність за щоденне недрукування на реєстраторах розрахункових операцій електронного документа (<i>постанова КАС ВС, справа № 822/2450/16 від 04.12.2018</i>)
--	--

9.3. Спори у сфері бюджетної системи та бюджетного процесу / державного боргу

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – -Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 15.12.1995; – Податковий кодекс України; – Бюджетний кодекс України; – Положення про Державну казначейську службу України (затверджено постановою КМУ від 15.04.2015 № 215)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням</i>

8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації...

	<p>відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС України); – платник податків
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом;

	<ul style="list-style-type: none"> – розмір заборгованості платника податків; – підстави для застосування фінансових санкцій щодо платника податків; – рівень компетенції контролюючого органу (перевищення /не перевищення повноважень)
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копія довідки управління спеціального аудиту ДФС України; – копія податкової декларації з податку на додану вартість; – копія листа ДФС України; – копія листа Державної казначейської служби України; – копії первинних документів відповідача, які підтверджують задекларовані показники у податковій та фінансовій звітності за визначений період
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – закон передбачає два способи забезпечення погашення податкового боргу: шляхом стягнення коштів з рахунків платника податків та шляхом продажу майна, яке перебуває у податковій заставі. Кожен з цих способів застосовується податковим органом окремо та послідовно на підставі судового рішення. При цьому закон саме на податковий орган покладає певний обсяг повноважень та обов'язків по встановленню питань щодо можливості стягнення податкового боргу за рахунок коштів, які перебувають у власності платника податків (наявність банківських рахунків, достатність коштів на таких рахунках тощо), а також щодо опису майна в податкову заставу, за рахунок якого податковий борг може бути стягнений (<i>постанова КАС ВС, справа № 804/3436/16 від 16.04.2019</i>); – податковим законодавством встановлено особливий порядок погашення заборгованості платників податків (у тому числі комунальних підприємств) та визначено перелік заходів, які зобов'язаний здійснити контролюючий орган у відповідній послідовності для примусового стягнення податкового боргу, а саме: звернутись до суду з вимогою про стягнення коштів з рахунків у банку; отримати судовий дозвіл на пога-

	<p>шення усієї суми боргу за рахунок майна; провести торги з продажу майна, внесеного в податкову заставу. У разі якщо усі перелічені заходи не мали результатом погашення податкового боргу комунального підприємства, то контролюючий орган вчиняє дії, передбачені ст. 96 ПК України, для залучення коштів (майна) органу місцевого самоврядування чи органу виконавчої влади, до сфери управління якого належить такий платник податків, на погашення податкового боргу останнього (<i>постанова КАС ВС, справа № 816/2436/16 від 04.04.2019</i>)</p>
--	---

9.4. Спори у сфері державного регулювання ринків фінансових послуг / ринків банківських послуг / ринків страхових послуг / ринків інвестиційних послуг; спеціальних (вільних) економічних зон / операцій із цінними паперами

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23.09.1994; – Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999; – Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996; – Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001; – Про страхування: Закон України від 07.03.1996; – Податковий кодекс України; – Про невідкладні заходи щодо повернення на Україну валютних цінностей, які належать резиденту України та незаконно знаходяться за її межами: Указ Президента України від 18.06.1994 № 319/94; – Про систему валютного регулювання та валютного контролю: Декрет КМУ від 19.02.1993 № 15–93; – Порядок надіслання контролюючими органами податкових повідомлень – рішень платникам податків (-затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2015 № 1204)
---	---

Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</i> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача.</i>(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС);</i> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)</i>
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру, який подано: суб'єктом владних повноважень, юридичною особою – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру, який подано: суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою – 0,4 розміру</i>

	<p>прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)</p>
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (ДФС, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг); – платник податків
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статус платника податків; – законність та обґрунтованість перевірки; – факт порушення платником податків його обов'язків, визначених законом; – розмір заборгованості платника податків; – підстави для застосування фінансових санкцій щодо платника податків; – рівень компетенції контролюючого органу (перевищення /не перевищення повноважень)
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – акт перевірки; – копія податкового повідомлення-рішення; – копія податкової вимоги про сплату заборгованості; – копії заперечень та скарг позивача; – копії листів органу державної податкової служби; – копії первинних документів відповідача, які підтверджують задекларовані показники у податковій та фінансовій звітності за визначений період
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – підставою для поширення на особу гарантій, передбачених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» щодо відшкодування вкладу, є наявність у такої особи залишку коштів на банківському рахунку, що відкритий на її ім'я, тобто наявність вкладу та статусу вкладника в особи. Враховуючи те, що між позивачем, первісним вкладником і банком була укладена додаткова угода до договору банківського вкладу, та зважаючи на те, що така угода була укладена до запровадження у банку тимчасової адміністрації, Суд дійшов висновку про наявність правових підстав вважати, що позивач набув статусу вкладника і що на нього поширюються

	<p>гарантії, визначені Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб» (<i>постанова КАС ВС, справа № 810/851/17 від 03.09.2020</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – Нацкомісія є органом, що здійснює державне регулювання ринку цінних паперів, та органом, уповноваженим приймати рішення, спрямовані на захист інтересів держави та інвесторів, а також здійснювати контроль за діяльністю учасників фондового ринку та застосовувати до них санкції в разі виявлення в їх умисних діях ознак маніпулювання на фондовому ринку (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/16558/15 від 12.12.2019</i>); – не є маніпулюванням цінами на фондовому ринку дії, що мають на меті підтримання цін на емісійні цінні папери у зв'язку з їх публічним розміщенням або обігом, за умови, що такі дії вчиняються учасником біржових торгів на підставі відповідного договору з емітентом таких цінних паперів. При цьому, необхідною ознакою маніпулювання на ринку цінних паперів є вчинення дій, які призводять до встановлення інших цін, ніж ті, що існували б за відсутності таких операцій або заявок (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/43/16 від 15.08.2019</i>); – розвиток національного страхового ринку як складової частини фінансового ринку України сприяє створенню підґрунтя для стійкого економічного зростання в державі і забезпечує відшкодування збитків у разі стихійного лиха, аварій, катастроф та інших непередбачених подій, що має вплив на добробут населення, діяльність суб'єктів господарювання і держави. У зв'язку з цим надважливим є питання захисту прав споживачів фінансових послуг, зокрема, у сфері страхування. Саме на Нацкомфінпослуг покладаються повноваження щодо забезпечення дотримання суб'єктами страхового ринку вимог страхового законодавства шляхом, зокрема, надання ліцензій на здійснення страхової діяльності, здійснення перевірок страховиків та страхових посередників щодо дотримання ними ліцензійних умов, застосування заходів впливу до порушників страхового законодавства та своєчасного вжиття заходів, спрямованих на попередження погіршення фінансових показників діяльності страховиків (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/24284/15 від 15.04.2020</i>)
--	---

10. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації державної політики у сферах зайнятості населення, соціального захисту громадян та пенсійного забезпечення

10.1. Справи про страхові внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.11.1999; – Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010; – Про деякі питання обліку заборгованості страховальників зі сплати страхових коштів до Фонду соціального страхування України: постанова Правління Фонду соціального страхування України № 28 від 12.12.2018.
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС);

	<ul style="list-style-type: none"> – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (Фонду соціального страхування України); – юридичні особи; – фізичні особи – підприємці
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – особа зареєстрована як страхувальник та є платником страхових внесків до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності; – своєчасність / несвоєчасність нарахування та сплати соціального внеску; – факт існування / відсутності заборгованості за страхувальником; – розмір заборгованості по сплаті соціального внеску; – підстави для застосування санкцій щодо платника соціального внеску

<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – витяг з Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування; – витяг з Єдиного реєстру страхувальників Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності; – копія звіту (звіт ф.4-ФСС з ТВП); – звіт по заборгованості страхувальника зі сплати страхових коштів до Фонду соціального страхування України; – свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; – листування між сторонами спору
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – порушення встановлених Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 строків сплати єдиного внеску є підставою для застосування до платника штрафних санкцій та нарахування пені. Роботодавці зобов'язані сплачувати нарахований єдиний внесок у встановлений законодавством строк незалежно від виплати заробітної плати та інших виплат, на які нараховується єдиний внесок. При цьому, законодавство не ставить у залежність виконання обов'язку щодо своєчасної сплати нарахованого єдиного внеску від наявності певних умов та фінансового стану платника, зокрема, від виплати заробітної плати. Несвоєчасна виплата заробітної плати і несвоєчасне перерахування єдиного внеску є порушенням чинного законодавства, за яке передбачена відповідальність, можливість звільнення від якої не передбачена (<i>постанова КАС ВС, справа № 804/7236/14 від 14.02.2018</i>); – законодавством не передбачено правонаступництва Державними податковими інспекціями обов'язків управлінь Пенсійного фонду України щодо контролю за виконаннями рішень судів зі сплати єдиного соціального внеску. Органи Пенсійного фонду закінчують усі наявні на день набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи» від 04.07.2013 № 406-VII процедури, а саме: перевірки, узгодження їх результатів та ви-

	<p>мог про сплату боргу, оскарження рішень про застосування пені та фінансових санкцій, стягнення недоїмки, тощо. З огляду на вищевикладене, управління Пенсійного фонду України у Залізничному районі міста Львова, правонаступником якого є Залізничне об'єднане управління Пенсійного фонду України міста Львова не втратило статусу стягувача у виконавчому провадженні, оскільки у нього зберігаються повноваження із адміністрування єдиного внеску щодо завершення розпочатих процедур (<i>постанова КАС ВС, справа № 813/6045/13-а від 13.03.2018</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – перебування платника єдиного внеску, місцезнаходження якого зареєстроване на території населених пунктів, визначених переліком, де проводилася антитерористична операція, на обліку в органі доходів і зборів, яке розташоване за межами території проведення антитерористичної операції, виключає звільнення такого платника від відповідальності, штрафних та фінансових санкцій, передбачених Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI (далі – Закон № 2464-VI). Дочірні підприємства юридичної особи, структурні підрозділи юридичної особи, які є самостійними платниками єдиного внеску, підпадають під дію Закону № 2464-VI щодо звільнення від відповідальності, штрафних та фінансових санкцій за умови перебування саме їх на обліку в органах доходів і зборів, які розташовані на території населених пунктів, де проводилася антитерористична операція. Відповідальність, штрафні та фінансові санкції, передбачені абзацом третім п. 9–4 розділу VIII Закону № 2464-VI за невиконання обов'язків платника єдиного внеску в період з 14.04.2014 до закінчення антитерористичної операції, до платників єдиного внеску, які перебувають на обліку в органах доходів і зборів, розташованих на території населених пунктів, де проводиться антитерористична операція, не застосовуються виключно в цей період. Положення цієї норми не застосовуються до платників єдиного внеску за невиконання обов'язків, які виникли до 14.04.2014 та/або після закінчення антитерористичної операції (<i>постанова КАС ВС, справа № 812/292/18 від 30.03.2018</i>)
--	---

10.2. Справи щодо страхових виплат

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України 23.11.1999; – Про страхування: Закон України від 07.03.1996; – Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.08.2010; – Про деякі питання обліку заборгованості страховальників зі сплати страхових коштів до Фонду соціального страхування України: постанова Правління Фонду соціального страхування України від 12.12.2018№ 28; – Порядок формування та подання страховальниками звітності по коштах загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням (затверджено постановою правління Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від 18.01.2011 № 4, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 24.03.2011 за № 392/19130)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС);

	<ul style="list-style-type: none"> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (Фонду соціального страхування України); – юридичні особи; – фізичні особи – підприємці
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – особа зареєстрована як страхувальник та є платником страхових внесків до Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності; – своєчасність / несвоєчасність нарахування та сплати соціального внеску; – факт існування / відсутності заборгованості за страхувальником; – розмір заборгованості по сплаті; – підстави для застосування санкцій щодо платника соціального внеску
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – витяг з Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування;

	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного реєстру страхувальників Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності; – свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; – копія звіту (звіт ф.4-ФСС з ТВП); – листування між сторонами спору
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – метою встановлення розміру мінімального страхового внеску та обов'язку сплачувати його незалежно від наявності бази для нарахування є забезпечення у передбачених законодавством випадках мінімального рівня соціального захисту осіб шляхом отримання страхових виплат (послуг) за діючими видами загальнообов'язкового державного соціального страхування. На підставі наведеного можна зробити висновок, що, з урахуванням особливостей форми діяльності самозайнятих осіб, саме задля досягнення вищевказаної мети збору єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування законодавством встановлено обов'язок сплати особами мінімального страхового внеску незалежно від фактичного отримання доходу від їх діяльності (<i>постанова КАС ВС, справа № 1.380.2019.003164 від 18.03.2020</i>); – особа, яка провадить господарську діяльність, вважається самозайнятою особою і зобов'язана сплачувати єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування не нижче розміру мінімального страхового внеску незалежно від фактичного отримання доходу лише за умови, що така особа не є найманим працівником. В іншому випадку (якщо особа є найманим працівником), така особа є застрахованою і платником єдиного внеску за неї є її роботодавець, а мета збору єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування досягається за рахунок його сплати роботодавцем у розмірі не меншому за мінімальний (<i>постанова КАС ВС, справи № 160/3114/19 від 27.11.2019, № 480/4656/18 від 23.01.2020</i>)

10.3. Справи про страхові виплати загальнообов'язкового державного страхування на випадок безробіття

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України 23.11.1999; – Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000; – Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991; – Про деякі питання обліку заборгованості страховальників зі сплати страхових коштів до Фонду соціального страхування України: постанова Правління Фонду соціального страхування України від 12.12.2018 № 28; – Інструкція про порядок обчислення і сплати внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття та обліку їх надходження до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття (затверджено наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 18.12.2000 № 339); – Порядок надання допомоги по безробіттю, у тому числі одноразової її виплати для організації безробітним підприємницької діяльності (затверджено Наказом Міністерства соціальної політики України від 15.06.2015 № 613)
<p>Підсудність</p>	<p>– адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС);</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень; – суб'єкти страхування на випадок безробіття; – платники страхових внесків: (1) роботодавці; (2) застраховані особи; (3) фізичні особи – підприємці та інші особи (включаючи юридичних осіб), які використовують працю фізичних осіб за договорами цивільно-правового характеру; (4) особи, які забезпечують себе роботою самостійно (члени творчих спілок, творчі працівники, які не є членами творчих спілок); (5) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, які не використовують найману працю; (6) гро-

	<p>мадяни України, які працюють за межами України та не застраховані в системі соціального страхування на випадок безробіття країни, у якій вони перебувають, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України)</p>
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – особа має статус суб'єкт владних повноважень (суб'єкта страхування на випадок безробіття; платника страхових внесків); – факт страхового випадку; – строк страхового стажу; – обґрунтованість / необґрунтованість розміру страхових внесків; – підстави для підвищення / зменшення розміру допомоги по безробіттю; – наявність / відсутність підстав для виплати допомоги на поховання у разі смерті безробітного; – подання недостовірних відомостей про використання коштів Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття; – факт порушення інтересів позивача; – компетенція органу владних повноважень
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; – розрахунок розміру допомоги; – листування між сторонами спору; – копія паспорта та ідентифікаційного коду; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові положення суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – страхові внески є складовою умовою існування солідарної системи і підлягають обов'язковій сплаті, перерахунок пенсії провадиться з урахуванням часу, коли особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню, та за який підприємством, де працює людина, (страхувальником) сплачені щомісячні страхові внески в сумі не меншій, ніж мінімальний страховий внесок. Обов'язок по сплаті страхових внесків та відповідальність за несвоєчасну або не в повному обсязі сплату страхових внесків

	<p>законом покладено на страхувальника. Відповідальність за несплату страхових внесків несе підприємство-страхувальник, оскільки здійснює нарахування страхових внесків із заробітної плати застрахованої особи. Працівники не повинні відповідати за неналежне виконання підприємством-страхувальником свого обов'язку щодо належної сплати страхових внесків (<i>постанова КАС ВС, справа № 235/7373/16 від 31.10.2019</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – згідно з чинним законодавством, виплата допомоги по безробіттю особі припиняється, зокрема на період призначення останньої допомоги по вагітності та пологах, допомоги по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, після чого виплата допомоги по безробіттю повинна бути поновлена, за умови дотримання інших вимог закону, зокрема – реєстрації особи, в установленому порядку у державній службі зайнятості протягом одного місяця після такої перерви та в межах дворічного періоду, який починається з восьмого календарного дня після реєстрації безробітної особи та закінчується відповідного місяця та числа другого року (<i>постанова КАС ВС, справа № 1840/2828/18 від 07.04.2020</i>); – суд вважає за необхідне наголосити на необхідності розмежування понять страхового стажу на випадок безробіття, визначеного Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», який є періодом (строком), що враховується при призначенні допомоги по безробіттю, та стажу роботи за статтею 56 Закону України «Про пенсійне забезпечення», який є періодом (строком), що враховується при визначенні права особи на трудову пенсію. Такий стаж роботи не стосується страхового стажу на випадок безробіття та, відповідно, не враховується при визначенні розміру спірної допомоги (<i>постанова КАС ВС, справа № 817/48/18 від 03.08.2020</i>)
--	--

10.4. Справи про страхові виплати загальнообов'язкового державного пенсійного страхування

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003; – Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991; – Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992; – Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991; – Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України 23.11.1999; – Про затвердження Порядку проведення перерахунку пенсій, призначених відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»: постанова КМУ від 13.02.2008 № 45; – Про затвердження Порядку виплати грошового забезпечення військовослужбовцям Збройних Сил України та деяким іншим особам: наказ Міністра оборони України від 07.06.2018 № 260)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС);

	<ul style="list-style-type: none"> – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (Пенсійний фонд України); – фізична особа (застрахована особа, непрацездатні особи, пенсіонер); – страхувальник
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – особа має статус пенсіонера (непрацездатної особи); – вид державної пенсії; – період страхового стажу; – обґрунтованість / необґрунтованість виду пенсії та її розміру; – підстави для підвищення / зменшення розміру пенсії; – факт порушення інтересів пенсіонера; – компетенція органу владних повноважень

<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – пенсійне посвідчення; – копія довідки МСЕК; – копія заяви про перерахунок пенсії; – довідки про заробітну плату; – листування між сторонами спору; – копія паспорта та ідентифікаційного коду
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – грошова компенсація за невикористані дні відпустки є одноразовою виплатою, яка, хоча і включається до фонду заробітної плати (додаткового), проте є виплатою за невідпрацьований час, має іншу правову природу та відноситься до разових платежів; не пов'язана з виконанням позивачем своїх службових обов'язків і має компенсаційний характер, пов'язаний, як правило, із фактом звільнення працівника (<i>постанови КАС ВС, справа № 216/1666/17 від 26.06.2018 та справа № 720/770/17 від 31.08.2018</i>); – показник середньої заробітної плати при переведенні на інший вид пенсії має бути незмінним, тобто таким, яким він був на час призначення пенсії, передбаченої України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (<i>постанова КАС ВС, справа № 317/4306/16-а від 20.09.2018</i>); – отримувані застрахованою особою суми виплат, з яких були фактично нараховані та сплачені страхові внески або збір на обов'язкове державне пенсійне страхування, враховуються в заробіток (дохід) застрахованої особи для обчислення пенсії (<i>постанова КАС ВС, справа № 752/2289/17 від 30.10.2018</i>)

10.5. Справи про страхові виплати громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999; – Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28.02.1991; – Порядок обчислення пенсій особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (затверджено постановою КМУ від 23.11.2011 № 1210 «Про підвищення рівня соціального захисту громадян, які
---	---

	<p>постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – Порядок виплати одноразової компенсації за шкоду, заподіяну внаслідок Чорнобильської катастрофи, інших ядерних аварій, ядерних випробувань, військових навчань із застосуванням ядерної зброї, та щорічної допомоги на оздоровлення деяким категоріям громадян (затверджено постановою КМУ від 26.10.2016 № 760)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше

	<p>0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <p>– адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)</p>
Пільги щодо сплати судового збору	– Від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються: позивачі – громадяни, віднесені до 1 та 2 категорій постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи (п. 10 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	– суб'єкт владних повноважень; – фізична особа
Предмет доказування	– підстави для отримання / відмови для отримання статусу ліквідатора аварії на ЧАЕС; – вид державної пенсії; – обґрунтованість / необґрунтованість розміру пенсії; – підстави для підвищення / зменшення розміру пенсії; – факт порушення інтересів позивача; – компетенція органу владних повноважень
Приблизний перелік необхідних доказів	– посвідчення особи, яка постраждала внаслідок Чорнобильської катастрофи (категорія); – пенсійне посвідчення; – копія довідки МСЕК; – копія заяви про перерахунок пенсії; – листування між сторонами спору; – копія паспорта та ідентифікаційного коду; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Правові позиції суду	– особи, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, мають спеціальний статус та особливі умови соціального захисту; за Конституцією України посилений соціальний захист вказа-

	<p>них категорій осіб вимагає від держави виконання обов'язку визначати такий обсяг їх соціального забезпечення, який гарантуватиме їм гідні умови життя, а також повне відшкодування заподіяної шкоди (<i>рішення КСУ від 25.04.2019 № 1-р(II)/2019</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – не можуть розглядатися судами заяви про встановлення фактів належності до осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, до ветеранів чи інвалідів війни, проходження військової служби, перебування на фронті, у партизанських загонах, одержання поранень і контузій при виконанні обов'язків військової служби, про встановлення причин і ступеня втрати працездатності, групи інвалідності та часу її настання, про закінчення учбового закладу і одержання відповідної освіти, одержання урядових нагород. Відмова відповідного органу в установленні такого факту може бути оскаржена заінтересованою особою до суду в порядку, передбаченому законом (<i>постанова ВП ВС, справа № 161/853/19 від 08.11.2019</i>); – якщо особа має одночасно право на різні види пенсії (за віком, по інвалідності, у зв'язку з втратою годувальника) за її вибором призначається один із цих видів пенсії (<i>постанова КАС ВС, справа № 274/1466/17 від 11.04.2018</i>); – визначення поняття пенсії впливає, що ці виплати здійснюються на постійній основі, один раз на місяць протягом невизначеного періоду часу. Цей вид виплат не є строковим в зв'язку з чим, визначається лише дата, з якої особа має право на отримання пенсії (чи її перерахунок). Кінцевий термін, або строк, на який призначається пенсія не може встановлюватись, оскільки це суперечить самому визначенню та суті пенсії. Отже, пенсія, підвищення, доплата до неї призначаються і виплачуються у розмірах, встановлених чинним законодавством України до моменту внесення до нього відповідних змін, наслідком яких є їх перерахунок (<i>постанова КАС ВС, справа № 565/798/17 від 03.07.2018</i>)
--	--

10.6. Справи про страхові виплати сім'ям із дітьми

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999; – Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 21.11.1992; – Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та особам з інвалідністю: Закон України від 18.05.2004; – Про прожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999; – Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001; – Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014; – Порядок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми (затверджено постановою КМУ від 27.12.2001 № 1751)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб –

	підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	– фізична особа (один з батьків, опікун)
Відповідач	– орган владних повноважень, на якого чинним законодавством України покладений обов'язок призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – наявність /відсутність підстав для призначення і виплати державної допомоги; – вид державної допомоги сім'ям з дітьми; – розмір державної допомоги; – компетенція органу владних повноважень, щодо призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми; – факт реєстрації особи як внутрішньо переміщеної особи
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія свідоцтва про народження дитини; – копія паспорта та ідентифікаційного коду позивача; – копія заяви позивача щодо призначення державної допомоги; – копія рішення органу, що призначає і здійснює виплату державної допомоги;

	<ul style="list-style-type: none"> – листування між сторонами спору; – копія довідки, що позивачка поставлена облік як внутрішньо переміщена особа
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – за загальним правилом, допомога при народженні дитини є одноразовою допомогою та скористатись правом на її отримання можна один раз на кожну дитину, одним з батьків (<i>постанова КАС ВС, справа № 226/2041/16-а від 25.09.2018</i>); – допомога при народженні дитини за своєю природою є допомогою самій дитині, а не її батькам. Неможливість своєчасного звернення одним з батьків до органу, який здійснює призначення допомоги при народженні дитини, призводить до порушення інтересів дитини (<i>постанови КАС ВС, справа № 591/610/16-а від 14.02.2018 та справа № 495/3711/17 від 02.10.2018</i>); – допустимими доказами, в межах розгляду справи, є документи, які були додані позивачем до заяви про призначення допомоги, а не до позовної заяви, оскільки оцінка правомірності дій відповідача може бути надана лише на підставі тих документів, які подавалися позивачем до відповідача, а не до суду (<i>постанова КАС ВС, справа № 277/796/16-а від 07.06.2018</i>); – -спір щодо оскарження дій та рішень суб'єкта владних повноважень з приводу непризначення тимчасової державної допомоги дітям, батьки яких ухиляються від сплати аліментів, державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства (<i>постанова ВП ВС, справа № 521/12963/18 від 05.06.2019</i>)

10.7. Справи про страхові виплати (пенсії) інвалідам / зайнятість інвалідів

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003; – Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991; – Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 21.03.1991; – Про реалізацію статей 19 і 20 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»: постанова КМУ від 31.01.2007 № 70
---	---

<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за <i>зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за <i>їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i>-0,4 розміру прожиткового

	мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень; – фізична особа (інвалід; один з членів подружжя, який здійснював виховання дитини-інваліда)
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт інвалідності; – особа, яка претендує на призначення пенсії, є одним з членів подружжя, який здійснював виховання дитини-інваліда; – факт виховання особою дитини-інваліда до відповідного віку з дитинства; – факт відмови одного з подружжя від дострокової пенсії по догляду за дитиною-інвалідом до шестирічного віку в користь іншого члена подружжя; – законність/незаконність рішення Пенсійного фонду України щодо призначення дострокової пенсії; – факти, що підприємство не створило робочі місця для інвалідів, несвоєчасно надавало державній службі зайнятості інформацію щодо наявності вакансій, необхідну для організації працевлаштування інвалідів, або несвоєчасно звітувало Фонду соціального захисту інвалідів про зайнятість та працевлаштування інвалідів у порядку, встановленому КМУ
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія довідки про заробітну плату для обчислення пенсії за визначений період; – копія довідки виконкому сільської (міської) ради про те, що позивач проживає без реєстрації в населеному пункті (селище, місто) і виховав до шестирічного віку дитину-інваліда з дитинства; – копія свідоцтва про народження дитини – інваліда; – копія медичного висновку про дитину-інваліда віком до 18 (16) років виданий відповідною лікарнею; – копія заяви дружини позивача про відмову від дострокової пенсії по догляду за дитиною-інвалідом до шестирічного віку в користь чоловіка-позивача; – копія листа про відмову призначення пенсії; – копія паспорта позивача, ідентифікаційного коду та трудової книжки; – копія військового квитка

<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – обов'язок підприємства зі створення робочих місць для інвалідів не супроводжується його обов'язком займатися пошуком інвалідів для працевлаштування за умови, що підприємство вжило усіх залежних від нього заходів щодо створення робочих місць для працевлаштування інвалідів. При цьому такими заходами є подання підприємством до центру зайнятості звітів форми 3-ПН про наявність вакансій для працевлаштування інвалідів, тобто факт повідомлення компетентного державного органу про виділення робочих місць для працевлаштування інвалідів. За умови, що відповідний орган Фонду соціального захисту інвалідів не направляв інвалідів на підприємство для працевлаштування, підприємство не відмовляло у працевлаштуванні інвалідам за направленням центру зайнятості, відсутній факт вчинення правопорушення, за яке передбачено стягнення господарських санкцій (<i>постанови ВСУ, справа № 21–60а11 від 20.06.2011; справа № 21–105а12 від 26.06.2012; справа № 21–95а13 від 02.04.2013</i>); – доказом, який свідчить про створення робочих місць для працевлаштування інвалідів, у тому числі спеціальних робочих місць та інформування органів зайнятості про наявність вільних робочих місць для інвалідів, є звіт форми № 3-ПН (<i>постанова КАС ВС, справа № 804/8007/16 від 02.05.2018</i>); – для призначення пенсії на підставі Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» має значення не факт установлення інвалідності, а термін (момент) настання інвалідності у дитини, що повинен мати місце протягом періоду життя дитини з моменту народження і до інвалідності у дитини до досягнення шестирічного віку, оскільки виховання дитини-інваліда у віці до 6 років створює для жінки більше перешкод для участі у суспільно-корисній діяльності, наслідком якої є отримання заробітної плати і страхового стажу, що зумовлюється сплатою страховальником єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (<i>постанова КАС ВС, справа № 336/1017/17 від 24.10.2019</i>); – тлумачення поняття «інвалід з дитинства» як статус дитини-інваліда, який ця дитина набуває по досягненню нею 18 років є недоцільним, оскільки ви-
------------------------------------	--

	<p>значальною умовою для призначення дострокової пенсії за віком як матері інваліда з дитинства є виховання до шестирічного віку саме дитини – інваліда з дитинства, а не дитини без такого роду медичних показань. Тобто при вирішенні питання про наявність права на призначення такого виду пенсії враховується не тлумачення поняття «інваліда з дитинства», а момент настання медичних показань для встановлення інвалідності (<i>постанова КАС ВС, справа № 336/1017/17 від 24.10.2019</i>)</p>
--	---

10.8. Справи про страхові виплати (пенсії) іншим категоріям громадян

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999; – Про пенсійне забезпечення: Закон України від 05.11.1991; – Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003; – Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28.02.1991; – Про підвищення престижності шахтарської праці: Закон України від 02.09.2008; – Порядку обчислення пенсій особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи (затверджено постановою КМУ від 23.11.2011 № 1210); – Про підвищення рівня соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: постанова КМУ від 23.11.2011 № 1210); – Деякі питання підвищення пенсійних виплат для окремих категорій осіб у 2021 році та в подальшому: постанова Кабінету Міністрів України від 16.09.2020 № 849
<p>Підсудність</p>	<p>– адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об’єднань), <i>вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача</i></p>

	<p>або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (Фонд соціального страхування України); – фізична особа
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – факт смерті члена подружжя;

	<ul style="list-style-type: none"> – факт шлюбу на момент смерті члена подружжя; – наявність/відсутність підстав для отримання страхових виплат; – розмір страхових виплат; – законність/незаконність рішення Фонду соціального страхування України щодо отримання страхових виплат
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія паспорта позивача, ідентифікаційного коду; копія свідоцтва про шлюб; – копія свідоцтва про смерть; – копія пенсійного посвідчення позивача; – копія заяви позивача до Фонду соціального страхування України; – копія постанови Фонду соціального страхування України щодо відмови у задоволенні заяви позивача; – довідку про розмір заробітної плати; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – передбачені законами соціально-економічні права не є абсолютними. Механізм реалізації цих прав може бути змінений державою, зокрема, через неможливість їх фінансового забезпечення шляхом пропорційного перерозподілу коштів з метою збереження балансу інтересів усього суспільства. Крім того, такі заходи можуть бути обумовлені необхідністю запобігання чи усунення реальних загроз економічній безпеці України, що згідно з частиною першою ст. 17 Конституції України є найважливішою функцією держави. Зміна механізму нарахування соціальних виплат та допомоги повинна відбуватися відповідно до критеріїв пропорційності та справедливості і є конституційно допустимою до тих меж, за якими ставиться під сумнів власне сутність змісту права на соціальний захист (<i>рішення КСУ, справа № 20-рп/2011 від 26.12.2011</i>); – суди під час вирішення справ про соціальний захист громадян керуються, зокрема, принципом законності. Цей принцип передбачає застосування судами законів України, а також нормативно-правових актів відповідних органів державної влади, виданих на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що пе-

	<p>редбачені Конституцією та законами України, в тому числі нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, виданих у межах його компетенції на основі і на виконання Бюджетного кодексу України, закону про Державний бюджет України на відповідний рік та інших законів України (<i>рішення КСУ, справа № 1–11/2012 від 25.01.2012</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – для призначення пенсії на підставі Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» має значення не факт установлення інвалідності, а термін (момент) настання інвалідності у дитини, що повинен мати місце протягом періоду життя дитини з моменту народження і до інвалідності у дитини до досягнення шестирічного віку, оскільки виховання дитини-інваліда у віці до 6 років створює для жінки більше перешкод для участі у суспільно-корисній діяльності, наслідком якої є отримання заробітної плати і страхового стажу, що зумовлюється сплатою страхувальником єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування (<i>постанова КАС ВС, справа № 680/852/17 від 31.10.2019</i>);
--	--

10.9. Справи щодо зайнятості населення

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012; – Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007; – Положення про Державну службу України з питань праці (затверджено постановою КМУ від 11.02.2015 № 96); – Про затвердження форми звітності № 1-ПА «Інформація про кількість працевлаштованих громадян суб’єктами господарювання, які надають послуги з посередництва у працевлаштуванні та здійснюють наймання працівників для подальшого виконання ними роботи в Україні в інших роботодавців» та Порядку її подання (затверджено наказом Міністерства соціальної політики України від 07.08.2015 № 815); – Порядок накладення штрафів за порушення законодавства про працю та зайнятість населення (затверджено постановою КМУ від 17.07.2013 № 509)
---	--

<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</i> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача.</i>(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС);</i> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)</i>
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру, який подано: суб'єктом владних повноважень, юридичною особою – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру, який подано: суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою – 0,4 розміру про-</i>

	житкового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (Державна служба України з питань праці); – фізична особа; – фізична особа-підприємець; – юридична особа
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – законність та обґрунтованість підстав проведення позапланових заходів зі здійснення державного нагляду (контролю), в тому числі щодо додержання законодавства про зайнятість населення, зайнятість та працевлаштування осіб з інвалідністю; – факт неподання відповідачем обов'язкової звітності (форма 1-ПА); – законність/незаконність рішення Державної служби України з питань праці щодо застосування штрафних санкцій до відповідача; – розмір штрафу та його обґрунтованість
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копія Акту щодо додержання суб'єктом господарювання вимог законодавства про зайнятість населення, зайнятість та працевлаштування осіб з інвалідністю; – копія Припису про усунення порушень законодавства про зайнятість населення, зайнятість та працевлаштування осіб з інвалідністю; – копія Постанови про накладення штрафу уповноваженими особами; – копія звітності від позивача (форма 1-ПА); – копія паспорта та ідентифікаційного коду (для фізичної особи)
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – адвокат з діючим свідоцтвом безробітним не вважається (<i>постанова КАС ВС, справа № 287/21/15-а від 07.04.2020</i>); – функції центрів зайнятості полягають у сприянні безробітним в пошуку роботи, а не в перебиранні обов'язків із професійного самовизначення, професійної орієнтації з безробітного на державний орган.

	<p>Обов'язку центру зайнятості в сприянні особі в пошуку підходящої особи кореспондує обов'язок безробітного самостійно здійснювати пошук підходящої для себе роботи, а також бути готовим приступити до роботи за професією або підходящої роботи (<i>постанова КАС ВС, справа № 820/1565/17 від 16.07.2020</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – законом не передбачено обов'язку центру зайнятості направляти безробітного перед працевлаштуванням на обов'язковий попередній медичний огляд. Це зумовлено тим, що законодавством передбачено обов'язок виключно роботодавця організувати попередній медичний огляд для працівників. Відповідач (міський центр зайнятості) не є роботодавцем Позивача. Крім того, метою медичного огляду працівника є визначення стану здоров'я, зокрема, можливості виконання ним певних трудових обов'язків. Тобто медичний огляд проводиться для встановлення відповідності працівника певній роботі (посаді), а не навпаки. Попередній медичний огляд працівника не міняє його стану здоров'я з огляду на характер майбутньої роботи. Для того, щоб визначити, чи відповідає робоче місце індивідуальним потребам працівника з урахуванням стану його здоров'я та медичних показань, потрібно обстежувати (атестувати) робоче місце, а не працівника (<i>постанова КАС ВС, справа № 820/6627/16 від 16.05.2018</i>)
--	--

10.10. Справи про забезпечення житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов чи мають право на отримання соціального житла

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014; – Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997; – Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні: Закон України від 16.12.1993; – Про житловий фонд соціального призначення: Закон України від 12.01.2006; – Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей: Закон України від 20.12.1991;
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> – Житловий кодекс Української РСР; – Правила обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов і надання їм жилих приміщень (затверджено постановою Ради Міністрів Української РСР і Укрпрофради від 11.12.1984 № 470); – Порядок забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей житловими приміщеннями (затверджено постановою КМУ від 03.08.2006 № 1081); – Про розмір і порядок виплати грошової компенсації військовослужбовцям Збройних Сил, Національної гвардії, Служби безпеки, Служби зовнішньої розвідки, Державної прикордонної служби, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації та Державної спеціальної служби транспорту за піднайом (найом) ними жилих приміщень (затверджено постановою КМУ від 26.06.2013 № 450); – Питання забезпечення житлом деяких категорій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, а також членів їх сімей: постанова КМУ від 19.10.2016 № 719
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним дер-</i>

	<i>жавним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	За подання до адміністративного суду: <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (виконавчий комітет міської ради, департамент житлово-комунального комплексу); – фізична особа
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт взяття на облік внутрішньо переміщених осіб; – підстави для постановки на облік потребуючих поліпшення житлових умов; – факт штучного погіршення житлових умов позивачем; – законність/незаконність рішення виконавчого комітету міської ради щодо постановки на облік потребуючих поліпшення житлових умов
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія паспорта позивача, та ідентифікаційного коду; – копії свідоцтв про народження дітей; – копії довідок про взяття на облік внутрішньо переміщених осіб; – копія заяви щодо постановки на облік потребуючих поліпшення житлових умов; – копії скарг на дії посадових осіб міської ради;

	<ul style="list-style-type: none"> – копія рішення про відмову у взятті на квартирний облік; – листування між сторонами спору
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – чинним законодавством України не передбачено критеріїв для визначення порядку черговості забезпечення житлом, крім дати отримання відповідної пільги та постановки на чергу (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/22399/15 від 11.04.2018</i>); – всі громадяни, які перебувають в одному списку на отримання житла (у даному випадку – першочергово), мають рівні права. Наявність у них більшої кількості пільг, стан здоров'я, відсутність житла для постійного проживання тощо не дає переваги таким громадянам перед тими, що перебувають у даному списку попереду них (<i>постанова КАС ВС, справа № 817/1641/17 від 14.04.2020</i>); – військовослужбовці, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України та стали інвалідами, зокрема II-ї групи внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення мають право на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення у прийнятих в експлуатацію житлових будинках на первинному та вторинному ринку або на інвестування в об'єкти житлового будівництва відповідно до Закону України «Про інвестиційну діяльність» шляхом призначення і виплати грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення (<i>постанова КАС ВС, справа № 135/617/17 від 10.06.2019</i>)

10.11. Справи про оскарження рішень, дій, бездіяльності органів Пенсійного фонду України

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003; – Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992; – Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 28.02.1991; – Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції: постанова КМУ від 11.11.2015 № 988
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб’єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об’єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>. (ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред’являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред’являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб’єктом владних повноважень, юри-</i>

	<p><i>дичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i>-0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Пільги щодо сплати судового збору</p>	<p>Від сплати судового збору під час розгляду справи в усіх судових інстанціях звільняються:</p> <ul style="list-style-type: none"> – особи з інвалідністю I та II груп, законні представники дітей з інвалідністю і неієздатних осіб з інвалідністю (п. 9 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір»); – позивачі – громадяни, віднесені до 1 та 2 категорій постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи (п. 10 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень (Пенсійний фонд України); – фізична особа
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – наявність/відсутність у особи статусу учасника ліквідації аварії на ЧАЕС; – наявність/відсутність підстав для призначення особи пенсії із зменшенням пенсійного віку, як учаснику ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС; – законність/незаконність рішення управління пенсійного фонду України щодо призначення пенсії
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія рішення управління пенсійного фонду України; – копія посвідчення учасника ліквідації аварії на ЧАЕС; – копія військового квитка позивача; – копія довідки Департаменту соціального захисту; – копія довідки військової частини; – копії архівних довідок;

	<ul style="list-style-type: none"> – копія довідки про присвоєння ідентифікаційного номеру позивачу; – копія паспорта позивача
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – стягнення надміру виплаченої пенсії можливо лише у разі доведення недобросовісної поведінки особи, яка такий надмір отримувала (<i>постанова КАС ВС, справа № 756/6984/16-а від 16.06.2020</i>); – необхідними умовами для виникнення у особи права на пенсійне забезпечення на пільгових умовах є, зокрема, документальне підтвердження результатів атестації відповідного робочого місця за умовами праці (<i>постанова ВССУ, справа № К/800/6787/13 від 07.09.16</i>); – норми законодавства щодо обмеження максимального розміру пенсії неконституційними не визнані, а тому підлягають до застосування всіма юридичними та фізичними особами (<i>постанова КАС, справа № 361/4922/17 від 03.04.18</i>); – за загальним правилом, якщо внаслідок перерахунку пенсії її розмір зменшується, пенсія виплачується в раніше встановленому розмірі (<i>постанова КАС ВС, справа № 160/3586/19 від 06.08.2019</i>); – пенсії колишнім прокурорам не перерахують, а довідки про заробітну плату не видають законно (<i>постанова ВП ВС, справа № 825/506/18 від 23.10.2019</i>); – формальні неточності у документах не можуть бути підставою для обмеження особи у реалізації конституційного права на соціальний захист (<i>постанова КАС ВС, справа № 638/18467/15-а від 30.09.2019</i>); – збільшення грошового забезпечення поліцейських, яке за своїми складовими є ідентичним складовим колишніх працівників міліції, але за розміром більшим, є безумовною підставою для перерахунку пенсії позивача, як колишнього працівника міліції на підставі постанови КМУ від 11.11.2015 № 988 (<i>постанова ККАС ВС, справа № П/811/1662/16 від 05.02.2019</i>); – строкового обмеження стосовно виплати пенсії у визначеному законодавством розмірі за минулий час, яку особа не отримувала у зв'язку з непроведенням перерахунку пенсії з вини відповідного суб'єкта владних повноважень, немає (<i>постанова КАС ВС, справа № 635/7878/16-а від 15.09.2020</i>)

11. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу функціонування органів прокуратури, адвокатури, нотаріату та юстиції

11.1. Справи щодо адвокатури

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012; – Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядку складення кваліфікаційного іспиту та методичку оцінювання результатів складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні (затверджено рішенням Рада адвокатів України від 17.12.2013 № 270)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i> (ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)

Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – фізична особа, яка претендує на набуття права на зайняття адвокатською діяльністю; – особа, яка має право на зайняття адвокатською діяльністю (адвокат); – суб'єкт владних повноважень; – Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія адвокатури (КДКА); – фізичні та юридичні особи (наприклад, які ігнорують запит адвоката)
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – існують/відсутні підстави для допущення особи до кваліфікаційного оцінювання; – факт допущення особи до кваліфікаційного іспиту; – результатами складення кваліфікаційного іспиту; – рівень компетентності суб'єкта владних повноважень; – порушення/дотримання законності з боку учасника спору; – факт надіслання адвокатського запиту; – факт ігнорування адвокатського запиту
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія паспорта та ідентифікаційного коду позивача; – копія відомості (від) з оцінювання результатів складання позивачем кваліфікаційного іспиту; – копія протоколу засідання кваліфікаційної палати Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури області;

	<ul style="list-style-type: none"> – копія рішення КДКА; – копія заяви про відвід члену КДКА; – копія адвокатського запиту; – копія посвідчення адвоката; – листування між сторонами спору; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – відносини, що виникли між адвокатом та Кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури з приводу застосування до нього дисциплінарного стягнення у виді зупинення права на зайняття адвокатської діяльністю, є публічно-правовими, а спір – адміністративно-правовим, який відповідно до КАС є предметом розгляд адміністративних судів у порядку адміністративного судочинства (<i>постанова ВСУ, справа № 21–2032а15 від 02.02.2016</i>); – суд не має права зобов'язувати «притягнути адвоката до дисциплінарної відповідальності» чи у відношенні нього «відкрити дисциплінарне провадження» (<i>постанова КАС ВС, справа № 641/463/16-а від 20.06.2019р.</i>); – адвокат навіть не виконуючи свої професійні обов'язки повинен дотримуватись Правил адвокатської етики, зокрема, щодо спілкування в Інтернеті (<i>постанова КАС ВС, справа № 815/1830/18 від 24.06.2020</i>); – повноваження адвоката як представника сторони можуть бути підтвержені копіями ордеру або довіреності, засвідченої у тому числі і ним самим (<i>постанова КАС ВС, справа № 308/8995/17 від 17.12.2018</i>); – несплата щорічних внесків на реалізацію діяльності органів адвокатського самоврядування є підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності (<i>постанова КАС ВС, справа № 1540/4358/18 від 09.08.2019</i>); – жоден інший суб'єкт чи орган, в тому числі і суд, не може здійснювати втручання у здійснення суб'єктом владних повноважень своєї компетенції, зокрема компетенції Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури щодо оцінювання рівня знань особи (<i>постанова КАС ВС, справа № 822/33/18 від 13.08.2020</i>)

11.2. Справи щодо виконавчої служби та виконавчого провадження

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ Судова практика</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016; – Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016; – Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016; – Інструкцію з організації примусового виконання рішень: наказ Міністерства юстиції України від 02.04.2012 № 512/5 – Про практику застосування адміністративними судами законодавства у справах із приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності державної виконавчої служби: постанова пленуму ВАСУ № 3 від 13.12.2010
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань</i>, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)

<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – стягувач, боржник; – фізична особа; – особи, які залучаються до проведення виконавчих дій, котрі вважають, що рішеннями, діями або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби порушено їхні права, свободи чи інтереси; – органи та особи, які здійснюють примусове виконання судових рішень; – суб'єкт владних повноважень; – Кваліфікаційна комісія приватних виконавців; – Дисциплінарна комісія приватних виконавців
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – існують/відсутні підстави для допущення особи до кваліфікаційного оцінювання; – факт допущення особи до кваліфікаційного іспиту; – результатами складення кваліфікаційного іспиту; – факт притягнення приватного виконавця до дисциплінарної відповідальності; – рівень компетентності суб'єкта владних повноважень; – порушення/дотримання законності виконавчих процедур; – факт порушення строків здійснення виконавчих дій; – факти бездіяльності виконавчих органів

<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія паспорта та ідентифікаційного коду позивача; – копії виконавчих документів; – копії заяв (клопотань) до державного (приватного) виконавця; – копії постанов державного виконавця; – листування між сторонами спору; – витяг з Єдиного реєстру приватних виконавців України; – копія рішення Дисциплінарної комісії приватних виконавців
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – жодним нормативно-правовим актом України, який регулює питання, пов'язані з виконавчим провадженням, не передбачено можливості здійснення повороту виконання виконавчого документу (<i>постанова КАС ВС, справа № 211/6681/15-а від 11.04.2018</i>); – процесуальне законодавство не передбачає «роз'яснення порядку виконання судового рішення», це питання не входить до «роз'яснення змісту судового рішення», передбаченого ст. 254 КАС України (<i>постанова КАС ВС, справа № 806/984/18 від 01.09.2020 р.</i>); – оскільки державному виконавцю не було надано дозволу на проведення опису та арешту майна боржника, правомірним є його звернення до суду з поданням про надання дозволу на примусове проникнення до квартири (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/10431/17 від 01.11.2019</i>); – оскільки скаржник не є стороною виконавчого провадження і не наділений правом оскарження вимоги приватного виконавця в порядку господарського судочинства, спір підлягає розгляду в адміністративному суді (<i>постанова ВП ВС, справа № 823/359/18 від 27.03.2019</i>)

11.3. Справи щодо нотаріальної діяльності

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про нотаріат: Закон України – Порядок допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату (затверджено наказом Міністерства юстиції України від 28.07.2011 № 1905/5);
---	---

	<ul style="list-style-type: none"> – Порядок проведення перевірки організації роботи державних нотаріальних контор, державних нотаріальних архівів, організації нотаріальної діяльності приватних нотаріусів, дотримання державними і приватними нотаріусами порядку вчинення нотаріальних дій та виконання правил нотаріального діловодства (затверджено наказом Міністерства юстиції України від 17.02.2014 № 298/25075)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</i> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача.</i>(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС);</i> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)</i>
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру, який подано: суб'єктом владних повноважень, юридичною особою – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше

	<p>0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»);</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – фізична особа; – юридична особа; – нотаріус; – Вища кваліфікаційна комісія нотаріату (ВККН)
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – існують/відсутні підстави для допущення особи до кваліфікаційного оцінювання; – факт допущення особи до кваліфікаційного іспиту; – результатами складення кваліфікаційного іспиту; – рівень компетентності суб'єкта владних повноважень (КДКА); – порушення/дотримання законності нотаріальних дій
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія паспорта та ідентифікаційного коду позивача; – копія відомості (від) з оцінювання результатів складання позивачем кваліфікаційного іспиту; – копія протоколу засідання ВККН; – копія рішення ВККН; – копія заяви про відвід члену ВККН; – копія графіку проведення планових комплексних перевірок; – довідка за результатами перевірки державної нотаріальної контори, державного нотаріального архіву, приватного нотаріуса; – копії наказів територіального органу Міністерства юстиції
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – загальний строк для звернення до нотаріуса із заявою про вчинення виконавчого напису становить три роки незалежно від суб'єктного складу сторін правовідносин, а якщо для вимоги, за якою видається виконавчий напис, законом встановлено іншу

	<p>позовну давність, виконавчий напис видається в межах цього строку. При цьому ВП ВС Суду виходила з того, що строк для звернення до нотаріуса із заявою про вчинення виконавчого напису в контексті застосування положень ст. 88 Закону України «Про нотаріат» безпосередньо пов'язаний з позовною давністю, встановленою Цивільним кодексом України (далі – ЦК України); фактично законом визначено, що строк для звернення до нотаріуса із заявою про вчинення виконавчого напису є таким самим, що й позовна давність для звернення до суду, а відтак різниця у правовій природі цих строків не має значення в цьому контексті (<i>постанова ВП ВС, справа № 916/3006/17 від 02.07.2019</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі застосування тимчасового блокування доступу до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно приватний нотаріус не позбавлений права на працю та має право здійснювати діяльність, яка не стосується дій щодо вчинення державної реєстрації прав на нерухоме майно та державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців, що спростовує доводи стосовно фактичного позбавлення приватного нотаріуса можливості отримання доходу від своєї професійної діяльності (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/16912/16 від 23.07.2020</i>); – нотаріальна дія з видачі свідоцтва про придбання майна з прилюдних торгів є одномоментною та не має самостійного значення, оскільки завершується виданням свідоцтва, тому оскарження нотаріальної дії з його видачі не дозволить ефективно захистити та відновити права позивача, таку позовну вимогу не можна розглядати за правилами будь-якого судочинства (<i>постанова ВП ВС, справа № 438/610/14-ц від 07.07.2020</i>)
--	---

11.4. Справи щодо прокуратури

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014; – Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України: постанова Верховної Ради від 06.11.1991 № 1796-XII; – Порядок проведення добору на зайняття вакантної посади прокурора: наказ Генерального прокурора від 10.01.2020 № 11;
---	--

	<ul style="list-style-type: none"> – Положення про порядок роботи Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів, прийнятого Всеукраїнською конференцією прокурорів 27.04. 2017
Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою</i> – підпри-

11. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу функціонування...

	<p><i>емцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)</p>
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – фізична особа; – прокурор (екс-прокурор); – Генеральний прокурор; – Ради прокурорів України; – Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факти порушення порядку проведення добору на зайняття вакантної посади прокурора; – факт проходження атестації; – факт стажування кандидата на посаду прокурора Офісу Генерального прокурора; – систематичні факти порушення виконавчої дисципліни; – факт притягнення до дисциплінарної відповідальності; – рівень компетентності суб'єкта владних повноважень
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія паспорта та ідентифікаційного коду позивача; – копії матеріалів кадрової комісії з добору на вакантні посади прокурорів в Офісі Генерального прокурора; – документ, що підтверджує проходження атестації та її результат; – документ, що підтверджує стажування кандидата на посаду прокурора; – копія наказів Генерального прокурора; – висновок службового розслідування; – доповідна записка про результати перевірки; – листування між сторонами спору
Правові позиції суду	<p>– звільнення прокурора з адміністративної посади відбувається шляхом прийняття рішення Генеральним прокурором, саме до повноважень якого і належить вирішення цього питання. Рада ж прокурорів України приймає рішення щодо надання відповідної рекомендації на таке звільнення, яка містить висновок про наявність підстав для звільнення. При цьому правові наслідки для позивача створює саме рішення про його звільнення, прийняте Генеральним прокурором, а не рекомендація, про яку йде мова вище. Тому зазначена рекомендація на звільнення, хоча і є обов'язковим проміжним процедурним актом, але сама по собі</p>

	<p>не тягне неминуче звільнення позивача. З урахуванням викладеного колегія суддів погоджується з висновком судів попередніх інстанцій про те, що оскаржуване рішення не є обов'язковим для Генерального прокурора та не створює для позивача негативних наслідків, а тому не порушує його права та інтереси (<i>постанова КАС ВС, справа № 808/3180/17 від 20.02.2020</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – наявність значної кількості скарг слідчого на дії прокурора і постанов прокурора вищого рівня, якими ці скарги по суті визнано обґрунтованими, у контексті обставин цієї справи не може вважатися достатнім доказом неналежності виконання особою службових обов'язків в силу того, що скаргу до КДКП на прокурора подала керівник місцевої прокуратури, у якій працює позивач, що може викликати сумнів у неупередженості керівництва прокуратури до особи та/чи надуманості їх звинувачень. Тому, для уникнення таких сумнівів, КДКП мала б не лише проаналізувати кількість процесуальних рішень керівника (як прокурора вищого рівня) і законні підстави їх прийняття, але й інші обставини, за яких їх було прийнято (<i>постанова ВП ВС, справа № П/9901/577/18 від 19.03.2019</i>); – оскарженню, зокрема у судовому порядку, підлягають ті рішення Комісії, які прийняті за результатами дисциплінарного провадження, і право на таке оскарження має прокурор як суб'єкт цього дисциплінарного провадження. Особи ж, незгодні з прийнятим у визначеному порядку рішенням Комісії за дисциплінарною скаргою, не є суб'єктами дисциплінарного провадження і за Законом не наділені правом на оскарження рішень Комісії за результатами дисциплінарного провадження (<i>постанови ВП ВС, справа № 9901/445/18 від 06.06.2018, № 9901/609/18 від 11.12.2018, № 9901/737/18 від 18.12.2018</i>); – рішення про притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності хоча і прийнято на підставі відомостей, наявних у матеріалах кримінального провадження, однак ґрунтується на самостійних правових підставах. Встановлені КДКП в ході дисциплінарного провадження факти і з'ясовані обставини мають значення тільки для прийняття рішень у дисциплінарному провадженні та жодним чином не свідчать про доведеність вини особи у вчиненні кримінальних правопорушень (<i>постанова ВП ВС, справа № 9901/272/19 від 01.07.2020</i>)
--	--

12. Справи у публічно-правових спорах щодо формування складу державних органів (органів місцевого самоврядування)

12.1. Справи про вступ на державну службу

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про державну службу: Закон України від 10.12.2015; – Положення про працевлаштування випускників Національної академії державного управління при Президентові України (затверджено постановою КМУ від 01.04.2013); – Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016; – Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994
<p>Судова практика</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про розв'язання спорів, що виникають з відносин публічної служби: інформаційний лист ВАСУ від 26.05.2010 № 753/11/13–10
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС);

	<ul style="list-style-type: none"> – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень; – державний службовець; – фізична особа, яка не має статусу державного службовця
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – особа має/не має статус державного службовця; – особа відповідає вимогам, зазначеним у законі для призначення на відповідну посаду; – законність/незаконність відмови органу владних повноважень у призначенні на посаду; – наявність/відсутність відповідної вакансії
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія наказу суб'єкту владних повноважень про призначення позивача на посаду; – копія наказу про звільнення; – копія листа відповідача про відмову у призначенні на посаду; – факт позитивного / негативного результату спецперевірки кандидата на посаду державного службовця;

	<ul style="list-style-type: none"> – посадові обов'язки державного службовця; – копія штатного розпису; – копія посвідчення держслужбовця; – копія паспорта та ідентифікаційного коду позивача
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – порядок проведення органами місцевого самоврядування конкурсу на заняття посад керівників закладів охорони здоров'я відповідного рівня, в першу чергу, має на меті дотримання публічного інтересу, а саме інтересу громади на належне управління такими закладами охорони здоров'я. Такий публічний інтерес має визначальне значення при розгляді цього спору, а подальші трудові відносини призначеного керівника комунального закладу охорони здоров'я мають похідний, другорядний характер. Тому такий спір має вирішуватися за правилами адміністративного судочинства (<i>постанова ВП ВС, справа № 817/1678/18 від 05.06.2019</i>); – позивачка, уклавши у 2015 році договір про підготовку аспіранта за рахунок державного замовлення з відривом від виробництва та у 2017 році угоду про підготовку аспіранта, який навчається в аспірантурі з відривом від виробництва за рахунок державного замовлення, повністю виконавши їх умови, мала законні очікування на працевлаштування після закінчення навчання в аспірантурі, а тому відмова НАДС працевлаштувати її є протиправною (<i>постанова КАС ВС, справа № 120/584/19-а від 13.02.2020</i>); – регулювання правового становища державних службовців, що працюють в апараті органів прокуратури, судів, дипломатичної служби, митного контролю, служби безпеки, внутрішніх справ та інших, здійснюється відповідно до Закону України «Про державну службу», якщо інше не передбачено законами України, серед яких закони України «Про прокуратуру», «Про судоустрій України», «Про дипломатичну службу», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державну виконавчу службу», «Про Службу безпеки України», «Про державну податкову службу в Україні», «Про міліцію», «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ» тощо. Як показав аналіз судової практики, така кількість законодавчих актів створює ускладнення під час їх застосування, зокрема, під час визначення законодавства, що є прі-

	<p>оритетним для розв'язання спірних правовідносин. У зв'язку з цим слід звернути увагу судів на те, що, за загальним правилом, під час вирішення справ досліджуваної категорії пріоритетними є норми спеціальних законів. Трудове законодавство підлягає застосуванню у випадках, якщо нормами спеціальних законів не врегульовано спірних правовідносин або коли про це йдеться у спеціальному законі (<i>ухвала ВАСУ від 20.09.2007 № 1153306</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – спір з приводу оскарження рішення конкурсної комісії щодо призначення на посаду керівника комунального закладу охорони здоров'я підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства (<i>постанова ВП ВС, справа № 817/1678/18 від 05.06.2019</i>)
--	--

12.2. Справи щодо проходження державної служби

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про державну службу: Закон України від 10.12.2015; – Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12.01.2012; – Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992; – Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003; – Положення про проходження громадянами України військової служби в Державній прикордонній службі України (затверджено Указом Президента України 29.12.2009 № 1115/2009); – Статут внутрішньої служби Збройних Сил України (затверджено Законом України від 24.03.1999); – Дисциплінарний статут Збройних Сил України (затверджено Законом України «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України» від 24.03.1999)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням

	<p>відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень; – державний службовець; – фізична особа, яка не має статусу державного службовця (яка позбавлена цього статусу або бажає його отримати)
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – особа має/не має статус державного службовця;

	<ul style="list-style-type: none"> – особа відповідає вимогам, зазначеним у законі для призначення на відповідну посаду; – законність/незаконність відмови органу владних повноважень у призначенні на посаду; – наявність/відсутність відповідної вакансії; – факти порушення дисципліни та накладення дисциплінарних стягнень; – порушення процедури переведення (звільнення)
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія розпорядження (наказу) про прийняття на державну службу; – копія наказу про притягнення до відповідальності та накладення дисциплінарних стягнень; – копія рішення атестаційної комісії; – копія наказу про звільнення; – копія паспорта позивача та ідентифікаційного коду
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – питання призначення на посаду керівника державного навчального закладу є виключною компетенцією органу місцевого самоврядування, а відповідне рішення конкурсної комісії про таке призначення є рішенням конкурсної комісії в розумінні пункту 9 частини першої ст. 9 КАС (<i>постанова ВП ВС, справа № 808/4168/17 від 15.05.2019</i>); – відносини викладача (науковця) з вищим навчальним закладом освіти, як і відносини вищого навчального закладу з контингентом осіб, які навчаються в закладі вищої освіти, не утворюють того освітнього середовища у сфері вищої школи, на які можна поширити визначення поняття «публічна служба», а на осіб (викладачів, студентів тощо), які творять і перебувають в освітньо-правовому полі, – статусу державного службовця чи особи, яка виконує функції однієї з осіб, перелічених у п. 17 ч. 1 ст. 4 КАС; вищий навчальний заклад та/чи його очільники по відношенню до таких осіб не наділені владними, субординаційними, примусовими повноваженнями (<i>постанова ВП ВС, справа № 420/3453/19 від 30.09.2020</i>); – при наданні спору статусу публічно-правового з приводу вказаних правовідносин необхідно встановити наявність таких підстав: (1) чи проходила особа конкурс на заняття вакантної посади; (2) чи складала така особа присягу посадової особи; (3) чи присвоювався їй ранг у межах відповідної категорії посад.

	<p>Крім того, Велика Палата Верховного Суду зазначила, які трудові спори не належать до цієї категорії: (а) керівників та інших працівників державних і комунальних підприємств, установ та організацій; (б) працівників, які працюють за трудовим договором у державних органах і органах місцевого самоврядування; (в) працівників бюджетних установ та інше. При цьому, слід мати на увазі, що навіть якщо стороною спору є орган державної влади або орган місцевого самоврядування проте такий орган у спірних правовідносинах виступає не як суб'єкт владних повноважень, а як роботодавець у трудових відносинах, то такий спір підсудний загальним судам та вирішується за правилами цивільного судочинства (<i>постанова ВП ВС, справа № 815/6096/17 від 27.02.2019</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі появи спору з приводу проходження особою служби на одній з посад патронатної служби, до яких відноситься посада помічника судді, який виник у період, коли з 01 травня 2016 року посада помічника судді за законом перестала відноситися до посад державної служби і сама діяльність помічника судді – до державної служби, але не втратила характеристик публічної служби, поширюється юрисдикція адміністративних судів (<i>постанова ВП ВС, справа № 815/1594/17 від 02.10.2019</i>)
--	---

12.3. Справи про оплату праці, заохочення та соціальні пільги державних службовців

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про державну службу: Закон України від 10.12.2015; – Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995; – Співвідношення між рангами державних службовців і спеціальними званнями працівників посадових осіб органів доходів і зборів: постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2016 № 306; – Порядок присвоєння рангів державних службовців(-затверджено постановою КМУ від 20.04.2016 № 306)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим

	<p>у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень; – державний службовець; – фізична особа, яка не має статусу державного службовця

<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – особа має/не має статус державного службовця; – особа відповідає вимогам, зазначеним у законі для призначення на відповідну посаду; – законність механізму призначення ранга держслужбовця відповідній особі; – законність/незаконність відмови органу владних повноважень у призначенні ранга держслужбовця; – наявність підстав для перерахунку заробітної плати держслужбовцю у зв'язку із зміною ранга
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія наказу суб'єкту владних повноважень про призначення позивача на посаду; – витяг з трудової книжки позивача; – копія наказу про присвоєння позивачу спеціального звання; – копія заяви позивача з проханням присвоєння належного рангу держслужбовця; – копія листа відповідача про відмову у задоволенні заяви позивача; – копія паспорта та ідентифікаційного коду
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – заробітною платою є винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку роботодавець (власник або уповноважений ним орган підприємства, установи, організації) виплачує працівникові за виконану ним роботу (усі виплати, на отримання яких працівник має право згідно з умовами трудового договору і відповідно до державних гарантій) (<i>постанова ВП ВС, справа № 910/4518/16 від 30.01.2019</i>); – спір про стягнення неотриманої частини заробітної плати та щомісячного грошового утримання судді підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства (<i>постанова ВП ВС, справа № 686/23445/17 від 05.06.2019</i>); – присвоєння чергового рангу є однією з трудових гарантій, закріплених на законодавчому рівні. Недотримання порядку присвоєння чергового рангу є порушенням прав державних службовців щодо просування по службі. Разом з тим, Законом передбачена можливість затримки у присвоєнні чергового рангу до одного року як захід дисциплінарного впливу (<i>постанова КАС ВС, справа № 813/1014/16 від 12.11.2019</i>)

12.4. Справи про дисциплінарну та матеріальну відповідальність державних службовців

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про державну службу: Закон України від 10.12.2015; – Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001; – Порядок здійснення дисциплінарного провадження (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 № 1039); – Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України: Закон України від 24.03.1999; – Порядок фінансування видатків місцевих бюджетів на здійснення заходів з виконання державних програм соціального захисту населення за рахунок субвенцій з державного бюджету (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2002 № 256)
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)

<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень; – державний службовець; – фізична особа, яка не має статусу державного службовця
<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – особа має/не має статус державного службовця; – особа відповідає вимогам, зазначеним у законі для призначення на відповідну посаду; – склад дисциплінарного правопорушення; – законність/незаконність притягнення особи до дисциплінарної відповідальності; – наявність/відсутність обставин, що звільняють особу від дисциплінарної відповідальності
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія наказу суб'єкту владних повноважень про призначення позивача на посаду; – посадова інструкція; – копія службової записки; – копії розпоряджень (наказів); – протоколи Дисциплінарної комісії; – пропозиція (подання) Дисциплінарної комісії; – копія пояснення відповідача; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи

Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – звільнення зі служби в поліції як вид стягнення є крайнім заходом дисциплінарного впливу. Разом з цим, застосовуючи крайню міру дисциплінарного стягнення відповідач повинен був належним чином обґрунтувати необхідність застосування такої міри та неможливість застосування інших видів дисциплінарного стягнення. Колегія суддів зауважує, що невиконання наказу є суттєвим порушенням зі сторони позивача. Однак, враховуючи, що наказ про відрадження позивача для проходження стажування є протиправним, що мало бути, проте не було встановлено під час службового розслідування, колегія суддів погоджується з судом першої інстанції, що застосування найсуворішого дисциплінарного стягнення у вигляді звільнення є надмірним (<i>постанова КАС ВС, справа № 821/1180/18 від 20.05.2019</i>)
-----------------------------	---

12.5. Справи про припинення державної служби

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ Судова практика	<ul style="list-style-type: none"> – Про державну службу: Закон України від 10.12.2015; – Деякі питання функціонування територіальних органів Пенсійного фонду України: постанова КМУ від 21.12.2016 № 988; – Інструкція про порядок ведення трудових книжок працівників (затверджено наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.1993 № 58); – Порядок обчислення середньої заробітної плати: постанова КМУ від 08.02.1995 № 100 – Про судову практику оскарження рішень атестаційних комісій органів (закладів, установ) Національної поліції України про звільнення працівників поліції внаслідок непроходження ними атестації: постанова пленуму ВАСУ від 29.09.2016 № 11; – Про розв'язання спорів, що виникають з відносин публічної служби: Інформаційний лист ВАСУ від 26.05.2010 № 753/11/13–10
Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором по-</i>

	<p><i>зивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень; – державний службовець; – фізична особа, яка не має статусу державного службовця

<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – особа має/не має статус державного службовця; – особа відповідає вимогам, зазначеним у законі для призначення на відповідну посаду; – законність/незаконність відмови органу владних повноважень у призначенні на посаду; – наявність/відсутність відповідної вакансії; – законність /незаконність звільнення особи з відповідної посади; – розмір суми середньої заробітної плати за час вимушеного прогулу
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія розпорядження (наказу) суб'єкту владних повноважень про призначення позивача на посаду; – копія розпорядження (наказу) про припинення державної служби; – копія розпорядження (наказу) зміну структури суб'єкту владних повноважень; – копія попередження про вивільнення державного службовця; – витяг с трудової книжки позивача; – копія паспорта та ідентифікаційного коду; – копія Договору про надання правової допомоги; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – заходи такої суворості, як звільнення з посади із забороною обіймати посаду на 10 років не можуть застосовуватись до державних службовців лише через те, що вони залишилися на своїх посадах державної служби після обрання нового глави держави, без аналізу індивідуальної поведінки таких осіб і встановлення зв'язку з узурпацією влади, підривом основ національної безпеки та оборони України або протиправного порушення прав і свобод людини (<i>постанова КАС ВС, справа № 817/3431/14 від 03.06.2020</i>); – непроведення службового розслідування та відсутність вмотивованих висновків про вчинення позивачем порушення Присяги державного службовця, якої він не складав, свідчать про протиправність оскаржуваних рішень щодо звільнення позивача із займаної посади (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/7299/15 від 11.06.2020</i>); – встановлена законодавством можливість ліквідації державної установи (організації) з одночасним

	<p>створенням іншої, яка буде виконувати повноваження (завдання) особи, що ліквідується, не виключає, а включає зобов'язання роботодавця (держави) по працевлаштуванню працівників ліквідованої установи. При цьому, у випадку незаконного звільнення працівника з роботи, його порушене право повинно бути відновлене шляхом поновлення його на посаді, з якої його було незаконно звільнено (<i>постанова ВСУ, справа № 21–484а14 від 28.10.2014; постанови КАС ВС, справи № 823/5361/15 від 16.05.2019, справа № 820/10744/15 від 16.05.2019</i>)</p>
--	--

13. Справи у публічно-правових спорах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, а також справи про дострокове припинення повноважень народного депутата України

13.1. Справи про оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ	<ul style="list-style-type: none"> – статті 264–266 КАС України; – Про державну службу: Закон України від 10.12.2015; – Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010; – Про упорядкування структури заробітної плати, особливості проведення індексації та внесення змін до деяких нормативно-правових актів: постанова КМУ від 09.12.2015 № 1013; – Положення про Апарат Верховної Ради України (затверджено розпорядженням Голови Верховної Ради України 28.08.2011 № 769)
Підсудність	– адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єк-

	<p>тів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд <i>за місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i> (ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань</i>, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – Верховна Рада України; – фізична особа; – юридична особа
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – особа має відповідний статус (пенсіонер, державний службовець); – законність/протиправність дій суб'єкту владних повноважень; – рівень компетентності суб'єкта владних повноважень;

	<ul style="list-style-type: none"> – порушення/дотримання процедури владних повноважень
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копії наказів Апарату Верховної Ради України; – копія депутатського звернення; – витяг з трудової книжки позивача; – листування між сторонами спору; – копія паспорта та ідентифікаційного коду; – пенсійне посвідчення; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – нормативно-правові акти, рішення, видані (прийняті) з порушенням вимог антикорупційного законодавства підлягають скасуванню або можуть бути визнані незаконними в судовому порядку (<i>постанова КАС ВС, справа № 810/2500/16 від 31.10.2018</i>); – Верховна Рада України при розгляді та прийнятті законів, що включає в себе всі стадії законодавчого процесу (внесення (подання) законопроекту до парламенту; попередній розгляд і обговорення законопроекту у комітетах парламенту; обговорення, прийняття рішень щодо законопроекту на пленарних засіданнях; підписання, офіційне оприлюднення та набрання ним чинності) не виконує владних управлінських функцій, а реалізовує свої повноваження щодо законодавчої діяльності. Аналогічно це стосується і повноважень Президента України щодо підписання законів, прийнятих Верховною Радою України. За таких обставин висновок Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, що юрисдикція цього суду не поширюється на справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб із Верховною Радою України щодо вчинення нею дій чи бездіяльності в межах процедур законотворчого процесу, є правильним. При цьому, оскільки юрисдикція адміністративних судів не поширюється на спори про визнання протиправними дій чи бездіяльності Верховної Ради України під час здійснення законотворчого процесу, правильним є висновок суду першої інстанції, що позовні вимоги про визнання бездіяльності Верховної Ради України щодо нездійснення належного парламентсько-

	<p>го контролю стосовно питань, які стосуються цього процесу, також не підлягають розгляду в порядку адміністративного судочинства (<i>постанова КАС ВС, справа № 9901/265/19 від 18.03.2019</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – нормами КАС України регламентується порядок розгляду не всіх публічно-правових спорів, а лише тих, які виникають у результаті здійснення суб'єктом владних повноважень управлінських функцій і розгляд яких безпосередньо не віднесено до підсудності інших судів, а тому до підсудності Верховного Суду як суду першої інстанції віднесено лише ті спори щодо оскарження актів (дій чи бездіяльності) Ради, які виникають у правовідносинах, де ВРУ як орган законодавчої влади реалізовує свої владні повноваження (крім законодавчої діяльності) (<i>постанова ВП ВС, справа № 9901/757/18 від 23.01.2019</i>)
--	--

13.2. Справи про оскарження актів, дій чи бездіяльності Президента України

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статті 264–266 КАС України; – Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011
<p>Судова практика</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про правовий висновок щодо дискреції Президента України при виданні указів, якими вводяться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України: постанова пленуму ВАСУ від 13.03.2017 № 6
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебу-

13. Справи у публічно-правових спорах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності...

	<p>вання) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	– фізична або юридична особа
Відповідач	– Президент України
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт порушення інтересів фізичної або юридичної особи у сфері публічно-правових відносин; – законність/протиправність дій суб'єкту владних повноважень; – рівень компетентності суб'єкта владних повноважень; – порушення/дотримання процедури владних повноважень
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія рішення Вищої Ради юстиції; – копія подання Вищої Ради юстиції про призначення на посаду суддів; – копії листів Адміністрації Президента України; – копія скарги позивача; – копія паспорта та ідентифікаційного коду позивача;

	<ul style="list-style-type: none"> – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – мотиви суду про те, що у заявлених позивачем позовних вимогах пріоритетним і основними були вимоги про захист свої трудових прав, до порушення яких призвело видання Президентом України оскарженого Указу, а також, що позбавлення працівників і керівника Національної академії при Президентові України статусу державних службовців, що позбавляє спірних правовідносин ознак публічного спору, не можна визнати слушними і підставними для висновку, що спірні правовідносини не підсудні адміністративному суду, а до них мають застосовуватися процедури цивільного судочинства. Від того, що на підставі закону позивач втратив статус державного службовця, не змінилися правове становище Президента України, його повноваження, обсяг владних функцій. Президент України не перестав бути публічною особою, не позбувся правоможності видавати обов'язкові до виконання акти та бути суб'єктом правовідносин, статус та ранг якого відносно фізичної чи юридичної особи, надає таким відносинам публічно-правового змісту та характеру. Очевидно, що у разі, коли конкретна особа, яка є державним службовцем чи немає такого статусу, оскаржує акт Президента України із відомих підстав, то виникає об'єктивний публічний спір, на який поширюється юрисдикція адміністративних судів. Справді, оскаржений Указ певним чином зачіпає трудові права позивача, позаяк на підставі цього акта він позбувається оплатної посади керівника установи. Цей наслідок, який спричинив виданий главою держави акт, є вторинним, похідним результатом його дії, усунення якого може настати після оскарження і визнання незаконним акта, який його спричинив. Знову ж таки оскарження такого акта можливе у рамках адміністративного судочинства (<i>постанова ВП ВС, справа № 9901/226/19 від 11.09.2019</i>); – під час виконання службових обов'язків Президент України зобов'язаний спілкуватися державною мовою. Водночас за дії, вчинені в межах політичної діяльності, а не під час виконання передбачених Кон-

	<p>ституцією повноважень, Президент несе політичну, а не юридичну відповідальність (<i>постанова ВП ВС, справа № 9901/393/19 від 07.10.2020</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – жодний орган державної влади, в тому числі Президент України, немає права впливати або втручатись в діяльність правоохоронних органів (<i>постанова КАС ВС, справа № 9901/548/19 від 18.12.2019</i>); – оскільки до повноважень Президента України не належить вирішення питання про призначення позачергових виборів сільського голови, то у відповідача відсутній і обов'язок вчиняти будь-які дії щодо контролю за призначенням цих виборів, а також контролю за здійсненням повноважень в.о. сільського голови за межами дев'яностоденного строку з дня дострокового припинення повноважень сільського голови (<i>постанова ВП ВС, справа № 9901/159/20 від 30.09.2020</i>); – відносини щодо підписання закону Президентом України або повернення закону із зауваженнями є частиною єдиного законотворчого процесу, який включає всі стадії: від законодавчої ініціативи до оприлюднення закону. Верховна Рада України при розгляді та прийнятті законів та Президент України при підписанні законів чи утриманні від їх підписання не виконують владні управлінські функції, а реалізують свої повноваження щодо законотворчості. У рішенні також зазначено, що Конституція України прямо не передбачає, як діяти в ситуації, коли Президент України не підписує закон і не повертає його із зауваженнями до Верховної Ради України. Однак правову невизначеність у цій ситуації необхідно усувати в позасудовому порядку, оскільки на ці відносини юрисдикція адміністративних судів не поширюється (<i>постанова ВП ВС, справа № 9901/638/18 від 05.02.2019</i>)
--	--

13.3. Справи про оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради правосуддя

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статті 264–266 КАС України; – Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016; – Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016
---	--

Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України.</i> Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань</i>, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	<ul style="list-style-type: none"> – скаржник, якщо рішення ВРП ухвалене за його скаргою; – суддя, щодо якого ухвалено відповідне рішення Дисциплінарної палати; – прокурор та скаржник, якщо таке рішення ВРП ухвалене за його скаргою

13. Справи у публічно-правових спорах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності...

Відповідач	– Вища рада правосуддя (ВРП);
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – законність підстав звернення особи до ВРП; – факт оскарження особою дій ВРП; – законність/протиправність дій суб'єкту владних повноважень; – рівень компетентності суб'єкта владних повноважень; – порушення/дотримання процедури владних повноважень
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія скарги позивача щодо дисциплінарних проступків суддів; – копія скарги позивача до ВРП; – копії листів Секретаріату ВРП; – копія рішення Дисциплінарної палати ВРП; – копія скарги позивача на неналежний розгляд заяви; – копія копії чеків поштових відправлень; – копія паспорта та ідентифікаційного коду; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – висновки дисциплінарного органу ВРП щодо відмови у притягненні судді до дисциплінарної відповідальності не мають обов'язкового значення для ВРП при вирішенні питання щодо призначення судді на посаду, оскільки навіть урахування висновків дисциплінарного органу ВРП про те, що допущені суддею порушення під час обмеження нею прав на мирні зібрання були неумисними та не містили ознак істотного дисциплінарного проступку, жодним чином не виключає того, що зазначені обставини можуть негативно вплинути на суспільну довіру до судової влади у разі призначення на посаду судді. Форма вини і загалом наявність або відсутність у діях судді складу дисциплінарного проступку не мають вирішального значення при вирішенні цього питання (<i>постанова ВП ВС, справа № 800/551/17 від 04.04.2019</i>); – оцінка ВРП дій судді у схожих ситуаціях не обмежується лише об'єктивними критеріями. В умовах, коли законодавець не визначив критеріїв оцінювання, а особливо, коли йдеться про оцінку такої загальної категорії, як «суспільна довіра», оцінювання завжди

	<p>має суб'єктивний характер. За таких обставин вирішальним є особисте переконання кожного члена ВРП, яке в підсумку і визначає характер голосування. Тому той факт, що ВРП, реалізуючи свою конституційну функцію, неоднаково вирішила питання щодо суддів за ззовні подібних обставин, сам собою не може свідчити про упередженість, дискримінацію чи свавілля під час прийняття рішень (<i>постанова ВП ВС, справа № 800/551/17 від 04.04.2019</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі оскарження прокурором рішення Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів (КДКП) до ВРП предметом судового розгляду в подальшому може бути лише рішення ВРП, прийняте за результатом розгляду такої скарги. Рішення ж КДКП після його перегляду ВРП не може бути повторно переглянуте ще й судом. У випадку скасування судом рішення Вищої ради правосуддя, прийнятого за результатом розгляду скарги на рішення КДКП, ВРП розглядає відповідну дисциплінарну справу повторно (<i>постанова ВП ВС, справа № 9901/789/18 від 14.03.2019</i>); – відсутність предмета спору унеможлиблює звернення позивача до суду щодо вирішення питання про неправомірність дій чи бездіяльності ВРУ в порядку судової ревізії (контролю). Отже, бездіяльність, яку, на думку позивачки, вчинив відповідач та про яку йдеться у позовних вимогах, не підлягає судовому захисту в порядку адміністративного судочинства (<i>постанова ВП ВС, справа № 9901/153/20 від 28.10.2020</i>)
--	--

13.4. Справи про оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – статті 264–266 КАС України; – Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016; – Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, до-

	<p>пущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	<ul style="list-style-type: none"> – особа, яка є кандидатом на посаду судді; – особа, яка має статус судді
Відповідач	<ul style="list-style-type: none"> – Вища кваліфікаційна комісія суддів України (ВККС)
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – особа має статус судді (кандидата на посаду судді); – існують/відсутні підстави для допущення особи до кваліфікаційного оцінювання; – факт допущення особи до кваліфікаційного оцінювання судді;

	<ul style="list-style-type: none"> – результатами складення анонімного письмового тестування; – законність/протиправність дій суб'єкту владних повноважень; – рівень компетентності суб'єкта владних повноважень; – порушення/дотримання процедури владних повноважень
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія Указу Президента України про призначення позивача на посаду судді; – копія Постанови ВРУ про призначення позивача на посаду судді; – копія рішення ВККС України про призначення кваліфікаційного оцінювання суддів; – копія рішення ВККС України щодо результатів іспитів; – копія паспорта та ідентифікаційного кода позивача; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<p>– рішення ВККС про визнання судді таким, що не відповідає займаній посаді, саме по собі не має наслідком звільнення судді, а є лише підставою для такого звільнення. Під час розгляду подання ВККС про звільнення судді ВРП може і не погодитися з висновком ВККС. Оскільки процедура кваліфікаційного оцінювання, підбиття її підсумків (у ВККС) і застосування наслідків (рішенням ВРП) є стадіями єдиного провадження, рішення ВККС про непідтвердження здатності судді здійснювати правосуддя у відповідному суді не має самостійних правових наслідків, а є частиною цього «кваліфікаційного» провадження. Отже, оскарження рішення ВККС щодо кваліфікаційного оцінювання судді можливе лише після того, як таке рішення було предметом розгляду у ВРП. З урахуванням послідовності (стадійності) прийняття остаточного рішення про звільнення судді, який не пройшов кваліфікаційного оцінювання і, як наслідок, не відповідає займаній посаді, судовий контроль має здійснюватися щодо остаточного рішення, яке уповноважена приймати ВРП (<i>постанова ВП ВС, справа № 9901/969/18 від 30.09.2020</i>);</p>

	<p>– іспит є основним етапом кваліфікаційного оцінювання, порядок проведення та послідовність етапів якого, допуск судді до іншого етапу кваліфікаційного оцінювання відповідно до Закону визначає ВККС. Вона ж формує рейтинг за результатами першого етапу кваліфікаційного оцінювання. Участь позивача у конкурсі на зайняття вакантних посад суддів Вищого суду з питань інтелектуальної власності є власним добровільним рішенням позивача, що виключає в рамках таких правовідносин між ним та ВККС можливість будь-якого протиправного втручання в його приватне життя. Оскаржене рішення ВККС встановлює загальні правила регулювання однотипних відносин, має неперсоніфікований характер і розраховане на довгострокове та неодноразове застосування, тобто має ознаки нормативно-правового акта, а отже, не може стосуватися приватних інтересів однієї особи чи групи осіб (<i>постанова ВП ВС, справа № 9901/948/18 від 01.04.2020</i>)</p>
--	--

13.5. Справи про дострокове припинення повноважень народного депутата України

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<p>– Про статус народного депутата України: Закон України від 17.11.1992;</p> <p>– Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17.11.2011;</p> <p>– Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010;</p> <p>– Про державний реєстр виборців: Закон України від 22.02.2007</p>
<p>Підсудність</p>	<p>– адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміні-</p>

	<p>стративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС); – позовна заява про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності подається до Верховного Суду (ч. 1 ст. 285 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i>–0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Процесуальні строки	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративна справа за позовною заявою про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності вирішується протягом десяти днів після відкриття провадження у справі (ч. 2 ст. 285 КАС); – апеляційна скарга на судові рішення Верховного Суду у справі про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності може бути подана до Великої Палати Верховного Суду протягом десяти днів із дня його проголошення (ч. 4 ст. 285 КАС)
Сторони	<ul style="list-style-type: none"> – Верховна Рада України; – народний депутат; – право звернутися з заявою про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності має Голова Верховної Ради України, Перший заступ-

	ник або заступник Голови Верховної Ради України (ч. 1 ст. 285 КАС)
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – особа має статус народного депутата; – наявність/відсутність підстав для припинення повноважень народного депутата; – факт подачі до ВРУ заяви про складення депутатських повноважень; – факт протиправної бездіяльності ВРУ, яка полягає у неприйнятті рішення про дострокове припинення повноважень народного депутата; – факт дострокового припинення повноважень народного депутата; – факт несумісності депутатського мандата з іншими видами діяльності; – законність/протиправність дій суб'єкту владних повноважень; – рівень компетентності суб'єкта владних повноважень; – порушення/дотримання процедури припинення повноважень народного депутата
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – копія рішення ВРУ про зобов'язання Голови ВРУ (заступника Голови) звернутися до суду для вирішення питання про дострокове припинення повноважень народного депутата; – документи, що підтверджують невиконання вимоги щодо несумісності депутатського мандата з іншими видами діяльності повноваження народного депутата; – копія рішення ВРУ про дострокового припинення повноважень народного депутата; – копія посвідчення народного депутата; – копія паспорта та ідентифікаційного коду; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Правові позиції суду	<p>– норми Конституції України, які є нормами прямої дії (частина третя ст. 8), застосовуються безпосередньо незалежно від того, чи прийнято на їх розвиток відповідні закони або інші нормативно-правові акти (абзац другий пункту 2 мотивувальної частини). До законодавчого врегулювання вимог пункту 6 частини другої, частини шостої ст. 81 Конституції Укра-</p>

	<p>їни, згідно з якими вищий керівний орган політичної партії (виборчого блоку політичних партій) приймає рішення про дострокове припинення повноважень народного депутата України, питання дострокового припинення повноважень народного депутата України повинні вирішуватися виходячи з положень частини третьої ст. 8 Конституції України (пряма дія конституційних норм) та відповідних положень чинного законодавства. Обов'язковими елементами для припинення повноважень народного депутата України є наявність хоча б однієї підстави, передбаченої частиною шостою ст. 81 Конституції України, та рішення вищого керівного органу цієї політичної партії (виборчого блоку політичних партій) (<i>рішення КСУ, від 19.04.2001 року N4-рп/2001 (справа щодо зачасного сповіщення про мирні зібрання)</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – оскільки статус, права та обов'язки (повноваження) народного депутата України встановлені Конституцією України, Законами України «Про статус народного депутата України», «Про вибори народних депутатів України», Регламентом ВРУ (затверджений Законом України «Про Регламент Верховної Ради України»), положення Кодексу законів про працю України (зокрема, частини першої ст. 38 та частини першої ст. 39, на які посилається позивач), щодо права працівника на розірвання трудового договору, укладеного на невизначений строк, та строкового договору на дані відносини не розповсюджуються (<i>рішення КАС ВС, справа № 9901/171/19 від 09.09.2019</i>)
--	---

14. Справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб із розпорядником публічної інформації щодо оскарження рішень, дій, бездіяльності у частині доступу до публічної інформації

14.1. Справи щодо оскарження рішень, дій, бездіяльності у частині доступу до публічної інформації

Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ	<ul style="list-style-type: none"> – Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011; – Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних (затверджено постановою КМУ від 21.10.2015 № 835)
Судова практика	<ul style="list-style-type: none"> – Про практику застосування адміністративними судами законодавства про доступ до публічної інформації: постанова пленуму ВАСУ від 29.09.2016№ 10
Підсудність	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС); – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа

	<p>розглядається адміністративним судом <i>за вибором позивача</i>. (ч. 2 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – позови до фізичної особи пред'являються в суд <i>за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування</i>, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд <i>за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром</i> юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
Розмір ставки судового збору	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> – 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
Позивач	
Відповідач	– фізична або юридична особа
Предмет доказування	– суб'єкт владних повноважень
	<ul style="list-style-type: none"> – факт забезпечення/незабезпечення доступу до інформації на офіційному веб-сайті в мережі Інтернет суб'єкту владних повноважень; – бездіяльність суб'єкту владних повноважень у не створенні, не функціюванні та не веденні системи обліку публічної інформації; – інформація, що становить суспільний інтерес є відкритою;

	<ul style="list-style-type: none"> – інформація, була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – копія звернення до відповідача; – копія листа відповідача; – роздруковки скрін-шотів веб-сайту відповідача; – копія паспорта та ідентифікаційного коду позивача; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<ul style="list-style-type: none"> – обмеженню доступу підлягає інформація, а не документ. Якщо документ містить інформацію з обмеженим доступом, для ознайомлення надається інформація, доступ до якої необмежений (<i>постанова КАС ВС, справа № 816/124/18 від 18.09.2019</i>); – інформація, пов'язана з виконанням умов договору про інвестиційну (пайову) участь у будівництві, що здійснюється за рахунок земель комунальної власності та бюджетних коштів не є конфіденційною (<i>постанова КАС ВС, справа № 554/11837/14-а від 18.07.2019</i>); – право на доступ по публічній інформації включає в себе і право на своєчасність її отримання (<i>постанова ВП ВС, справа № 800/369/17 від 19.03.2019</i>); – аналіз визначення «публічна інформація» та переліку розпорядників публічної інформації свідчить, що визначальним для публічної інформації є те, що вона заздалегідь зафіксована будь-якими засобами та на будь-яких носіях і знаходиться у володінні розпорядників публічної інформації. Така інформація є відкритою і розкривається необмеженому колу осіб. Разом з тим до видів публічної інформації: конфіденційної, таємної та службової, може бути обмежено доступ у разі сукупності обов'язкових умов, визначених у законі (<i>постанова Шостого апеляційного адміністративного суду, справа 711/11029/17 від 11.12.2018</i>); – розпорядник публічної інформації може (і має своїм обов'язком) надати тільки ту публічну інформацію, яку він, з огляду на свій правовий статус, створив та яка певним чином задокументована/відображена на матеріальних носіях інформації і якою він (розпо-

	<p>рядник) володіє. Тобто, розпорядник може надати ту інформацію, яка вже існує і заздалегідь зафіксована на будь-яких носіях. Вжиття заходів для того, щоб створити інформацію, якої у володінні розпорядника немає, але щодо якої подано інформаційний запит, не охоплюється поняттям доступу до публічної інформації, а тому не покладає на розпорядника (додаткових) зобов'язань та/або відповідальності за надання/ненадання запитувачу такої інформації (<i>постанова ВП ВС, справа № 9901/925/18. від 25.06.2019</i>)</p>
--	--

15. Справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб щодо оскарження рішень, дій, бездіяльності замовника у правовідносинах щодо забезпечення потреб оборони

15.1. Справи щодо оскарження рішень, дій, бездіяльності замовника у правовідносинах щодо забезпечення потреб оборони

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони: Закон України від 12.05.2016; – Про оборонні закупівлі: Закон України від 17.07.2020; – Про використання земель оборони: Закон України від 27.11.2003; – Про правовий режим майна у Збройних Силах України: Закон України від 21.09.1999; – Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015; – Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання: Закон України від 20.02.2003
<p>Підсудність</p>	<ul style="list-style-type: none"> – адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, до-

	<p>пущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за <i>місцезнаходженням відповідача</i> (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за <i>вибором позивача</i>.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)

Процесуальні строки	<ul style="list-style-type: none"> – суд вирішує адміністративні справи у дводенний строк з дня надходження позовної заяви (ч. 3 ст. 282 КАС); – апеляційні скарги на судові рішення за наслідками розгляду справ можуть бути подані у дводенний строк з дня їх проголошення (ч. 4 ст. 282 КАС); – суд апеляційної інстанції розглядає справу у дводенний строк після закінчення строку на апеляційне оскарження з повідомленням учасників справи (ч. 5 ст. 282 КАС)
Позивач	<ul style="list-style-type: none"> – юридична особа (суб'єкт підприємницької діяльності)
Відповідач	<ul style="list-style-type: none"> – суб'єкт владних повноважень
Предмет доказування	<ul style="list-style-type: none"> – факт проведення торгів; – факт визначення переможця торгів; – порушення/не порушення процедури проведення торгів; – підстави скасування результатів торгів; – дотримання строків проведення торгів
Приблизний перелік необхідних доказів	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копія оприлюдненого оголошення про проведення відбору учасників для проведення переговорної процедури закупівлі для потреб оборони (код, номер оголошення (ідентифікатор доступу, лот); – копія протоколу засідання тендерного комітету військової частини з питань закупівель товарів, робіт та послуг; – копія скарги до Антимонопольного комітету України; – копія рішення Антимонопольного комітету України; – копія повідомлення про відміну переговорної процедури; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
Правові позиції суду	<ul style="list-style-type: none"> – для цілей одержання додаткових джерел фінансування життєдіяльності військ (сил) для підтримання на належному рівні їх бойової та мобілізаційної го-

	<p>товності військові частини вправі здійснювати господарську діяльність, у тому числі шляхом укладення з фізичними та юридичними особами відповідних договорів з вирощування сільськогосподарських культур на земельних ділянках, наданих військовим частинам у постійне користування. При цьому порядок укладення таких договорів і надання дозволів фізичним та юридичним особам на використання земель оборони у сільськогосподарських цілях має визначатися Кабінетом Міністрів України (<i>постанова ВС, справа № 815/1784/18 від 21.07.2020</i>)</p>
--	---

16. Справи у публічно-правових спорах з приводу укладання, виконання, припинення, скасування, визнання нечинними адміністративних договорів

16.1. Справи щодо укладання, виконання, припинення, скасування, визнання нечинними адміністративних договорів

<p>Правові норми, що підлягають застосуванню при вирішенні справ</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Про автомобільний транспорт: Закон України від 05.04.2001; – Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000; – Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997; – Про затвердження Порядку проведення конкурсу з перевезення пасажирів на автобусному маршруті загального користування (затверджено постановою КМУ від 03.12.2008 № 1081)
<p>Підсудність</p>	<p>– адміністративні справи з приводу оскарження індивідуальних актів, а також дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, які прийняті (вчинені, допущені) стосовно конкретної фізичної чи юридичної особи (їх об'єднань), <i>вирішуються за вибором позивача</i> адміністративним судом за зареєстрованим</p>

	<p>у встановленому законом порядку місцем проживання (перебування, знаходження) цієї особи-позивача або адміністративним судом за місцезнаходженням відповідача, крім випадків, визначених КАС України. Якщо така особа не має місця проживання (перебування) в Україні, тоді справу вирішує адміністративний суд за місцезнаходженням відповідача (ч. 1 ст. 25 КАС);</p> <ul style="list-style-type: none"> – у разі невизначеності КАС України територіальної підсудності адміністративної справи така справа розглядається адміністративним судом за вибором позивача.(ч. 2 ст. 25 КАС); – позови до фізичної особи пред'являються в суд за зареєстрованим у встановленому законом порядку місцем її проживання або перебування, якщо інше не передбачено КАС (ч. 1 ст. 26 КАС); – позови до юридичних осіб пред'являються в суд за їхнім місцезнаходженням згідно з Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, якщо інше не передбачено цим КАС (ч. 2 ст. 26 КАС)
<p>Розмір ставки судового збору</p>	<p>За подання до адміністративного суду:</p> <ul style="list-style-type: none"> – адміністративного позову <i>майнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою</i> – 1,5 відсотка ціни позову і не більше 10 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою або фізичною особою – підприємцем</i> 1 відсоток ціни позову, але не менше 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб та не більше 5 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»); – адміністративного позову <i>немайнового характеру</i>, який подано: <i>суб'єктом владних повноважень, юридичною особою або фізичною особою – підприємцем</i>– 1 розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб; <i>фізичною особою</i> – 0,4 розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (п. 1 ч. 3 ст. 4 Закону України «Про судовий збір»)
<p>Сторони</p>	<ul style="list-style-type: none"> – юридична особа; – суб'єкт підприємницької діяльності; – суб'єкт владних повноважень

<p>Предмет доказування</p>	<ul style="list-style-type: none"> – факт укладення адміністративного договору; – зміст адміністративного договору; – дотримання/порушення процедури укладення адміністративного договору; – законність дій суб'єкта владних повноважень
<p>Приблизний перелік необхідних доказів</p>	<ul style="list-style-type: none"> – витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань; – копія адміністративного договору; – копія додаткової угоди; – копія Рішення виконавчого комітету міської ради; – копія заяви (листи-повідомлення) про продовження строку дії договору; – інші письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для правильного розгляду справи
<p>Правові позиції суду</p>	<p>– метою адміністративних договорів здебільшого є реалізація публічних інтересів. Метою більшості приватноправових договорів виступає індивідуальний інтерес для сторін адміністративного договору, свобода вступати чи не вступати в договірні відносини не має характеру абсолютного принципу, що властиво приватному праву. Укладення адміністративного договору з боку державного органу є одночасно правом і обов'язком (предметна компетенція). Можливість на власний розсуд під час укладення адміністративних договорів обирати певний варіант поведінки є обмеженішою, ніж при укладенні цивільних чи господарських договорів. Це обумовлене імперативним характером адміністративно-правових норм. Отже, зміст адміністративного договору відрізняє його від господарських угод, у яких відносини ґрунтуються на юридичній рівності сторін, вільному волевиявленні та майновій самостійності. Договір про надання іншої субвенції є публічно-правовим договором, оскільки його укладення врегульовано нормами бюджетного законодавства та передбачає обов'язки міськради надати іншу субвенцію загального фонду з міського бюджету міста на надання соціальних послуг особам, які їх потребують (отримують соціальні послуги). Ураховуючи, що позивач, який є органом місцевого самоврядування, виступає</p>

	<p>у спірних бюджетних правовідносинах за участю іншого органу місцевого самоврядування не як суб'єкт господарської діяльності, а як суб'єкт владних повноважень, і спір між цими органами виник з приводу реалізації ними своїх управлінських повноважень в бюджетній сфері, визначених статтями 93, 101 Бюджетного кодексу України, на підставі укладеного адміністративного договору для перерозподілу бюджетних коштів, відповідно до пункту 4 частини першої статті 19 КАС України такий спір належить до юрисдикції адміністративних судів (<i>постанова КАС ВС, справа № 927/152/19 від 13.11.2019</i>);</p> <ul style="list-style-type: none"> – охоронний договір є актом за участю суб'єкта владних повноважень та співвласника пам'ятки культурної спадщини, має форму договору, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері (реалізація державного управління охороною культурної спадщини) і укладається на підставі ст. 23 Закону України «Про охорону культурної спадщини». Укладання такого договору відбувається замість видання індивідуального акта органу охорони культурної спадщини, яким покладається на власника зобов'язання щодо забезпечення збереження пам'ятки, щойно виявленого об'єкта культурної спадщини чи її (його) частини (<i>постанова КАС ВС, справа № 806/1536/18 від 23.12.2019</i>); – зміст адміністративного договору передбачає взаємні права та обов'язки учасників, що мають заданий, спрямований, заздалегідь визначений характер, який залежить від компетенційних повноважень тієї чи іншої сторони. Використання адміністративного договору з боку уповноваженого суб'єкта владних повноважень є правом та обов'язком одночасно. Розірвання договору має здійснюватися у виняткових випадках, коли неможливо іншим способом досягти результату чи захистити інтереси держави, суспільства (<i>постанова КАС ВС, справа № 826/3694/16 від 20.10.2020</i>); – спір за позовом районної ради до міської ради про стягнення бюджетної субвенції за надання соціальних послуг особам, які їх потребують (отримують соціальні послуги), на підставі адміністративного договору про надання субвенції підлягає розгляду в порядку адміністративного судочинства (<i>постанова ВП ВС, справа № 927/152/19 від 13.11.2019</i>)
--	--

ЗМІСТ

Список основних скорочень.....	3
Від автора.....	4

РОЗДІЛ I.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

1.1. Предметна юрисдикція.....	6
1.2. Інстанційна юрисдикція.....	16
1.3. Територіальна юрисдикція (підсудність).....	19
1.4. Склад учасників справи.....	23
1.5. Докази та доказування.....	29
1.6. Судові витрати.....	37
1.7. Процесуальні строки.....	42

РОЗДІЛ II.

ОКРЕМІ КАТЕГОРІЇ СПРАВ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

1. Справи у публічно-правових спорах щодо відно- син, пов'язаних із виборчим процесом чи процесом референдуму.....	50
1.1. Справи, що впливають із формування складу виборчих комісій.....	50
1.2. Справи, щодо уточнення списків виборців.....	53
1.3. Справи про відмову в реєстрації кандидата у на- родні депутати.....	56
1.4. Справи щодо оскарження результатів виборів.....	58
1.5. Справи щодо оскарження результатів референдуму.....	60
2. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення реалізації конституційних прав особи, а також реалізації статусу депутата представницького органу влади, організації діяль- ності цих органів.....	63

2.1. Справи про забезпечення права особи на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів.....	63
2.2. Справи про забезпечення прав на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації, на свободу думки і слова.....	66
2.3. Справи про забезпечення права на свободу світогляду і віросповідання.....	68
2.4. Справи про забезпечення права на участь в управлінні державними справами, справами територіальної громади.....	71
3. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення громадського порядку та безпеки	73
3.1. Справи щодо реалізації владних управлінських функцій у сфері громадянства.....	73
3.2. Справи щодо реєстрації актів цивільного стану, крім актів громадянства	76
3.3. Справи щодо реєстрація та обмеження пересування і вільного вибору місця проживання.....	79
3.4. Справи щодо обмеження реалізації права на мирні зібрання / усунення обмежень у реалізації права на мирні зібрання.....	82
3.5. Справи щодо оскарження рішень, дій, бездіяльності органів у сфері охорони державного кордону.....	86
3.6. Справи щодо реалізації владних управлінських функцій цивільного захисту, охорони праці / охорони здоров'я	89
3.7. Справи щодо реалізації владних управлінських функцій у сфері дорожнього руху; транспорту та перевезення пасажирів	92
3.8. Справи щодо реалізації владних управлінських функцій у сфері дозвільної системи; застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів івогнепальної зброї.....	95

3.9. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення громадсько- го порядку та безпеки.....	98
4. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації державної політики у сфері медицини, освіти, науки, культури, спорту	101
4.1 Справи у сфері освіти та науки	101
4.2 Справи у сфері культури	104
4.3. Справи у сфері спорту.....	107
4.4. Справи у сфері медицини	110
5. Справи у публічно-правових спорах фізичних чи юри- дичних осіб із суб'єктом владних повноважень з приво- ду реалізації державної політики у сфері економіки	113
5.1. Справи про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців	113
5.2. Справи про стягнення адміністративно-господар- ських санкцій	116
5.3. Справи щодо дозвільної системи у сфері госпо- дарської діяльності / ліцензуванні певних видів підприємницької діяльності / нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності / реалізація державної регуляторної політики у сфері госпо- дарської діяльності / розроблення і застосування національних стандартів, технічних регламентів та процедур оцінки відповідності	119
5.4. Справи про оскарження рішень, дій чи бездіяль- ності Державної фіскальної служби та її органів щодо визначення коду товару за УКТЗЕД.....	123
5.5. Справи про оскарження рішень, дій чи бездіяль- ності Державної фіскальної служби та її органів щодо визначення митної вартості товару	126
5.6. Справи про звернення Державної фіскальної служби та її органів щодо захисту економічної кон- куренції / державного регулювання цін і тарифів	130
5.7. Справи про захист управління об'єктами держав- ної (комунальної) власності, у т. ч. про передачу об'єктів права державної та комунальної власності / здійснення державних закупівель	133

5.8. Справи про охорону прав на об'єкти інтелектуальної власності	136
5.9. Спори у сфері телекомунікації / радіочастотного ресурсу / поштового зв'язку / електроенергетики (крім ядерної енергетики) / енергозбереження, альтернативних джерел енергії, комбінованого виробництва електричної і теплової енергії.....	139
5.10. Спори у сфері житлово-комунального господарства / теплопостачання / питного водопостачання	143
5.11. Справи про оскарження рішень про порушення митних правил.....	146
6. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу забезпечення сталого розвитку населених пунктів та землекористування.....	149
6.1. Справи у сфері містобудування / планування і забудова територій / архітектурна діяльність.....	149
6.2. Справи щодо землеустрою / державної експертизи землевпорядної документації	153
6.3. Справи про розпорядження землями держави (територіальних громад) / передачу земельних ділянок у власність і користування громадянам та юридичним особам	155
6.4. Справи про вилучення земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності.....	159
6.5. Справи про договори оренди земель, що належать до комунальної власності.....	162
6.6. Справи про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень / прав на земельні ділянки.....	165
7. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу охорони навколишнього природного середовища.....	169
7.1. Справи про забезпечення екологічної безпеки, у т.ч. при використанні природних ресурсів / екологічної безпеки поводження з відходами	169

7.2. Справи про забезпечення особливої охорони природних територій та об'єктів, визначених законом.....	173
7.3. Справи щодо стереження / прогнозування / обліку у галузі довкілля та екологічну експертизу.....	176
8. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації державної податкової політики за зверненнями податкових органів	179
8.1. Справи щодо контролю за додержанням податкового законодавства.....	179
8.2. Справи про списання / розстрочення податкового боргу.....	182
8.3. Справи про застосування адміністративного арешту та продовження строку арешту активів платників податків.....	185
8.4. Справи про застосування штрафних санкцій / штрафів за відчуження активів, які перебувають у податковій заставі, із порушенням закону.....	188
8.5. Справи про стягнення податку на додану вартість (крім бюджетного відшкодування з податку на додану вартість), що адмініструється органами державної податкової служби.....	190
8.6. Справи про стягнення податку на додану вартість, що адмініструється митними органами	194
8.7. Справи про бюджетне відшкодування податку на додану вартість.....	196
8.8. Справи про стягнення акцизного збору, що адмініструється органами державної податкової служби / акцизного збору, що адмініструється митними органами	199
8.9. Справи про контроль за податком на прибуток підприємств	201
8.10. Справи щодо мита	204
8.11. Справи про контроль за податком з доходів фізичних осіб.....	207
8.12. Справи щодо плати за землю.....	210
8.13. Справи щодо рентних платежів.....	213
8.14. Справи щодо єдиного податку із суб'єктів малого підприємництва	216

8.15. Справи щодо плати за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності	218
8.16. Справи про податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів.....	221
8.17. Справи про збір за забруднення навколишнього природного середовища	223
8.18. Справи про контроль за місцевими податками і зборами(обов'язковими платежами).....	226
8.19. Справи про стягнення коштів, отриманих без установлених законом підстав.....	228
8.20. Справи про припинення юридичної особи / припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця	230
9. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації державної фінансової політики	232
9.1. Справи у сфері валютного регулювання і валютного контролю	232
9.2. Справи у сфері грошового обігу.....	235
9.3. Спори у сфері бюджетної системи та бюджетного процесу / державного боргу.....	238
9.4. Спори у сфері державного регулювання ринків фінансових послуг / ринків банківських послуг / ринків страхових послуг / ринків інвестиційних послуг; спеціальних (вільних) економічних зон / операцій із цінними паперами.....	241
10. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу реалізації державної політики у сферах зайнятості населення, соціального захисту громадян та пенсійного забезпечення	245
10.1. Справи про страхові внески на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	245
10.2. Справи щодо страхових виплат	249
10.3. Справи про страхові виплати загальнообов'язкового державного страхування на випадок безробіття	252
10.4. Справи про страхові виплати загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	256

10.5. Справи про страхові виплати громадянам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.....	258
10.6. Справи про страхові виплати сім'ям із дітьми	262
10.7. Справи про страхові виплати (пенсії) інвалідам / зайнятість інвалідів.....	264
10.8. Справи про страхові виплати (пенсії) іншим категоріям громадян	268
10.9. Справи щодо зайнятості населення	271
10.10. Справи про забезпечення житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов чи мають право на отримання соціального житла.....	274
10.11. Справи про оскарження рішень, дій, бездіяльності органів Пенсійного фонду України	278
11. Справи у публічно-правових спорах, що виникають з приводу функціонування органів прокуратури, адвокатури, нотаріату та юстиції	281
11.1. Справи щодо адвокатури.....	281
11.2. Справи щодо виконавчої служби та виконавчого провадження.....	284
11.3. Справи щодо нотаріальної діяльності.....	286
11.4. Справи щодо прокуратури	289
12. Справи у публічно-правових спорах щодо формування складу державних органів (органів місцевого самоврядування)	293
12.1. Справи про вступ на державну службу.....	293
12.2. Справи щодо проходження державної служби	296
12.3. Справи про оплату праці, заохочення та соціальної пільги державних службовців	299
12.4. Справи про дисциплінарну та матеріальну відповідальність державних службовців.....	302
12.5. Справи про припинення державної служби	304
13. Справи у публічно-правових спорах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, а також справи про дострокове припинення повноважень народного депутата України.....	307

13.1. Справи про оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України	307
13.2. Справи про оскарження актів, дій чи бездіяльності Президента України	310
13.3. Справи про оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої ради правосуддя.....	313
13.4. Справи про оскарження актів, дій чи бездіяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів України	316
13.5. Справи про дострокове припинення повноважень народного депутата України.....	319
14. Справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб із розпорядником публічної інформації щодо оскарження рішень, дій, бездіяльності у частині доступу до публічної інформації.....	323
14.1. Справи щодо оскарження рішень, дій, бездіяльності у частині доступу до публічної інформації	323
15. Справи у публічно-правових спорах фізичних чи юридичних осіб щодо оскарження рішень, дій, бездіяльності замовника у правовідносинах щодо забезпечення потреб оборони.....	326
15.1. Справи щодо оскарження рішень, дій, бездіяльності замовника у правовідносинах щодо забезпечення потреб оборони	326
16. Справи у публічно-правових спорах з приводу укладання, виконання, припинення, скасування, визнання нечинними адміністративних договорів	329
16.1. Справи щодо укладання, виконання, припинення, скасування, визнання нечинними адміністративних договорів.....	329

Навчальне видання

Васильєв Сергій Володимирович

**ЗВЕРНЕННЯ ДО СУДУ:
АЛГОРИТМ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ
(адміністративна юрисдикція)**

Навчальний посібник

Відповідальний за випуск
Комп'ютерна верстка
Обкладинка

О. В. Діордійчук
Д. М. Алексєєв
В. С. Жиборовський

Підписано до друку ***.12.2020 р. Формат 60 x 84¹/₁₆.
Папір офсетний. Гарнітура «Times New Roman».
Друк офсетний. Умовн.-друк. арк. ***.

Видавництво «Алерта»

04210, м. Київ, а/с 112.

Тел.: (044) 223-15-25, 223-15-30.

E-mail: alerta.pravovaednist@gmail.com, веб-сайт: www.alerta.kiev.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 788 від 29.01.2002 р.